

T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

147468

KAVALLALI MEHMET ALİ PAŞA HADİSESİNDE KONYA
MUHAREBESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
YARD. DOÇ. DR. MEHMET YILMAZ

HAZIRLAYAN
SALİH KIŞ

KONYA 2004

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	III
TEŞEKKÜR	V
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	1
MISIR MESELESİ'NİN ORTAYA ÇIKIŞI	1
A-KAVALLALI MEHMET ALİ PAŞA VE MISIR YÖNETİMİ.....	1
B-MEHMET ALİ PAŞANIN MORA'DAN ASKERLERİNİ ÇEKMESİ	4
C-KAVALLALI MEHMET ALİ PAŞANIN ANADOLU HAREKATI.....	7
D-AVRUPA DEVLETLERİNİN MESELEYE BAKIŞI.....	10
BİRİNCİ BÖLÜM	
KONYA MUHAREBESİ ÖNCESİ ALINAN TEDBİRLER	13
A-AKDENİZDE ALINAN TEDBİRLER	13
B-GÜLEK MÜDAFAASININ GÜÇLENDİRİLMESİ	15
1-Gülek Boğazı'na Asker, Top ve Mühimmat Nakli	15
C-KONYA'NIN MUHAFAZASI İÇİN ALINAN TEDBİRLER	19
1-Tabya Yapılması Teşebbüsü	21
2-Asker ve Mühimmat Nakliyatı.....	22
D-ZAHİRE NAKLİYATI	26
E-İSTİHBARAT FAALİYETLERİ	32
İKİNCİ BÖLÜM	
KONYA MUHAREBESİ	35
A-MISIR KUVVETLERİNİN GÜLEK HATTINI GEÇMESİ.....	35
1-Gülek Boğazı'nın İşgali	35
2-Ulukışla ve Ereğli'nin İşgali	39
B-KONYA'NIN İŞGALİ	44
C-TARAFLARIN SAVAŞ HAZIRLIKLARI	46
1-Osmanlı Devleti'nin Aldığı Tedbirler.....	46
2-Mısırlıların Konya'da Aldıkları Tedbirler	48
3-Osmanlı Ordusunun Akşehir'de Toplanması.....	51
D-KONYA MUHAREBESİ	55
1-Muharebenin Cereyanı	55

SONUÇ	69
BİBLİYOGRAFYA.....	73
EKLER	78
HARİTALAR	79

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin siyasi, sosyal ve ekonomik açılardan tahlil edildiği çalışmalara bu alanlardan bağımsız olmayan askeri tarih araştırmaları da dahil edilebilir. Bu bağlamda tarafımızdan araştırma konusu olarak tespit edilen “Kavalalı Mehmet Ali Paşa Hadisesinde Konya Muharebesi” isimindeki bu çalışma temelde siyasi ve askeri bir karaktere sahip olmasına rağmen, sosyal ve ekonomik boyutları da bünyesinde bulundurmaktadır.

Bu çalışmanın tespit edilmesinde; Osmanlı Devleti'nin dağılma döneminde önemli bir yere sahip olan Mısır Meselesi'nin kilit noktası olan Konya Muharebesi'nin yeterince bilinmemesi etken olmuştur. Bununla birlikte, bu çalışmanın tamamlanması Konya şehrinin sosyo-kültürel birikiminde bilinen fakat detaylandırılmayan bir hadisesinin açığa çıkarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Böylece Konya Muharebesinin hangi şartlar da, nasıl bir ortamda ve nerede vukuu bulduğu ortaya çıkarılacak, muharebenin sosyo-ekonomik etkilerinin ortaya konulmasına fırsat doğacaktır.

Bütün bu gerekçelerle; zamanı ve sınırları tespit edilen konunun, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Konya Mevlana Müzesi Arşivi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Mikro Film Arşivi, Konya Bölge Yazmalar Kütüphanesi, Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesinde yaptığımız taramalar ile kaynaklarına ulaşılmış ve elde edilen kaynaklar değerlendirilmek suretiyle adı geçen çalışma tamamlanmıştır. Bu süreçle meydana getirilen çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Konya Muharebesinin oluşumuna kadar geçen süreç ele alınmıştır. Bu süreçte Kavalalı Mehmet Ali Paşanın Mısır Valisi olduğu döneme kadar kısa hayatı, Mısır eyaleti valisi olarak yönetimi ve Mısır Meselesi'nin doğmasına sebep olan hadiselerle yer verilmiştir. Bu hadiselerden biri olan Mora İsyanı ile birlikte Konya Muharebesi'ni doğuran sebeplere de değinilmiştir. Bu bağlamda Kavalalı Mehmet Ali Paşanın Anadolu hareketi hakkında da bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde “Konya Muharebesi Öncesi Alınan Tedbirler” başlığı altında; Konya Muharebesinden önce gerek Osmanlı Devleti'nin gerekse Mısır yönetiminin almış olduğu askeri ve lojistik tedbirlere yer verilmiştir. Bu tedbirler arasında; Akdeniz'de alınan önlemler, Gülek Boğazı müdafaasının güçlendirilmesi ve Konya'nın

muhafazası için alınan tedbirler ayrı başlıklar halinde ortaya konulmuştur. Bu manada savaşın gidişatı için çok ehemmiyetli olan zahire nakliyatı ve istihbarat faaliyetleri de detayları ile birlikte anlatılmıştır.

İkinci bölümde “Konya Muharebesi” başlığı altında; Konya Muharebesi oluşumundan neticelenmesine kadar geçen evre bütün yönleri ile tahlil edilmiştir. Böylece savaş öncesinde Mısır kuvvetlerinin Gülek hattını geçmesi, daha sonrasında bu kuvvetler tarafından Konya'nın işgali ve bu işgalle birlikte tarafların savaş stratejileri, savaşın oluşumu ve neticesi ayrıntıları ile birlikte ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmanın sonuç bölümünde Konya Muharebesinin nerede ve nasıl vukuu bulunduğu ile ilgili tespitler ve neticelere yer verilmiştir. Şüphesiz bu çalışma Konya'da gerçekleşmiş olan muharebenin tüm evreleri ile eksiksiz bir tarzda ifade edildiği manasını taşımamaktadır. Fakat tarafımızdan ortaya konulan bazı tespitler ve tahlillerin bu alandaki büyük bir boşluğu dolduracak nitelikte olduğu da söylenmelidir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında bana yol gösteren, her konuda yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Yard. Doç. Dr. Mehmet YILMAZ'a, çalışmanın muharebe ve sosyal etkilerinin teferruatlı bir şekilde ele alınması doğrultusunda görüş bildiren kıymetli hocalarım Doç. Dr. Muhittin TUŞ, Yard. Doç. Dr. Alaaddin AKÖZ ve Yard. Doç. Dr. Mustafa ARIKAN'a teşekkür ederim. Ayrıca orduların izledikleri yolların tespitinde görüşlerine müracaat ettiğim değerli hocam Prof. Dr. Hasan BAHAR'a, çalışmada kullanılan haritaların çizilmesine yardımcı olan kıymetli hocam Yard. Doç. Dr. Özdemir KOÇAK ve saygıdeğer babam Fazlı ERDOĞAN'a minnetlerimi sunarım. Araplar mahallesi civarındaki mezarlıkları gezdiren ve eski Aslım Bataklığının yerini gösteren sayın Hasan YÖRÜK'e, bu çalışmanın yazımında ve düzeltilmesinde manevi desteğini esirgemeyen dostlarım ar. Gör. Hüseyin MUŞMAL ve Ar. Gör. Yunus İNCE'ye, çalışmalarım esnasında engin sabrından dolayı sevgili eşim Mehtap ERDOĞAN KIŞ'a şükranlarımı sunmayı borç bilirim.

Salih KIŞ

KONYA 2004

KISALTMALAR

AÜDTCFD	: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi
AÜHF	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
B	Receb
Bkz./ bkz.	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C	Cemaziyel Ahir
Ca	Cemaziyel Evvel
Çev.	Çeviren
HH	Hattı Hümayun
İA	İslam Ansiklopedisi
İÜEF	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
İÜİF	İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
KŞS.	Konya Şer'iyet Sicilleri
L	Şevval
M	Muharrem
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MÜSBE	Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
N	Ramazan
nr	Numara
R	Rebiulahir
Ra	Rebiulevvel
S	Safer
S.	Sayı
s.	Sayfa Numarası
TTK	Türk Tarih Kurumu

Ş	Şaban
vd.	ve devamı
Z	Zilhicce
Za	Zilkade

GİRİŞ

MISIR MESELESİ'NİN ORTAYA ÇIKIŞI

A-KAVALLALI MEHMET ALİ PAŞA VE MISIR YÖNETİMİ

1769 yılında Kavala'da doğan Mehmet Ali, küçük yaşta babası İbrahim Ağa'yı kaybeder. Babasının vefatından sonra amcası Tosun Ağa tarafından himaye olunur¹. Fakat bir müddet sonra amcası Tosun Ağa da, Osmanlı Devleti tarafından idam edilir. Amcasının idamından dolayı Osmanlı'ya karşı büyük bir kin duymaya başlayan Mehmet Ali, bir müddet Kavala Mutasarrıfı tarafından himaye edildikten sonra, 18 yaşlarında askeri hizmete girer ve bu meslekte dikkatleri üzerine çekerek hızla yükselmeye başlar.

Kavalalı Mehmet Ali evvela Osmanlı Devleti'nin Fransızları Mısır'dan çıkarmak üzere yolladığı Kavala hakiminin hazırladığı ücretli askerler arasında yer almıştır². Osmanlı kuvvetleri Mısır'a hakim olduktan sonra, özellikle Rumeli ve Arnavutluk'tan gönderilen askerlerin çoğunluğu Mısır'da kaldığı için Mehmet Ali de geri dönmemiştir. Mehmet Ali, daha sonra Mısır'da kalan başıbozuk askerlerin başına getirilmiş, Okuma-yazması olmadığı halde gözü pekliği, becerikliliği ve yönetimdeki yeteneği sebebiyle bütün başı bozuk askeri kıtaların başkanı olan serçeşmelik unvanını elde etmiştir³. Kavalalı Mehmet Ali, Mısır'da gösterdiği hizmetlere karşılık 1801 yılında Kaptan Paşa tarafından kumandan tayin edilmiştir. Neticede 1805 yılında vezirlik rütbesi ile Cidde Valiliğine, bu sebeple de paşalık unvanına kavuşmuştur⁴.

Mısır'a ayak basar basmaz buranın ihtişamı karşısında büyülenen Mehmet Ali Paşa, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumu da idrak ederek burada yükselmenin çarelerine bakar⁵. Mısır'daki hakim unsurları birbirine düşürerek bir kargaşa ortamı yaratır. Böyle bir ortamdan hep kârlı çıkıp idareyi ele geçirir. Kavalalı Mehmet Ali Paşanın Mısır'a gidişi ve bu bölgede kısa sürede yükselişi, İstanbul'un

¹ Şinasi Altundağ, *Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı, Mısır Meselesi (1831-1841)*, TTK Basımevi Ankara 1988, s.22.

² Enver Ziya Karal, *Fransa, Mısır ve Osmanlı İmparatorluğu(1797-1802)*, Millî Mecmua Basımevi, İstanbul 1938, s.57.

³ Sebahattin Samur, *İbrahim Paşa Yönetimi Altında Suriye*, Kayseri 1995, s.19.

⁴ Yusuf Akçura, *Osmanlı Devleti'nin Dağılma Devri, (XVIII. Ve XIX. asırlarda)*, Maarif Matbaası, İstanbul 1940, s.97.

⁵ Mehmet Kocaoğlu, "Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı (1831-1841) ve Sonuçları", *Bilig*, S.4, İstanbul 1997, s.62.

gözünden kaçmaz⁶. Bu nedenle 1806 yılında Mısır Eyaleti Musa Paşaya ve ondan boşalan Selanik ve Kavala sancakları da Mehmet Ali Paşaya verilir. Ayrıca Mısır Valiliğine atanan Musa Paşa, Kaptan-ı Derya Kadri Paşanın yanına katılarak donanmayı hümayun ile birlikte İskenderiye Limanı'na yollanır⁷.

Bu arada Mısır'a yeni bir vali atandığını duyan Mehmet Ali Paşa, kendisinin Mısır valiliğinde bırakılması için bölgenin bilginlerine ve ileri gelenlerine yazdığı arz mahzarlarını Kaptan Paşaya ve İstanbul'a sunar. Çok büyük miktarda paralar ve hediyeler de yollar. Mehmet Ali Paşanın İstanbul'a gönderdiği hediyeler, bazı üst düzey yöneticiler arasında paylaşılmış ve O gerekirse rüşvet vererek, hatta bazılarını da aylığa bağlayarak başkentte kendisine yandaşlar bulmuştur. Bunun üzerine Musa Paşa, Selanik'e geri gönderilir. Mehmet Ali Paşanın büyük oğlu İbrahim Bey rehin olarak İstanbul'da oturmak ve Vehhâbi isyanını bastırmak koşulu ile Mısır Valiliği Mehmet Ali Paşaya verilir⁸. Mehmet Ali Paşa vali olduktan sonra, iç huzursuzlukları ve Mısır'daki kargaşalıkları ortadan kaldırmayı planlamış, ilk iş olarak, Mısır'da Kölemen beyleri ile mücadeleye girişmiştir⁹.

Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Kölemen beyleri ile mücadele ederken 1807 yılında 17 savaş ve 25 nakliye gemisinden oluşan İngiliz donanması İstanbul limanına gelmiş, ve burada bir müddet kaldıktan sonra İskenderiye'ye yönelmiştir¹⁰. İngiliz donanması karaya 10.000 deniz piyadesi çıkararak İskenderiye ve Reşit kasabalarını ele geçirmiştir¹¹. Kavalalı Mehmet Ali Paşa İngiliz saldırısı üzerine, Kölemen beyleri ile bir ateşkes antlaşması imzalayarak onlarla yaptığı mücadeleye son vermiştir. Böylece Kölemen beylerinin kuvvetleri ile Mısır birlikleri birleşerek İngilizlerin üzerine yürümüş¹², meydana gelen savaşta İngilizlerin pek çoğu öldürülmüştür. Bu durum karşısında karadaki askerlerini geri çeken İngilizler, İskenderiye'yi boşaltmak zorunda kalmışlardır.

⁶ Altundağ , *Mısır Meselesi*, s.25; Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-1994)*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995.s.196.

⁷ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül Vukuat, Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi*, Sadeleştiren. Neşet Çağatay, TTK Basımevi, Ankara 1987, s.266.

⁸ Mustafa Nuri , *Netayic ül Vukuat* , s.266.

⁹ Gabor Agoston, *Top, Tüfek ve Süngü, Yeniçağda Savaş Sanatı 1453-1815*, Çev. Yavuz Alogan, Kitap Yayınevi, İstanbul 2003, s.149.

¹⁰ Rıza Nur, *Türk Tarihi*, C.IX-X, Toker Yayınları, İstanbul 1994, s.388; Uçarol, *Siyasi Tarih*, s.196.

¹¹ Süleyman Kızıltoprak, *Mısır'ın İngiltere Tarafından İşgali ve Osmanlı Devleti'nin Diploması Mücadelesi(1882-1887)*, Marmara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2001, s.28.

¹² Mustafa Nuri, *Netayic ül Vukuat* , s.267; Toktamış Ateş, *Siyasal Tarih I*, İÜİF Yayınları, İstanbul 1982, s.326.

Bundan sonra Kavalalı Mehmet Ali Paşa, bir yandan görevlendirildiği Hicaz seferine hız verirken, bir yandan da Kölemen beylerini bertaraf etmekle uğraşır. 1 Mart 1811 tarihinde Vehhâbîlere¹³ karşı Hicaz'a ordu göndereceği gün, Mısır'daki bütün Kölemen beylerini kaledeki ziyafete çağırır. Ziyafete gelen Kölemen beyleri Mısır askerleri tarafından kılıçtan geçirilirler. Bu ziyafete katılmayan bazı beyleri de takip ettirerek ortadan kaldırır¹⁴. Ayrıca oğlu Tosun Paşayı maiyetindeki askerlerle birlikte Vehhâbîlerin üzerine göndermiş, Vehhabilerin Arabistan'daki etkisine son vermiştir. Böylece Arabistan tekrar Osmanlı Devleti hakimiyeti altına girerken yönetim de Kavalalı Mehmet Ali Paşaya geçer¹⁵. Artık bu tarihten itibaren en uzak köşesine kadar bütün bölgeyi nüfuzu altına alan Kavalalı Mehmet Ali Paşanın tamamıyla bölgeye hakim olduğu zaman bu tarihtir.

Mısır'a hakim olmasından sonra Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Fransa Kralı X. Charles'tan gemi yapacak usta ve mühendisler ister. Kralın, gemilerin Fransa'da yapılması teklifine Mehmet Ali Paşa karşı çıkarak, dışarıdan gemi satın almak istemez. Mısır'ın öz kaynaklarını kullanarak bir filo kurulmasını arzu eder. Fransa'dan gelen usta ve mühendisler sayesinde ilk gemiler yapılmaya başlanır. Bu gemiler düşük tonajlı gemiler olup, asıl donanma Navarin baskınından sonra vücuda getirilir¹⁶.

Mısır ordusu ve donanmasının meydana getirilmesi eş zamanlı olarak başlatılır¹⁷. Napolyon'un Mısır seferinde komuta ettiği Fransız askerlerine hayran kalan Mehmet Ali Paşa, Mısır ordusunun da Fransız Ordusu modelinde teşkilatlanmasını ister. Bu amaçla, yüksek maaşlar vererek Fransa'dan subaylar getirtir. Mısır ordusunun teşekkülünde en büyük pay, Fransa'dan gelen subaylardan Albay Joseph Sévé'nindir.

¹³ Vehhâbîlik mezhebini hanbelî ulemasından Necidli Şeyh Muhammed İbni Abdülvahap XVIII. yüzyılda kurmuştur. Amacı İslamiyeti, doğduğu zamanki saf biçimine döndürmekti. Türbe inşası, kandil yakılması, evliyaya adak adamak, tütün, musiki ve tesbih çekmek yasaktı. Necid Emiri Muhammed İbni Suud bu mezhebi benimseyince, büyük bir kuvvet haline geldi. Bu mezhebe mensup olanlar 1803'te Taif'i ve Mekke'yi ele geçirdiler. Bkz. Metin Kunt-Şina Akşin, *Türkiye Tarihi III, (Osmanlı Devleti 1600-1908)*, Cem Yayınları, İstanbul 1997, s.178.

¹⁴ Altundağ, *Mısır Meselesi*, s.26; Bruce McGowan, "The Age Of The Ayans", *An Economic And Social History Of The Ottoman Empire, Volume II (1600-1914)* Cambridge University Press, United Kingdom 1994, s.645; Stanford J. Shaw, Ezel Kural Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye, C.II*, Çev. Mehmet Harmancı, E Yayınları, İstanbul 1983, s.35.

¹⁵ Çoşkun Üçok, *Siyasal Tarih (1789-1960)*, AÜHF Yayınları, Ankara 1978, s.80; Uçarol, *Siyasi Tarih*, s.197.

¹⁶ Gilbert Sinoué, *Kavalalı Mehmed Ali Paşa, Son Firavun*, Çev. Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitapçılık, İstanbul 1999, s.225; Ateş, *Siyasal Tarih*, s.327.

¹⁷ Ercüment Kuran, "Sultan II. Mahmut ve Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın Gerçekleştirdikleri Reformların Karşılıklı Tesirleri", *Sultan II. Mahmut ve reformları Semineri*, 28-30 Haziran 1989, İÜEF Basımevi, İstanbul 1990. s.107.

Mısır'daki yenilik hareketleri ordu ve donanma ile sınırlı kalmaz. Mısır'ın en önemli gelir kaynağı olan tarıma verilen desteğin yanı sıra, büyük sulama kanalları inşa ettirilir.

B-MEHMET ALİ PAŞANIN MORA'DAN ASKERLERİNİ ÇEKMESİ

Bilindiği gibi 1821 yılında Mora isyanı çıkmış ve Osmanlı Devleti bu isyanı bastırmakta aciz kaldığından, Mehmet Ali Paşanın önemi bir kat daha artmıştır¹⁸. Çünkü bu isyanı bastırması karşılığında Mora Valiliği teklif edilen Mehmet Ali Paşa, bu teklifi kabul ederek oğlu İbrahim Paşayı Mora'ya göndermiştir¹⁹. Kavalalı İbrahim Paşa kuvvetleri kısa bir süre içinde Mora'daki isyanı bastırmaya muvaffak olmuştur.

Fakat Osmanlı ve Mısır donanmaları Avrupa Devletleri tarafından Navarin'de ortadan kaldırılınca Mora isyanı uluslararası bir mesele haline gelmiştir. Navarin faciasından sonra Avrupa Devletleri ile çatışmak istemeyen Mehmet Ali Paşa, Osmanlı Devleti'nden izin almadan ve İngiliz donanmasının yardımıyla Mora'daki askerlerini geri çekmiştir. Mehmet Ali Paşanın bu hareketiyle şekillenen Mora isyanından sonra bölgede bağımsız bir devlet kurulduğundan Mora Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır²⁰. Dolayısıyla Mehmet Ali Paşaya vaat edilen Mora Valiliği yerine Girit valiliği verilmiştir. Fakat Mehmet Ali Paşa Mora'ya karşılık Suriye valiliğini istemektedir²¹.

İstanbul'dan izin almadan birliklerini Mora'dan geri çekmesi uzun süreden beri kendisine karşı olan muhalefetin artmasına sebep olur. Bununla birlikte Padişah II. Mahmut, etrafındakilerin de kıskırtmasıyla Mehmet Ali Paşayı Mısır'dan atmak için çareler aramaya başlar²². Bu nedenle, eski Sadrazamlardan Selim Paşa Şam'a Vali olarak atanır. Suriye'ye gönderilen Selim Paşaya²³, Mısır'da isyan çıkarması için yetki verilir²⁴. Fakat Mehmet Ali Paşanın Osmanlı bürokrasisinde faaliyet gösteren casusları

¹⁸ Altundağ, *Mısır Meselesi*, s.28.

¹⁹ İbrahim Paşa, 1825 yılında beraberinde 54 savaş ve 400 nakliye gemisiyle birlikte 16.000 asker ve 150 toptan oluşan kuvvetiyle Mora'ya hareket etmiştir. Bkz. Kunt, *Türkiye Tarihi*, s.107; Ateş, *Siyasal Tarih*, s.328.

²⁰ Sarıca, *Siyasal Tarih*, s.133.

²¹ N. Iorga, *Osmanlı Tarihi*, C.V, Çev.Bekir Sıtkı Baykal, Güney Matbaacılık, Ankara1948, s.361; Ateş, *Siyasal Tarih*, s.329.

²² Hüseyin İlhan Yazgan, "Kavalalı Mehmet Ali Paşa", *Başpınar*, C.IV, S.87, Gaziantep 1947, s.2-3.

²³ Mustafa Nuri, *Netayicül Vukuat*, s.269.

²⁴ Fahir Armaoğlu, XIX. Yüzyıl *Siyasi Tarihi (1789-1914)*, TTK Basımevi, Ankara 1997, s.198; Uçarol, *Siyasi Tarih*, s.198.

durumu kendisine bildirirler²⁵. Bunun üzerine Mehmet Ali Paşa Suriye'yi ele geçirme planlarını uygulamaya başlar²⁶.

Fakat Suriye'nin ele geçirilmesinde en büyük engel Akka Valisi Abdullah Paşadır. Mehmet Ali Paşa gibi Abdullah Paşa da Suriye'yi istemektedir²⁷. Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Mısır'dan Akka'ya kaçan mültecilerin geri iade edilmemesini bahane ederek Akka Valisi Abdullah Paşa üzerine harekete geçer²⁸. Akka üzerine yapılan harekatta kullanılmak üzere 40 kuşatma topunun yanı sıra, 6 piyade ve 4 süvari alayı ile 23 savaş ve 17 nakliye gemisinden oluşan bir ordu hazırlanır. Ancak kolera salgınından dolayı hareket kış mevsimine ertelenir.

Suriye'yi istila etmek üzere hazırlanan Mısır ordusunun öncüleri 14 Ekim'de asıl ordu ise 2 Kasım 1831 tarihinde Mısır'dan harekete geçmiştir. Bu ordu, denizden ve karadan olmak üzere iki yol takip etmiştir²⁹. İbrahim Paşa³⁰ bir taraftan Akka kuşatmasını sürdürürken, diğer taraftan da Akka'nın kuzeyinde bulunan Sayda, Trablus ve Beyrut gibi şehirleri hiçbir mukavemetle karşılaşmadan ele geçirerek, buralara mütesellimler tayin eder³¹.

Mehmet Ali Paşa ile anlaşmanın mümkün olamayacağını gören Osmanlı Devleti, durumu kuvvetle çözmeye karar verir. Bu amaçla Rakka Valisi Mehmet Paşa Halep Kaymakamı ve Arabistan seraskeri tayin edilerek kendisine büyük yetkiler

²⁵ Sarıca, *Siyasal Tarih*, s.133.

²⁶ Çünkü Suriye bu sırada, Osmanlı Devleti'nin zayıflığı sebebiyle yarı müstakil ve birbirleriyle çatışan grupların merkezidir. Bu grupları birbirleri aleyhine tahrik ederek savaştıran Mehmet Ali Paşa, içlerinden kendisine yardımcı olacaklarını düşündüklerini himaye eder. Emri altında çalıştırdığı geniş casus şebekeleriyle, Suriye'yi nüfuzu altına almaya muvaffak olur. Netice de burada bir çok taraftar kazanır ve bütün Hıristiyan ahaliyi kendi tarafına çeker. Bkz. Şinasi Altundağ, "Kavalalı Mehmet Ali Paşa Hakkında Kısa Bir Etüd", *AÜDTCFD*, C.I, S.2, Ankara 1943, s.35-36.

²⁷ Aslında Abdullah Paşanın tatbik ettiği rejim ile Mehmet Ali Paşanın tatbik ettiği rejim birbirine çok benzemektedir. Her ikisinde de mutlak bir idare anlayışı olup, Batı tarzında teşkilatlanarak güçlenme hedeflenir. Fakat bu iş için gerekli olan masraflar köle gibi çalıştırılarak sömürülen halkın sırtına yıkılır. Her ikisinin de amacı özerklik elde etmektir. Hal böyle olunca, bu iki komşunun günün birinde karşı karşıya gelmeleri kaçınılmazdır.

²⁸ Şinasi Altundağ, "Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Paşanın, Suriye'ye Tecavüzünden Evvel, Suriye İşlerine Müdahale Ettiğini Gösteren Takrir", *Tarih Vesikaları*, C.I, S.16, İstanbul 1955. s.18; Iorga, *Osmanlı Tarihi*, s.361.

²⁹ Altundağ, *Mısır Meselesi*, s.53.

³⁰ Bu arada yalnız askerî hareketle uğraşmayan İbrahim Paşa, Suriye'nin idaresini de yeniden tanzim eder. Suriye'deki Yahudi ve Hıristiyanlara fazla haklar vererek bunların sempatisini kazanmaya çalışır. Manastır ve Kiliselere ait eşyalara kesinlikle el sürdürtmez. Zaten bu zümre her seferinde Mısırlılar tarafından korunmuştur.

³¹ Bu sırada Akka Kalesi Abdullah Paşa tarafından müdafaa edilmeye devam edilir. Fakat Abdullah Paşa şehir harabeye döndükten ve bütün ümitlerini kaybettikten sonra 27 Mayıs 1832'de teslim olur. Kuşatma tam altı ay sürer. Abdullah Paşa savaş esiri olarak 29 Mayıs'ta Mısır'a gönderilir. İbrahim Paşanın engel olmak istemesine rağmen, şehir üç gün boyunca yağma edilir. Bkz. Samur, *Suriye*, s.31.

verilir³². Arkasından da Kayseri, Konya, Sivas, Maraş ve Adana hakimlerine emirler göndererek Halep'te Mehmet Paşa kumandası altında toplanmalarını ister.

Ayrıca Yeniçeri ocağının kaldırılmasında II. Mahmut'a büyük hizmetlerde bulunan Ağa Hüseyin Paşa, Serdarı Ekremlik görevinin yanı sıra Mısır, Girit ve Habeş Valisi tayin edilerek ikinci bir ordu ile Halep'e gönderilir. Böylece iki ordu Halep'te birleşecek ve Mısır ordusu ortadan kaldırılarak mesele çözülecektir. Hüseyin Paşa, 1832 yılının Mayıs ortasında İstanbul'dan hareketle Konya'ya geçer.

Kavalalı İbrahim Paşa, Akka kalesini ele geçirdikten sonra Şam üzerine yürürken, ikinci Osmanlı ordusu da Adana'dan yola çıkmıştır. Hüseyin Paşanın Adana'ya geldiği sırada Akka kalesini ele geçirmiş olan Kavalalı İbrahim Paşa, Şam üzerine harekete geçmiştir³³.

Akka'dan sonra, Şam'ı da ele geçirerek Mısır ordusunun geri hatlarını tamamıyla emniyet altına almak isteyen İbrahim Paşa, Şam Valisi Ali Paşa ve şehrin ayanına mektuplar yazarak teslim olmalarını ister. Fakat şehir, 22 Nisan 1832 tarihinde Halep Valisi Mehmet Paşadan aldığı emre itaat eder ve müdafaaya hazırlanır³⁴. 15 Haziran 1832 tarihinde 18.000 kişilik bir orduyla Şam'a varan İbrahim Paşa, bir kurşun bile atmadan şehri ele geçirir. Çünkü ne halkta, ne de Ali Paşada böyle düzenli orduya karşı koyacak bir güç vardır. Haziran sonlarına kadar Şam'da kalan İbrahim Paşa, şehrin yöneticilerini değiştirdikten sonra, ordusunu toplayarak Hums'a doğru harekete geçer³⁵.

Kavalalı İbrahim paşanın Hums'a hareket ettiği sıralarda Osmanlı ordusunun öncü kuvvetleri Hums'a ulaşmıştır. Mısır kuvvetleri ise ancak 8 Temmuz 1832 tarihinde bölgeye ulaşacaktır. Mısır ordusu 7 alay piyade ve 5 alay süvari askeri ile Hums'a varır³⁶. Mısır ordusu sayı itibariyle Osmanlı kuvvetlerinden çok üstündür. 40 top ve 10.000 Osmanlı askerine karşılık, 44 top ve 16.000 Mısır askeri vardır³⁷.

³² Altundağ, *Mısır Meselesi*, s.58; Iorga, *Osmanlı Tarihi*, s.363.

³³ Şam halkı Vali Selim Paşa olayından sonra Osmanlı Devleti'ne daha fazla yaklaşmıştır. Bkz. BOA, *HH*, nr. 19887,1248 (1832) tarihli tahrirat.

³⁴ BOA, *HH*, nr. 20044-C, 21 ZA 1247 (22 Nisan 1832) tarihli tahrirat; Shaw, *Modern Türkiye*, s.62.

³⁵ Şinasi Altundağ, "Kavalalı Mehmet Ali Paşanın Suriye'de Hakimiyeti Esnasında Tatbik Ettiği İdare Tarzı", *Belleten*, C.VIII, S.29-32, TTK Basımevi, Ankara 1944, s.232.

³⁶ Mustafa Nuri, *Netayicül Vukuat*, s.270.

³⁷ Joseph Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.IX, Gündoğdu Matbaası, İstanbul 1992, s.366.

Hums'ta karşı karşıya gelen iki ordu arasında yapılan savaş neticesinde Mısır kuvvetleri Osmanlı ordusunu hezimeteye uğratmıştır³⁸. Bozguna uğrayan Osmanlı ordusu Antakya'ya kadar çekilir³⁹.

Kavalalı İbrahim Paşa, Hums galibiyetinden sonra 10 Temmuz 1832 tarihinde Hama'yı da ele geçirir. Aynı zamanda Suriye'nin ikinci büyük kenti olan Halep'te Mısır kuvvetlerinin eline geçmiştir. Kavalalı İbrahim Paşa, bu bölgede bir takım düzenlemeler yaptıktan sonra Hüseyin Paşa ordusunu karşılamak üzere Antakya'ya hareket etmiştir.

C-KAVALLALI MEHMET ALİ PAŞANIN ANADOLU HAREKATI

Mısır ordusunun Antakya'ya doğru hareket ettiğini öğrenen Osmanlı kuvvetleri Beylan (Belen) Geçidini tutmaya karar verirler⁴⁰. Belen Geçidinde bekleyen Osmanlı kuvvetleri ile 29 Temmuz 1832 tarihinde buraya gelen Mısır kuvvetleri arasında bir savaş cereyan eder. Savaş neticesinde, Osmanlı ordusu askerleri arasındaki kopukluk ve bozulma sebebiyle Osmanlı kuvvetleri savaştan mağlup ayrılır⁴¹. Belen Muharebesi sırasında Osmanlı ordusunun zayıflığı çok fazla olup, devlet erkanından ölenler de mevcuttur. Orduy-u Hümayun Kadısı, Defterdarı ve Nüzul Emmini bunlardan sadece birkaçıdır⁴². Belen muharebesini kaybetmesine rağmen, bunu Osmanlı kamuoyundan gizlemek isteyen Babıâli, *Takvim-i Vekayi*'de bu muharebeyi bir zafer gibi gösterir. Hatta *Takvim-i Vekayi*'ye göre, Mısır ordusu bozguna uğratılmıştır⁴³. Ancak Mısır, Girit ve Halep eyaletlerine vali tayin edilen Ağa Hüseyin Paşanın, Mısır'a gideceği yerde niçin Adana'ya doğru çekildiği izah edilemez.

Belen muharebesinde bozguna uğrayan Osmanlı ordusu Adana'da beklerken Mısır kuvvetleri 1 Ağustos 1832 tarihinde önce Antakya'yı arkasından da İskenderun'u ele geçirmiştir.

³⁸ Osmanlı kuvvetleri, Hums muharebesinde 2000 ölü ve 2500'de esir verir. Geri kalan kuvvetler, Hums gibi sağlam surları olan bir kaleye sığınmayı bile düşünmeden geri çekilmeye çalışırlar. Osmanlı ordusunun sahip olduğu 11 toptan 6 tanesi Mısır kuvvetlerinin eline geçer. Bunun yanında çok miktarda mühimmat ve zahire ganimet olarak Mısır askerlerine kalır.

³⁹ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 24, 5 RA 1248 (2 Ağustos 1832), s.1.

⁴⁰ Altundağ, *Mısır meselesi*, s.62.

⁴¹ BOA, *HH*, nr. 19812, 29 RA 1248 (26 Ağustos 1832) tarihli kaime. Karal, *Osmanlı Tarihi V*, s.130; Ateş, *Siyasal Tarih*, s.330.

⁴² BOA, *HH*, nr. 19710, 1248 (1832) tarihli takrir

⁴³ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 25, 16 RA 1248 (13 Ağustos 1832), s.1.

Mısır kuvvetlerinin İskenderun ve Antakya'yı ele geçirmesinden sonra tüm kademelerini kaybeden Osmanlı kuvvetleri Konya'ya doğru çekilmeye başlar⁴⁴. Bu sırada Serdarı Ekrem Hüseyin Paşa Anadolu'nun üç koluna emirler göndererek bozguna uğrayanlar da dahil olmak üzere bütün askerlerin Konya'da toplanmalarını emreder⁴⁵. Hatta Hüseyin Paşanın da Adana'da kalmaması ve Konya'ya gelerek dinlenmesi tavsiye olunur⁴⁶.

Osmanlı ordusunun Adana'dan çekilmesiyle birlikte Adana'da yaşayan halk ve çevrede bulunan aşiretler de kendilerini daha güvende hissettikleri Ereğli'ye çekilirler. Ayrıca Ereğli'de bulunan Mehmet Paşa kuvvetleri ile birlikte Konya'ya çekilirken, Silistre Valisi Mehmet Paşa da askerleri ile Ulukışla'ya gider⁴⁷. Bu küçük birlikler arasında koordinasyon sağlanır. Böylece Osmanlı Devleti geri planda tuttuğu küçük kuvvetleri birleştirerek bir savunma hattı oluşturmayı planlar⁴⁸.

Bu iki aşiret reisi Adana'nın düşman eline geçmesini önlemek için, uygun yerlere tabya inşa etmek ve topları yerleştirmekle görevlendirilir⁴⁹. Çünkü Adana'nın çok iyi bir şekilde muhafaza edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde düşman İstanbul kapılarına dayanabileceklerdir. Yapılan bütün çalışmalara rağmen Adana'da tabya yapmaya fırsat kalmaz. 20.000 askerden oluşan Mısır ordusu hiçbir mukavemet görmeden Adana'ya girer. İbrahim Paşa, etrafa askerler yollayarak Adana havalisini kontrol altına almaya çalışır⁵⁰. Toroslarda bulunan bütün kasaba ve şehirler Mısır kuvvetlerinin eline geçmesine rağmen, bu durum İbrahim Paşa için yeterli olmadığından Tarsus ve daha ilerideki bölgelere asker sevk edilmiştir⁵¹.

Kavalalı İbrahim Paşa, Tarsus üzerinden İçel'e asker sevk edip burayı ele geçirmeyi planlar. Tarsus Ayanı Kelekoğlu Yakup Beyin, Mısırlılara 200 askeriyle birlikte biat etmesi üzerine bu şehir kısa süre içerisinde ele geçirilmiş ve İçel'e hareket edilmiştir⁵². Görüldüğü üzere Anadolu şehir ve kasaba yöneticilerinin büyük bir

⁴⁴BOA, *HH*, nr. 19883-A, 3 RA 1248 (31 Temmuz 1832), tarihli şukka; Bkz. Ek I.

⁴⁵BOA, *HH*, nr. 19786, RA 1248 (14 Ağustos 1832), tarihli kaime.

⁴⁶BOA, *HH*, nr. 20294, 5 RA 1248 (2 Ağustos 1832), tarihli mektup.

⁴⁷BOA, *HH*, nr. 19844, 25 RA 1248 (22 Ağustos 1832), tarihli tahrirat.

⁴⁸BOA, *HH*, nr. 39771-B, 1248 (1832) tarihli kaime.

⁴⁹Gösterilen yer.

⁵⁰BOA, *HH*, nr. 19798-A, 7 R 1248 (3 Eylül 1832), tarihli kaime.

⁵¹BOA, *HH*, nr. 19885-B, 6 R 1248 (2 Eylül 1832), tarihli arıza.

⁵²Tarsus Ayanı Kelekoğlu Yakup Bey, ileride problem teşkil edecek olan Gülek Boğazı ve Ulukışla'nın bir an evvel ele geçirilmesini Mısırlılara teklif etmiştir.

çoğunluğu Mısırlılara biat ederek ve onlara yol göstererek Mısır ordusunun Anadolu'da kolayca ilerlemesini sağlar. Bunlar sadece yol göstererek değil, aynı zamanda Mısır ordusunda bilfiil görev alarak maiyetleriyle birlikte savaşır. Osmanlı ordusu, Mısır ordusunun yanında kendi halkıyla da mücadele etmek zorunda kalır.

Tarsus'un ele geçirilmesinden kısa bir süre sonra, Tarsus iskelesine Mısır'dan gelen gemilerden 5.000 asker indirilir⁵³. Bu askerler, Mısır ordusunun Gülek Boğazı'nı kuşatması için Kavalalı Mehmet Ali Paşanın gönderdiği askerlerdir.

Bütün bunlar olurken, Mısır ordusu da ileri harekate başlar. Kavalalı İbrahim Paşa İçel, kardeşi Abbas Paşa da İskenderun önlerine gelir. Bu sırada kıyı güvenliğinden sorumlu olan Abbas Paşanın emrinde 12.000 asker ile develerle taşınabilen bir miktar hafif top vardır. İbrahim ve Abbas Paşalar İçel ve Tarsus'ta kendilerine biat edecek kimseler bulurlar. Özellikle bazı aşiret beylerini paralarla kandırarak kendi taraflarına çekerler. Ayrıca etrafa kağıtlar dağıtarak halk arasında itibar kazanmaya çalışırlar. Dağlı Kürt taifeleri arasından paralı askerler tedarik ederler. Bu bölgede Menemencioglu aşireti reisinin kardeşi Ahmet'in de aralarında bulunduğu 42 boy beyi Mısırlılara tâbi olur⁵⁴.

Fakat halkın ekseriyeti bu hıyanete destek vermez. Nitekim Mısır ordusunun İçel'e yürümek niyetinde olduğunu öğrenen İçelliler, Osmanlı Devleti'nden yardım isterler. Hatta bazıları evlerini, ocaklarını terk edip Konya'ya gelirler. Bu bölgenin ayaklar altına alınacağını ifade eden halk, bir an önce bölgeye asker gönderilmesini arzular⁵⁵. İçel, Kıbrıs ve Alanya iskeleleri civarında Mısır donanması olmadığı halde, buranın yetkilileri bir an önce adı geçen iskelelerin güvenliğinin sağlanmasını isterler. Ayrıca yetkililer İçel'e mi, yoksa Konya üzerine mi yürüneceğinin bilinmediğini ifade ederler⁵⁶. Aslında Mısır kuvvetleri iskeleleri ele geçirip donanmayla Mısır'dan gelecek yedek kuvvetlerin geçiş yollarını güvenlik altına almak isterler. Mısır askerleri belli bir güzergâhta ilerlemeyip ele geçirdikleri şehirlerin çevresinde bulunan yerleşim yerlerini de işgal ederler. Böylece Mısır ordusunun arkası güvenlik altına alınmış olacaktır.

⁵³ BOA, HH, nr. 19798-A, 7 R 1248 (3 Eylül 1832) tarihli kaime.

⁵⁴ BOA, HH, nr. 19883-A, 3 RA 1248 (31 Temmuz 1832) tarihli şukka.

⁵⁵ BOA, HH, nr. 19798-B, 1248 (1832) tarihli mektup.

⁵⁶ BOA, HH, nr. 20027-B, 7 C 1248 (1 Kasım 1832) tarihli tahrir; BOA, HH, nr. 19736, 1248 (1832) Tarihli müzekkere tercümesi.

Bu gelişmeler üzerine Osmanlı Devleti önlemlerini sıkılaştırmaya başlar. Orduyu Hümayun kaymakamı Rauf Paşa Ereğli’de ikamet eden Serdarı Ekrem Hüseyin Paşaya Mısırlıların hareketlerini bildiren bir kaime gönderir. Mısır kuvvetlerinin Adana’dan sonra İçel, Tarsus ve Silifke iskelelerine asker çıkarmaya çalıştıklarını yazar. Hüseyin Paşa, bunun üzerine İçel sahillerinin muhafazasına Şam Valisi Ali Paşayı görevlendirir. Ali Paşa, Hüseyin Paşaya gönderdiği bir mektupta, bu sahillerin muhafazasının aynı Gülek Boğazı gibi bir muhafazaya ihtiyaç duyulduğundan bahseder. Emri altındaki askerlerle buranın muhafaza edilmesinin güç olacağını, çünkü kıyı sahillerinin çok uzun olduğunu söyler. Ancak Konya’da boş duran kuvvetlerin İçel sahillerine gönderilmesi ile buraların güvenliğinin sağlanabileceğini bildirir⁵⁷.

Konya’da bulunan ordunun İçel’e gönderilmesi mümkün değildir. Çünkü Konya’daki garnizonda 7.000 asker bulunmakta olup, bunlar Konya ve çevresinin güvenliğini sağlamakta olan kuvvetlerdir. Bu ordunun, daha doğrusu birliğin Konya dışına çıkması halk arasında paniğe sebep olacağından endişe edilmektedir.

D-AVRUPA DEVLETLERİNİN MESELEYE BAKIŞI

Dört büyük Avrupa devleti, Mısır meselesi ile yakından ilgilenmektedir. Bunlar da; Avusturya, Fransa, İngiltere ve Rusya’dır. Fakat her devletin Mısır meselesine yaklaşımı farklıdır. Çünkü her devlet kendi çıkarını ön planda tutar. Bu amaçla bunların fiili bir yardımı o an için mümkün değildir. Bütün devletlerin Mısır meselesine bakışlarını incelediğimiz zaman, ortaya bir koalisyon çıkar. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu her ne kadar Mehmet Ali’yi bir isyancı olarak görüyorsa da, Osmanlı Devleti’ne yardım edemez. Çünkü kuvvetli bir donanması mevcut değildir. Sadece dış siyasette Osmanlı Devleti’ni bir yere kadar destekler. O yer de kendi ülke çıkarlarının başladığı yerdir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu kozmopolit bir yapıya sahip olduğu için kendi içinden çıkabilecek bağımsızlık hareketlerine karşı baskıcı bir politika izlemekten başka çıkar yol göremez. 1789 Fransız İhtilali’nden en fazla etkilenen devletlerin başında gelen bu devlet, ilk başlarda Osmanlı Devleti’nde baş gösteren Mısır olayının bir iç mesele olduğunu düşünerek fazla önemsemez⁵⁸. Fakat Osmanlı Devleti’nin kendi valisine Konya’da yenilmesi üzerine Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, bütün dikkatiyle bu olayı yakından takip etmeye başlar. Çünkü Osmanlı

⁵⁷ BOA, HH, nr. 39747-A, 13 R 1248 (9 Eylül 1832) tarihli kaime.

⁵⁸, Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C.V, TTK Basımevi, Ankara 1994, s.132.

Devleti de kozmopolit bir yapıya sahiptir. Bugün Osmanlının başına gelen yarın kendisinin başına gelebilecektir.

Napolyon'un Mısır seferini henüz unutmayan Fransa'ya gelince, Kavalalı Mehmet Ali'nin yorulmak bilmeyen çabaları sonucu meydana gelen Mısır'ın bir Fransız eseri olduğunu düşünür. Mısır'ın kalkınmasında ve gelişmesindeki bütün aşamalarda Fransızların büyük çabaları ve emekleri vardır⁵⁹. Teknisyenlerden doktorlara, subaylardan sanatçılara kadar bir medeniyeti medeniyet yapan her kesimden insanın Mısır'da büyük emeği vardır. Fransa, bunu bildiği ve daha önce burada gerçekleştiremediği emellerine ulaşabilmek için, Mehmet Ali Paşaya büyük destek verir⁶⁰. Mısır meselesinin başından itibaren Fransa, Avrupa devletlerinin aksine bu olaya taraftır. Bırakın Osmanlı Devleti'ne yardım etmeyi, Mehmet Ali Paşaya İstanbul'a yürütmesi için destek verir⁶¹. Bu şartlar altındaki Fransa'dan yardım beklemenin ne kadar mantıklı olabileceği aşıkardır.

İngiltere Devleti, Mehmet Ali Paşanın isyanını önceleri Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğüne karşı bir tecavüz olarak görmez. Fakat İsyanın gelişmesi İbrahim Paşanın Suriye'den sonra Konya'ya kadar uzanması, İngiltere'de kuşklar uyandırmaya başlar. Mehmet Ali Paşanın bu şekildeki hareketinin sonucunda, Mısır'da bağımsız bir devlet kurma ihtimalini İngiltere fark eder. Bu da İngiltere'nin Kızıldeniz vasıtasıyla yapmakta oldukları Hindistan ticaretinin sonu olacaktır. Mısır valisinin Mısır'da tekeli kabul etmesi, büyük çapta bir ticaret politikasını hayata geçireceği anlamına gelir. Bundan başka Mehmet Ali'nin Suriye'yi ele geçirerek, Hindistan'a giden karayollarından Dicle, Fırat ve Basra yolunu da kontrol altına aldığını gösterir. İngiltere Devleti kendi menfaatlerinin tehlikede olduğunu düşünmesine rağmen, bu olaya müdahale etmenin zamanının gelmediğine inanır. Fransa, Avusturya ve İngiltere'nin Mısır meselesinde takındıkları bu durum, Rusya'ya tek başına bu meseleye karışmasına imkân yaratır. Gerçekte Osmanlı Devleti ile en yakından ilgilenen devlet Rusya'dır.

Mehmet Ali Paşa isyanını önceleri bütün devletler gibi kayıtsızca karşılayan Rusya, Osmanlı Devleti'ni zayıf düşürecek bütün iç isyanları kendi çıkarına görür. Fakat Mehmet Ali'nin tahminleri aşan başarıları Rusya'da büyük kuşku uyandırır.

⁵⁹ İsmail Soysal, , *Fransız İhtilali ve Türk-Fransız Diploması Münasebetleri(1789-1802)*, TTK Basımevi, Ankara 1999, s.149.

⁶⁰ Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, TTK Basımevi, Ankara 1997, s.200.

⁶¹ Şinasi Altundağ, "Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı Esnasında Namık Paşa'nın Yardım Talep Etmek Üzere 1832 Senesinde Memuriyet-i Mahsusa ile Londra'ya Gönderilmesi", *Belleten*, C.VI, S.21-22, Ankara 1942. s.229.

Çünkü Kavalalı Mehmet Ali Paşanın Osmanlı Devleti'ni yıkıp İstanbul'u ele geçirmesi, Rusya'nın hiç işine gelmez. Zayıf Osmanlı Devleti yerine, güçlü ve diri bir devletin boğazları kontrol etmesi, Rusya'nın iki yüzyıldır takip ettiği çıkarlarına ters düşer⁶². Buradan hareketle Rusya, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü kabul ettiğini açıklar. Hatta bunu açıklamakla kalmadığı gibi, bizatihi Osmanlı topraklarını korumak için harekete geçmekte tereddüt etmez. Rus Çarı, generallerinden Muravyef'i yardım teklifini götürmesi için İstanbul'a gönderir⁶³. Netice itibariyle Avrupa devletlerinin ilk başlarda taraf olmadıkları Mısır meselesinde, zaman ilerledikçe devletler taraflıklarını göstermeye başlarlar.

⁶² Altundağ, *Mısır Meselesi*, s.81.

⁶³ Şinasi Altundağ, "Rus Generali Muravyef'in Hususi Elçi Olarak Çar'ın, Mısır Meselesine Bir Son Verilmesi Hususundaki Talebini Mehmet Ali'ye Tebliğ Etmek Üzere İskenderiye'ye Gönderilmesi" *Tarih Vesikaları*, CI, S.2, Maarif Basımevi, İstanbul 1958. s.196; Karal, *Osmanlı Tarihi V*, s.134; Murat Sarıca, *Siyasal Tarih*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1980, s.134.

BİRİNCİ BÖLÜM

KONYA MUHAREBESİ ÖNCESİ ALINAN TEDBİRLER

Birinci bölüme kadar Kavalalı Mehmet Ali Paşa yönetiminde Mısır hakkında bilgi verilmiş, daha sonra Konya muharebesini doğuran sebepler izah edilmiştir. Böylece Konya'da yapılan muharebeye kadar gerçekleşmiş olan gelişmelerde anlatılmıştır. Birinci bölümde ise, yukarıda izah ettiğimiz gelişmeleri izleyen Osmanlı Devleti'nin Konya muharebesinden önce almış olduğu tedbirlere değinilmiştir. Acaba Osmanlı Devleti Konya'da Mısır ordusuyla yaptığı savaştan önce hangi tedbirleri almıştır? Bu tedbirler savaşın gelişmesine nasıl bir etkide bulunmuştur? Savaşın sonucunu etkileyen tedbirler nelerdir? Bütün bu sorular başlıklar halinde incelenecektir.

A-AKDENİZDE ALINAN TEDBİRLER

Osmanlı Devleti, Mısır kuvvetlerine karşı Akdeniz'de hangi tedbirleri almıştı? Karada gerçekleşen mücadelenin denizlerde aldığı boyut ne şekildeydi? Osmanlı Devleti için Akdeniz'de alınan tedbirler yeterlimiydi? Bu tedbirler ne kadar başarılı olmuştur? Burada öncelikle bu sorular cevaplanmaya çalışılacaktır. Osmanlı Devleti'ni denizlerde tedbir almaya iten bazı sebepler vardır. Çünkü Osmanlı Donanması ile eş değerde olan Mısır donanması, Akdeniz'de sürekli gezinmektedir. Bu nedenle Osmanlı donanması Akdeniz de teyakkuz halindedir. Zira Anadolu'daki Mısır birliklerinin ihtiyaçları, deniz yoluyla Anadolu iskelelerine boşaltılmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'de aldığı tedbirler arasında Mısır hakkında bilgi toplanılması için Akdeniz sahillerinde ve adalarda görev yapan mahalli idarecilere emirler gönderilmesini zikredebiliriz. Mısır tarafının savaş ve yük gemilerinin hareketlerini öğrenmek isteyen Osmanlı Devleti, özellikle Cezayir, Sakız, Kıbrıs ve İzmir'deki görevlileri bu konuda uyarmıştır. Fakat Cezayirli yöneticiler daha önceki emirleri yerine getirmemiş ve elde ettikleri bilgileri İstanbul'a göndermemişlerdir⁶⁴. Ayrıca Mısır kuvvetlerinin zahire ve cephane ihtiyaçlarının deniz yolu ile karşılanması ihtimali Osmanlı Devleti'ni gerekli önlemleri almaya sevk etmiştir.

Akdeniz'de Mısır donanmasına karşı tedbir alınmaya çalışılırken Kavalalı Mehmet Ali Paşanın iki direkli bir gemisi Rodos Mutasarrıfı Hasan Ağa tarafından ele

⁶⁴ BOA, HH, nr. 19974, 1248 (1832) tarihli telhis; Bkz. Ek II.

geçirilmiş ve bu durum Mutasarrıf tarafından merkeze bildirilmiştir⁶⁵. Mısır donanmasına ait bir geminin Rodos Mutasarrıfı tarafından ele geçirilmesiyle birlikte Akdeniz'de sular ısınmaya başlasa da, Mısır donanmasına ait yük gemileri Anadolu iskelelerine cephaneye ve erzak taşımaya devam etmişlerdir. Osmanlı donanması ise bu savaş ve yük gemilerini Akdeniz'de aramayı sürdürmüştür.

Bu aramalardan birinde Osmanlı donanması, Kıbrıs açıklarında üç adet Mısır savaş gemisi ile karşılaşır. Kaptanı Derya Halil Rıfat Paşa, Mısır gemilerinin peşine düşülmesi emrini vermiş, fakat Mısır gemileri küçük gruplar halinde birbirinden ayrılarak izlerini kaybettirmişlerdir⁶⁶. Bu olaydan beş gün sonra 18 Ağustos 1832 tarihinde Osmanlı donanması seyir halindeyken Mısır donanması ile karşılaşılır. Rüzgârın Mısır donanmasının yönünde esmesine rağmen, Mısır donanması savaşmayı göze alamaz ve kaçmaya başlar⁶⁷. Mısır donanması, Osmanlı donanmasının 6 saat süren takibinden rüzgârın yardımıyla kurtulmayı başarır. Mısır donanmasını gözden kaybeden Osmanlı donanması gerekli erzak ve levazımâtı almak üzere Marmaris limanına döner⁶⁸.

Marmaris limanından ihtiyaçlarını karşılayan Osmanlı donanması hiç beklemediği bir anda Mısır donanmasını karşısında bulur. Çünkü Osmanlı donanmasının takibinden kurtulan Mısır donanması en uygun zamanı kollayıp saldırıya geçmek için fark ettirmeden Osmanlı donanmasını takip eder. Bu takibin akabinde Osmanlı donanmasının Marmaris limanına girmesini fırsat bilen Mısır Amirali Osman Nurettin Paşa, Osmanlı donanmasını ablukaya alır⁶⁹, fakat kesin sonuçlu bir savaşa tutuşmak cesaretini gösteremez. Aslında Mısır donanmasının yakaladığı bu fırsat, Osmanlı donanmasının arayıp da bulamadığı bir fırsattır. Neticede savaş cesareti

⁶⁵ BOA, *HH*, nr. 20046-B, 15 ZA 1247 (16 Nisan 1832) tarihli arıza; Bkz. Ek III.

⁶⁶ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 25, 16 RA 1248 (13 Ağustos 1832), s.1.

⁶⁷ Mısır donanmasının savaştan kaçmasının bir nedeni vardır. Çünkü Mısır donanması Anadolu sahillerine asker, cephaneye ve erzak taşıyan yük gemilerini korumakla görevlendirilmiştir. Mısır donanmasının bu şekilde bir deniz savaşına girmesi ve kaybetmesi Anadolu'daki Mısır ordusunun işini zorlaştıracaktır. Yük taşıyan gemilerin güvenliğini sağlamakla görevli savaş gemilerinin saf dışı kalmasıyla bu gemilerin akıbeti kötü olacaktır. Osmanlı her ne pahasına olursa olsun bu savaş ve yük gemilerini ortadan kaldırmak için elinden geleni yapmaktadır. Akdeniz'in her tarafında bu gemileri aramakta olup, bir türlü bulamamaktadır. Bulabildiği gemilerin de hafif savaş gemileri olması nedeniyle yakalanamaması, Osmanlı mürettebatının moralini daha da bozmaktadır.

⁶⁸ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 28, 7 R 1248 (3 Eylül 1832), s.1.

⁶⁹ Hammer, *Osmanlı Tarihi IX*, s.368.

gösteremeyen Mısır donanması, ablukayı kaldırarak Kıbrıs istikametine doğru çeker gider⁷⁰.

Bu olaydan sonra Osmanlı donanması bütün zamanını Akdeniz’de Mısır gemilerini arayarak geçirir. Donanmanın üzerine büyük bir yük bindiği fark edilince Osmanlı filosundaki asker sayısının az olduğu düşünülerek 1832 yılı itibariyle 6.000 kadar aylıklı asker alınması kararlaştırılır. Donanmaya dahil edilen 6.000 kadar askerin hemen Akdeniz’deki gemilere aktırılması sağlanır. Osmanlı Donanmanın bütün bir kısmı Akdeniz’de geçirecek olmasından dolayı, Tersane-i Amire Nazırlığı askerlere elbise alınması için 1.000 kese akçe ödenek ayırır⁷¹. Neticede Osmanlı Devleti’nin Mısır donanmasına karşı Akdeniz’de almış olduğu tedbirler yeterli olmamış, Mısır donanmasını yakalayamayan Osmanlı kuvvetleri Mısır donanmasını ortadan kaldıramamıştır. Bu nedenle Akdeniz’de Mısır kuvvetlerine karşı kesin bir sonuç alınamamıştır.

B-GÜLEK MÜDAFAASININ GÜÇLENDİRİLMESİ

Mısır donanmasını etkisiz hale getiremeyen Osmanlı Devleti, Konya’nın kapısı konumundaki Gülek Boğazı’nda bazı tedbirler almıştır. Acaba Gülek Boğazı’nda alınan tedbirler nelerdir? Alınan bu tedbirlerin sonuçları ne olmuştur? Bölgede bulunan aşiretlerin bu tedbirlerdeki katkıları nelerdir? Başlıklar halinde sıralanan bu sorulara cevaplar aranacak, tedbirlerin neticelerine ulaşılabacaktır.

1-Gülek Boğazı’na Asker, Top ve Mühimmat Nakli

Gülek Boğazı, Adana ile Konya şehirleri arasında bulunan önemli bir geçiş noktasıdır. Bu boğazı kontrolü altına alan taraf ya da taraflar bölgenin jeo-stratejik öneminden dolayı avantajlı konuma gelmektedir. Bu durumu bilen Osmanlı Devleti,

⁷⁰ Akdeniz’de seyir halinde olan Osmanlı Donanması, sadece Mısır donanması ile değil başka devletlerin gemileri ile de karşılaşır. Bazen karşılaşılma da kalınmaz. Osmanlı donanması 1832 Ağustosunda sonlarında Akdeniz’de seyir halindeyken bir İngiliz gemisi tarafından takip edilir. Birkaç gün bu takibi sürdüren İngiliz gemisi, ortadan kaybolur. Bundan sonra da, bir Fransız korsan gemisi tarafından takip edilir. Osmanlı donanması bu gemiye her yanaşmak istediğinde, gemi hızla uzaklaşmaya başlar. Bu olay Osmanlı donanmasında Fransız gemisinin Mısırlı casusları taşıdığı kanaatini uyandırır Bundan sonra Osmanlı Devleti, Fransa’ya bu konu hakkında bir nota verir. İki ülke arasında diplomatik gerginliğe dönüşen hareketin sonunda Fransa bu olaylardan haberi olmadığını bildirir. Babıâli bundan böyle donanmasını takip eden bütün gemileri batıracağını ilân ederek, donanması veya gemisi olan bütün ülkelere gözdağı verir. Bkz. BOA, HH, nr. 19775-J, 3 R 1248 (30 Ağustos 1832) tarihli kaime.

⁷¹ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 47, 20 B 1248 (13 Aralık 1832), s.1.

boğazda tedbir aldirmiş ve Gülek Boğazi'nı muhafaza etmek üzere Hüseyin Paşayı görevlendirmiştir.

Gülek Boğazi'na hakim olmak isteyen İbrahim Paşa, babasından ileri hareket emrini alır almaz, Adana'dan Gülek Boğazi'na hareket etmiştir. İbrahim Paşanın, Gülek Boğazi'nı ele geçirebileceğini düşünen Osmanlı Devleti, Hüseyin Paşanın görevine son vererek, Şam Valisi Ali Paşa, Karaman Valisi Aliş ve Adana Valisi Sadık Paşaları boğazın muhafazasında görevlendirerek buradaki mukavemeti güçlendirmiştir⁷². Ayrıca kendilerinden Adana'da bulunan Mısır kuvvetlerinin üzerine hücum mümkün ise hemen hücum edilmesi, eğer mümkün değil ise Anadolu ordusunun gelmesinin beklenilmesi istenir⁷³. Fakat Gülek Boğazi'nda savunma hattı kuran Osmanlı Devleti, hâlâ Adana'yı geri alma hesapları içerisindeydi. Çünkü daha önce Sadrazam Reşit Mehmet Paşa, bu bölgedeki Osmanlı kuvvetlerinin birleştirilerek Adana ve Gülek Boğazi'nin muhafaza edilmesini emretmiştir. Sadrazam bu iki yerin öneminden bahsederken, buraların tutulması Osmanlı Devleti'nin güvenliği ve seferin başarıya ulaşmasının anahtarlarıdır der⁷⁴. Sadrazamın ne kadar ileri görüşlü olduğu çok kısa bir süre sonra ortaya çıkacaktır. Çünkü bahsi geçen bu iki yer, Osmanlı'nın hayat damarlarıdır. Doğudan gelen ve Devletin kendisini ortadan kaldıracak gücün mutlaka bu iki yerden geçmesi gerekmektedir. Bu yerleri alacak olan kuvvetin sonraki aşamaları geçmesi daha kolay olacaktır. Bu durumu gören sadrazam, buraların önemini sık sık tekrar ederek komutanlarının dikkatlerini çekmek ister.

Gülek Boğazi'na yapılan atamaların ardından bölgeye cephaneye sevkiyatı başlatılır. Bunun yanında, Gülek Boğazi'na tabya yapılması da gündeme gelir. Adana Valisi ve Gülek Boğazi muhafazasından sorumlu olan Sadık Paşa, tabya yapımında kullanılmak üzere kazma ve kürek bulmakla görevlendirilir. Fakat Gülek Boğazi'nda tabya yapmanın çok zor olduğu bilinmektedir. Çünkü kazma ve küreğin yanı sıra amele ve topa da ihtiyaç vardır. Bütün bu malzemeler temin edilse bile, tabya inşa etmek için

⁷² Eski Serdarı Ekremlerden Hüseyin Paşa ve Reşit Mehmet Paşaya, Osmanlı Devleti üstün hizmetlerinden dolayı nişan vermiştir. Bu nişanları alan bu şahısların Mısır kuvvetlerine yenilmiş olmaları manidardır. Her ikisi de Mısır kuvvetlerine yenilmiştir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. *Takvim-i Vekâyi*, nr. 29, 13 M 1248 (02 Haziran 1833), s.1.

⁷³ BOA, HH, nr. 20882, 16 CA 1248 (11 Ekim 1832) tarihli kaime.

⁷⁴ BOA, HH, nr. 48097, 12 R 1248 (8 Eylül 1832) tarihli şukka; Bkz. Ek IV.

yeterli zaman yoktur. Zaten Gülek Boğazı'nın coğrafi yapısı doğal bir tabyadan başka bir şey değildir⁷⁵. Bu sebeplerle tabya yapılmasından vazgeçilmiştir⁷⁶.

Boğaza tabya yapımından vazgeçilmesinden sonra, buraya bir miktar mühimmat ve top gönderilir. Ancak Gülek Boğazı'nda bulunan 125 adet cerha topu olmasına karşın, bu topların gülleleri mevcut değildir. Bu sebeple acele olarak cerha toplarına 25 adet cerha gülleri sevk edilmiştir⁷⁷. Gülek Boğazı'nda bulunan ve işe yaramayan bir sürü top da Konya'ya gönderilmiştir. Aynı zamanda Gülek Boğazı'nda mevcut olan topların bazıları tamir görmüştür. Çünkü Osmanlı ordusunun burada tek bir mermiye bile ihtiyacı vardır. Ayrıca eldeki malzemenin en iyi şekilde kullanılması gerekmektedir.

Öte yandan Niğde'de bulunan top ve mühimmatın da bir an evvel Gülek Boğazı'na nakli istenmiştir. Bu gerçekleşmez ise, acil olarak İstanbul'dan bu bölgeye mühimmat nakli gereklidir. Ayrıca aylıklı ve aylıksız asker sevk etmenin yollarına başvuran Serasker, takviyenin gerekli olduğu konusunda ısrar eder. Seraskerin istekleri arasında Bu boğaza acele asker, mühimmat, çadır ve zahire nakledilmesi de vardır⁷⁸. Osmanlı devleti için Gülek Boğazı'nın kaybedilmesi, Ereğli ve Ulukışla'nın elden çıkması demektir. Osmanlı ordusunun ikinci bir hezimet yaşamaması için, buranın mutlak surette muhafaza edilmesi gerekmektedir⁷⁹.

Gülek Boğazı'nda tedbirler alınmaya devam edilirken 50 kadar Arap süvarisinin boğazı geçtiği haber alınmıştır. Bu durum boğazın düştüğü endişesini doğurmuştur. Bunun üzerine Serasker Mehmet Paşa, Karaman eski Valisi Aliş ve Adana Valisi Sadık Paşalarla beraber Gülek Boğazı'nı teftişe giderler⁸⁰. Boğazın hâlâ Osmanlı kuvvetlerinin elinde olduğunu gören yetkililer, buraya daha fazla güç takviye edilmesi gerektiği görüşünde birleşirler.

Gülek Boğazı'nın stratejik önemi kadar bu boğaz çevresinde yaşayan aşiretlerin faaliyetleri de önem arz etmektedir. Nitekim daha önce Mısır'a tabi olmaları sebebiyle bir çok bölgede kaybedilen savaş burada aşiretlerin tercihi ile kaybedilmemelidir. Bunun için bölgeyi teftiş eden bu komutanlar tarafında buradaki Kozan ve sair

⁷⁵ Gösterilen yer.

⁷⁶ BOA, HH, nr. 20154-B, 1248 (1832) tarihli şukka.

⁷⁷ Gösterilen yer.

⁷⁸ BOA, HH, nr. 48094, 21 R 1248 (17 Eylül 1832) tarihli şukka.

⁷⁹ BOA, HH, nr. 48092, 17 R 1248 (13 Eylül 1832) tarihli kaime.

⁸⁰ BOA, HH, nr. 48094, 21 R 1248 (17 Eylül 1832) tarihli şukka.

aşiretlerin devlete bağlı olup olmadıkları öğrenilmek istenir. Teftiş sırasında bu bölgede yaşayan aşiretlerin reisleri Osmanlı Devleti'ne bağlılık yemini ederler. Bu haber İstanbul'a bildirilince aşiret reislerine birer nişan verilmesi kararlaştırılır⁸¹. Böylece Gülek Boğazı'na asker, top ve mühimmat nakleden Osmanlı Devleti, bölgede etkili olan aşiretlerin de desteğini alarak Mısır kuvvetleri karşısına daha sağlam çıkmak istemiştir. Osmanlı daha önce bir çok defa tecrübe ettiğiinden Kavalalı İbrahim Paşanın aşiret reislerini kendi saflarına katmasına engel olmuştur. Aşiret reislerinin önemi sadece bununla sınırlı değildir. Aşiretleri kendi tarafına çeken kuvvetler bu birlikleri askeri açıdan kullanmakla kalmayıp bunların bölgeyi iyi tanımalarından dolayı kılavuz veya casus olarak faydalanabilmektedir. Bu durumu çok iyi bilen Osmanlı Devleti, aşiretlerle yaptığı görüşme neticesinde Gülek Boğazı'nı ve Akköprü'nün muhafazasını o bölgede yaşayan Menemencioğlu aşiretine bırakmıştır⁸². Bu minvalde aşiret reisi Hasib Beye kapucubaşılık unvanı tevcih edilmiştir. Fakat Gülek Boğazı ve Ulukışla gibi çok önemli iki yeri savunan bu kişinin çok miktarda askere ve cephaneye ihtiyacı vardır. Buna rağmen Hasib Beyin emri altında 300 kadar aşiret askeri bulunmaktadır⁸³. Hasib Bey, bu durumu yani emri altında çok az asker ve mühimmat olduğunu Orduyu Hümayun Kaymakamı Rauf Paşaya bildirmesine karşın Hasib Beyin eksiklikleri ilk anda göz ardı edilmiştir⁸⁴. Yine de yaklaşık bir ay sonra Hasib Beyin emri altındaki asker sayısının 1.000 civarına ulaştığı anlaşılmıştır. Hâlâ emri altındaki asker sayısını yeterli görmeyen Hasib Bey, 4 tabur asker, top ve çok miktarda mühimmatın bölgeye sevk edilmesini ısrarla istemektedir⁸⁵. Yine de Konya'dan üç ve Ulukışla'dan da dört top Gülek Boğazı'na gönderilir.

Gülek Boğazı'nın savunulmasında stratejik bir hataya düşüldüğü anlaşılmaktadır. Şöyle ki; Ereğli'de 300 kadar süvari boşa beklediği halde bu kuvvetin Gülek Boğazı'na kaydırılması düşünülmemiştir.

Gülek Boğazı'nın savunulmasında bazı stratejik hatalara rağmen, Sadrazam Reşit Mehmet Paşa gelene kadar, Anadolu'daki işleri idare etmekle görevlendirilen

⁸¹ BOA, HH, nr. 19963, 1248 (1832) tarihli telhis.

⁸² BOA, HH, nr. 19844, 25 RA 1248 (22 Ağustos 1832) tarihli tahrirat

⁸³ BOA, HH, nr. 19867, 23 RA 1248 (20 Ağustos 1832) tarihli tahrirat; İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Ereğli Tarihi*, Fatih Yayınevi, İstanbul 1977, s.430.

⁸⁴ BOA, HH, nr. 39747-B, 11 R 1248 (7 Eylül 1832) tarihli kaime; BOA, HH, nr, 19881, 7 C 1248 (1 Kasım 1832) tahrirat.

⁸⁵ BOA, HH, nr. 39747-B, 11 R 1248 (7 Eylül 1832) tarihli kaime.

Orduyu Hümayun Kaymakamı Rauf Paşa bir dizi önlemlerde almıştır⁸⁶. Öncelikle; Gülek Boğazı veya Ulukışla'nın düşmesi halinde, buradan Konya'ya çekilecek askerlerin önü kesilmek istenmiştir. Böyle bir durum gerçekleşirse, bozulan veya dağılan bir birliğin askerleri hiç bozgun görmemiş bir ordunun maneviyatını da bozacaktır. Bu sebeple Gülek Boğazı'ndan geriye çekilen askerlerin Konya'da mevzilenmiş orduya karışmaları kesinlikle engellenecektir. Bunu sağlamak maksadıyla Aliş Paşa derhal Gülek Boğazı'ndaki görevinden alınıp Ulukışla'ya tayin edilir⁸⁷. Lakin civardan toplanacak askerler gelinceye kadar Gülek'teki görevine devam etmesine karar verilmiştir. Aliş Paşanın Gülek'te gerçekleşecek bozgunun Konya'daki orduyu etkilemesinin önüne geçilmesi amacıyla Ulukışla'ya tayin edilmesi devletin başka bir stratejik hamlesidir. Çünkü Aliş Paşa, kendisinden tam emin olunan bir kimse değildir. Zira daha önce kendisinin Kavalalı İbrahim Paşaya yazmış olduğu bir mektup ele geçirilmiş, bu mektup sebebiyle Aliş Paşanın Osmanlı Devleti'ne bağlılığından endişe duyulmuştur. Bu sebeple daha önce Karaman valiliğinden alınan Aliş Paşa şimdi ise, Gülek Boğazı gibi çok önemli bir savunma hattının sorumluluğundan el çektilmiş ve daha pasif görevlere tayin edilmiştir.

Gülek Boğazı'nda alınan bir dizi önlemler içerisinde ordu Kaymakamı Rauf Paşanın boğaza sürekli taze kuvvet göndermeye devam etmesi de zikredilmelidir. Bu kuvvetlerden biri de Şımarlı Miralay Mustafa Beyin maiyetindeki kuvvetlerdir⁸⁸. Yine de Gülek Boğazı'nın bir çok eksiği bulunmaktadır. Evvela burayı savunacak askerlerin dinç olması çok önemlidir. Halbuki buradaki askerlerin bir çoğu dinç olmadığı gibi savaşlardan yorgun düşmüştür. Bu amaçla Gülek Boğazı'nda görev yapan askerlerin dinlendirilmesi gündeme gelir. Askerler belirli gruplar halinde kiş gelmeden kademeli olarak dinlendirilmek üzere Konya'ya gönderilir⁸⁹.

C-KONYA'NIN MUHAFAZASI İÇİN ALINAN TEDBİRLER

Konya şehri için bir kilit noktası olan Gülek Boğazı'nda alınan bazı tedbirlere rağmen Mısır ordusunun boğazı geçmesi ihtimaline karşı Konya'nın muhafazası için de bir dizi tedbirler alınmıştır. Acaba muharebenin gerçekleştiği Konya'da savaş öncesinde alınan tedbirler nelerdir? Bu tedbirler savaşın gidişatına nasıl bir etki yapmıştır? Alınan

⁸⁶ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 28, 7 R 1248, (3 Eylül 1832), s.1; Hammer, *Osmanlı Tarihi IX*, s.368.

⁸⁷ BOA, *HH*, nr. 20154-B, 1248 (1832) tarihli şukka.

⁸⁸ BOA, *HH*, nr. 39747-B, 11 R 1248 (7 Eylül 1832) tarihli kaime.

⁸⁹ BOA, *HH*, nr. 20154-B, 1248 (1832) tarihli şukka.

tedbirler Konya coğrafyasına, savaş stratejisine uygun mudur? Konya’da alınan tedbirlerin bu zamana kadar yapılan teşebbüslerden farklı niteliği var mıdır? Konya Muharebesi öncesindeki manzara yukarıdaki sorular ışığı altında ortaya konulacaktır.

Konya şehrinin muhafazası için alınan tedbirlere geçmeden evvel bu şehrin savunulmasında etkisi olan coğrafi vaziyete değinilmelidir. Konya, İç Anadolu’nun güneyinde aynı ismi taşıyan geniş ovanın kuzey batısında Toros Dağlarına kadar uzanan bölgenin açıklarında bulunmaktadır. Bu vaziyetiyle Konya’nın ele geçirilmesi demek, İç Anadolu’ya hakim olmak suretiyle İstanbul’a ulaşabilmeyi mümkün hale getirmiş olmaktadır. İşte bu sebeple İstanbul’a giden yolların kapatılması için Mısır ordusunun mutlak surette Konya’da durdurulması gereklidir⁹⁰.

Mısır kuvvetlerini Konya’da durdurmak isteyen Osmanlı, Konya şehrinin coğrafi vaziyetine göre bazı tedbirler almalıdır. Fakat Konya’nın coğrafyası bu bölgenin kolaylıkla muhafazasına engel teşkil etmektedir. Nitekim Konya’nın dört tarafının açık olması bu şehirde yapılacak istihkâmın hem zor, hem de faydasız olmasına sebep teşkil etmektedir⁹¹. Ayrıca Orduyu Hümayun kaymakamı Rauf Paşanın belirttiği gibi burada bulunan asker sayısı Mısır ordusunu durdurmaya yetmeyecektir. Bu sebeple Rauf Paşa ordunun daha gerilere çekilmesini uygun görmektedir⁹². Konya garnizonundaki askerler de Rauf Paşa ile aynı fikirdedirler. Fakat Rauf paşanın aldığı bu isabetli karara rağmen Sadrazam reşit Mehmet Paşa kendisi gelinceye kadar Konya’daki garnizonun geriye çekilememesini emretmiştir. Bu sebeple Rauf Paşa, emri altındaki askerlere ne pahasına olursa olsun yeni bir emir gelmeden Konya’dan ayrılmayacaklarını bildirmiştir⁹³.

Kavalalı İbrahim Paşanın ordusu Ereğli’de ikamet etmekte olup, yaklaşık 20.000 kişiden oluşmaktadır. Orduyu Kürt aşiretler ve diğer unsurlar teşkil etmiştir⁹⁴. İbrahim Paşa yeteri kadar destek kuvveti gelmeden Konya üzerine yürümeye niyetli değildir. Herhangi bir sürprizle karşılaşmamak için dikkatli davranmak istemiştir. Fakat heyecanını yenememiş ve elindeki kuvvetlerle Konya’ya saldırmayı planlamıştır. Çünkü

⁹⁰ Besim Darkot, “Konya”, *İA*, MEB Yayınları, Eskişehir 1997, s.841-842.

⁹¹ BOA, *HH*, nr. 19818-A, 11 R 1248 (7 Eylül 1832) tarihli kaime.

⁹² Zaten Mısır ordusunun amacı Konya’daki garnizonu yok ederek Anadolu ordusunun maneviyatını tamamen bozmaktır. Bu şekilde geriye çekilen bir Konya birliği hem kendi varlığını tehlikeye atmamış olacak, hem de Anadolu ordusunun geçiş yollarını güvenlik altına alacaktır. Bütün bunlar olurken artık Mısır ordusunun önünde hiçbir engel kalmamıştır. Hiçbir mukavemetle karşılaşmadan Konya üzerine yürüyebilecektir.

⁹³ BOA, *HH*, nr. 19875-A, 28 S 1248 (27 Temmuz 1832) tarihli arıza.

⁹⁴ BOA, *HH*, nr. 19920, 1248 (1832) tarihli tezkere.

Anadolu'da yeteri kadar zaman kaybettiğini düşünmüştür. Bunun için hazırlıklara hız vererek bir an önce Konya'ya ulaşmanın heyecanına kapılmıştır.

Kavalalı İbrahim Paşa Ereğli üzerinden Konya'ya yürümek istemişse de, Osmanlı kuvvetlerinin karşısında geri çekilmek zorunda kalmıştır. Adana, Tarsus ve Mısır'dan gönderilen kuvvetlerle tekrar saldırmak niyetinde olan İbrahim Paşa, geriden gelecek kuvvetlerin orduya katılmasını beklemiştir. Takviye kuvvetler geldikten sonra da Konya harekatı başlamıştır⁹⁵.

Mısır ordusu ile yapılacak olan savaşın Konya civarında vukuu bulmasının kaçınılmaz bir ihtimal olması üzerine Konya Ovası üzerinde savaş stratejileri geliştirilmeye başlanmıştır. Bu stratejik tedbirlerden ilki Konya şehrinde tabya yapılması teşebbüsüdür. Aşağıda bu teşebbüsün gelişme ve neticelerine değinilecektir.

1-Tabya Yapılması Teşebbüsü

Konya'da tabya yapılması teşebbüsünü Gündeme getiren ilk kişi Dilaver Paşadır. Dilaver Paşa, Osmanlı ordusunda görev yapan ve o sırada Konya'da bulunan komutanlardan birisidir. Dilaver Paşanın yaptığı bu teklif Osmanlı Devleti'ni bir süre meşgul edecektir⁹⁶.

Bu sırada Konya'ya görevlendirilen İçel Mutasarrıfı Rauf Paşa, sadrazama Konya'nın çevresine yaptırılmak istenen tabya ve hendekler hakkında bir tahrirat yazar. Konya'da görevli bazı paşalar ile ahâlinin önde gelenleri yapılması planlanan muhtemel tabya ve hendek yerlerini gezerek fikir beyanında bulunurlar. Yapılan keşif sonucunda Konya'nın etrafına 150 tabya yapılması gerektiği anlaşılır. Konya'ya 150 tabya yapılması halinde, hesaplamalara göre 30.000 asker ve 400 topa ihtiyaç duyulacaktır. Nitekim Adana muhafazası yapıldığı sırada sadece 40 tabyaya 8.000 asker ve 100 top paylaştırılmıştır. Oysa Konya'da bulunan asker sayısı ile ancak 65 tabya kurulabilecektir. Hatta Konya'ya yeterli sayıda tabya yapılsa bile Konya'nın dört tarafının açık olması sebebiyle tabyaların yapılması faydasız olacaktır. Bu vaziyet Rauf Paşa tarafından fark edildiğinden durum Serdarı Erkeme bildirilmiştir⁹⁷.

Yapılan inceleme ve uyarılara rağmen Osmanlı yönetimi bu bölgede tabya yapmakta kararlıdır. Üstelik bölgede yaptırdığı keşifler vasıtasıyla tabyaların nerede

⁹⁵ BOA, *HH*, nr. 20145-D, 13 C 1248 (7 Kasım 1832) tarihli mektup; Bkz. Ek V.

⁹⁶ BOA, *HH*, nr. 19813, 12 R 1248 (9 Ağustos 1832) tarihli karar.

⁹⁷ BOA, *HH*, nr. 19778, 11 R 1248 (8 Ağustos 1832) tarihli tahrirat.

inşa edilecekleri hakkında planlar ve krokiler oluşturulur⁹⁸. Fakat çok geçmeden Osmanlı yönetiminin bir hususu göz ardı ettiği anlaşılır. Daha ordunun gerekli ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken hazine, bölgede yapacağı tabyaların masraflarını karşılamaktan acizdir. Bu hususta yapılan yazışmalarda tabyalara çok miktarda para gerektiği, bu para bulunsa dahi çok fazla usta amele ve alete ihtiyaç olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca bütün şartlar gerçekleşmiş olsa bile, bu miktardaki tabyanın yapılması için yeterli zaman yoktur. Ayrıca bütün bu zorlukların üstesinden gelinerek yapılacak tabyalar bir bozgun halinde kısa zamanda düşman kuvvetlerinin eline geçecek ve onlar tarafından kullanılacaktır. Böyle bir halde tabyaların yapılması sırasında kullanılan para, zaman ve emek heba olup gidecektir⁹⁹.

Osmanlı yönetimi tabya yapma teşebbüsü sırasında karşılaştığı bu manzara üzerine Konya'nın etrafına yapılacak olan tabya ve mevzilerden vazgeçilmesi gerektiğine karar vermiştir. Yine de Konya'nın tamamına olmasa bile, bazı yerlerine tabya yapılması ve top yerleştirilmesi, etrafının tehlikelere açık olması dolayısıyla bir işe yaramayacağı konusunda genel bir kanaat oluşur¹⁰⁰. Bütün bunlar düşünüldükten sonra Osmanlı Devleti bu konuyu bir daha hiç açmamak üzere kapatır.

Konya'da bir savunma hattının oluşturulamayacağına anlaşılması üzerine Ordu Kaymakamı Rauf Paşa, Osmanlı kuvvetlerinin Konya'dan Akşehir'e geri çekilmesi yönünde İstanbul'a bir tahrirat gönderir. Bu tahrirat İstanbul'da görüşülerek buna bir cevap yazılır. Fakat ordunun Akşehir'e çekilmesi Mısır ordusuna cesaret vereceğinden, böyle bir şeyin söz konusu dahi olamayacağı bildirilir. Konya'nın müdafaasına ve muhafazasına önem verilerek, Mısır ordusunun burada karşılanması yönünde fikir birliği Konya'ya iletilir. Bu süre zarfında Reşit Mehmet Paşa kuvvetleri de Konya'ya yetişip Osmanlı ordusu daha da güçlenecektir.

2-Asker ve Mühimmat Nakliyatı

Konya muharebesinden önce alınmış tedbirlerden birisi de bölgeye asker ve mühimmat naklinin yapılmasıdır. Tabya teşebbüsünde ortaya çıktığı gibi Konya

⁹⁸ BOA, *HH*, nr. 19867, 23 RA 1248 (20 Ağustos 1832) tarihli tahrirat.

⁹⁹ Osmanlı Devleti, Adana'ya da tabya yaptırmış olmakla birlikte, şimdi bu tabyalar Mısır kuvvetleri tarafından kullanılmaktadır. Bir de madalyonun diğer yüzü vardır. Zira bu kadar masraf yapıldıktan sonra, tek bir kurşun dahi atmadan aynı Adana gibi, Konya'nın da elden çıkmasıyla bu tabyalar Mısırlılara kalacaktır.

¹⁰⁰ BOA, *HH*, nr. 20184, 1248 (1832) tarihli telhis.

bölgesinin savunulması için gerekli olan asker miktarı en azından 30.000 civarında olmalıdır. Oysa bu sırada Konya'da bulunan asker sayısı gereğinden kat kat eksiktir. Bunun için yapılması gereken en önemli işlerden birisi süratle Konya'ya asker sevk edilmesidir.

Osmanlı yönetimi bu gerçeğin farkında olduğu için askeri durumu müsait olmamasına rağmen sağa sola dağıtmış olduğu bütün kuvvetleri Konya'da toplama gayreti içine girmiştir. Nitekim Konya'da ikamet eden Kaymakam Rauf Paşa, Ulukışla ve Ereğli'nin muhafazası görevlerinde bulunan Hüseyin, Mehmet, Ali ve Aliş Paşaların bu sırada buldukları İsmil'de kalmalarının fayda vermeyeceğini ifade ederek bir an önce Konya'daki orduya katılmalarını emreder¹⁰¹. Bu emir üzerine Hüseyin Paşa ve diğer paşalar maiyetlerindeki kuvvetlerle beraber Konya'ya gelirler¹⁰².

Paşaların Konya'da toplandığı sırada Konya'da bulunan Osmanlı ordusuna Anadolu'dan ve özellikle Rumeli'den kuvvetler katılmaya devam eder. Kaymakam Rauf Paşa, civar kaza ve şehirlere gönderdiği tahriratlarda Konya'ya bir an önce yeni askerler gönderilmesini ister¹⁰³. Bunun üzerine Karahisar ve Kütahya'da bulunan 1. ve 2. piyade alayları Konya'ya doğru yola çıkarılır¹⁰⁴.

Konya'daki asker sayısını yeterli görmeyen Kaymakam Rauf Paşa, İshaklı Voyvodasına masrafları hazineden karşılanmak üzere 200 aylıklı süvari askeri toplamasını emreder. Fakat eskiden de olduğu gibi, aylıklı asker bulmanın zorluğu Rauf Paşaya bildirilmesine rağmen emre karşı gelinmeyerek bir miktar aylıklı asker Konya'ya gönderilir. Ancak aylıklı askerlerin masrafları¹⁰⁵ hazineden karşılanacak denmesine karşın hazine bu kadar parayı veremeyeceğini bildirir¹⁰⁶.

Rauf Paşa, sadece Konya ve çevresinden değil, devletin diğer eyaletlerinden de asker istemeye başlamıştır. Nitekim Trabzon Valiliği, Sivas Eyaleti, Amasya, Çorum ve Divriği sancakları ile Tokat Voyvodalığı ve Gümüşhane madeni Eminliği'ni de yürütmekte olan Osman Paşa, bu yolda müracaat edilen önemli bir yerel yöneticidir. Osman Paşa, Rauf Paşanın çağrısına uyarak yönetimi altında bulunan yerlerden

¹⁰¹ BOA, HH, nr. 20117-A, 24 CA 1248 (19 Ekim 1832) tarihli şukka.

¹⁰² BOA, HH, nr. 20117, 1248 (1832) tarihli tezkere.

¹⁰³ BOA, HH, nr. 19767, 21 RA 1248 (18 Ağustos 1832) tarihli tahrirat.

¹⁰⁴ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 43, 5 B 1248 (28 Kasım 1832), s.1.

¹⁰⁵ Her askerin masrafı 1.000 kuruştur. Toplam olarak 200.000 kuruş olan bu meblağın, asker toplanılan bölge ahâlisinden karşılanması kararlaştırılır.

¹⁰⁶ BOA, HH, nr. 19739-A, 29 RA 1248 (26 Ağustos 1832) tarihli arıza.

topladığı askerlerle derhal Sivas'a doğru yola çıkmıştır¹⁰⁷. Fakat Osman Paşa, bir süre sonra geri dönmek durumunda kalacaktır¹⁰⁸. Çünkü Konya'ya ulaşması için geçeceği güzergâhlar Mısır orduları tarafından ele geçirilmiştir. Hatta Mısır taraftarlarının Kayseri'de çıkardığı kargaşa nedeniyle bu bölge bile tehlikeli hale gelmiştir.

Trabzon ve Sivas Valisi Osman Paşanın topladığı askerlerden bir süreliğine de olsa umut kesilir. Fakat kısa bir süre sonra, Osman Paşanın topladığı askerlerin başka bir işte kullanılabileceği anlaşılır. Bu bölgedeki olayları çok yakından takip etmeye başlayan Osman Paşa, kendi bölgesinde bir huzursuzluğa meydan vermemek için emrindeki askerleri teyakkuza geçirir.

Mısır ordusunun Anadolu'ya girmesi üzerine asayiş bozulur. Osmanlı Devleti'nin yönetim anlayışındaki zaafı, belli grup ve çevreleri harekete geçirir. Mısır ordusunun Anadolu'da ilerlemesi yerel yöneticileri korkutup kaçırtmıştır. Bu boşluktan yararlanan bazı çıkar grupları idareyi ele geçirmek isterler. Böyle bir olay da Kayseri'de cereyan eder. Yönetim boşluğundan yararlanan bazı gruplar, Kayseri Mutasarrıfı Osman Paşayı kaçırarak kendi adamlarından birini başa geçirmeyi planlarlar. Bu planları tutar ve Kayseri yönetimini ele geçirirler. Asayişin bozulması ve güvenliğin kalmaması üzerine Kayseri halkı sokaklara dökülür. Bu durumu esefle izleyen Trabzon ve Sivas Valisi Osman Paşa, gelişmeler hakkında Serdarı Ekrem'e bir arıza gönderir. Reşit Mehmet Paşa da bu olayların önüne geçmek için Osman Paşaya yetki verir¹⁰⁹. Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa, Osman Paşanın maiyetindeki 5.000 kişilik ordusuyla bu olayların önünü alabileceğini düşünür. Osman Paşanın kuvvetleri ile bu bölgeye sevk edilmesi kararlaştırılır. Fakat Osman Paşa, geçtiği her yerin Mısırlılara biat ettiğini görür. Bu durum karşısında başarılı olamayacağını anlar. Tekrar Sivas'a geri döner. Ayrıca Kayseri'den Konya'ya kadar bütün kasaba, şehir ve köylerin Mısırlılara tâbi olduklarını ve Osmanlı yöneticilerinin kabul görmediklerini İstanbul'a bildirir¹¹⁰.

Trabzon ve Sivas Valisi Osman Paşanın yardım teşebbüsü neticesiz kalsa da uzun süreden¹¹¹ beri ordu toplama teşebbüsüne girişilen Rumeli bölgesinde yapılan

¹⁰⁷ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 26, 21 R 1248 (17 Eylül 1832), s.1.

¹⁰⁸ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 29, 29 R 1248 (25 Eylül 1832), s.1.

¹⁰⁹ BOA, *HH*, nr. 19713, 1248 (1832) tarihli arıza; Konyalı, *Ereğli Tarihi*, s.429.

¹¹⁰ BOA, *HH*, nr. 20142-A, 1248 (1832) tarihli tahrir.

¹¹¹ Hatırlanacağı gibi, 31 Ağustos 1832 tarihinde Serdarı Ekremlik görevinden azledilen Hüseyin Paşanın yerine Reşit Mehmet Paşa atanmıştı. Bu sırada Reşit Mehmet Paşa, Bosna ve Arnavutluk'taki asayişle uğraşıyordu. Kendisine bu görev verildikten sonra doğrudan Anadolu'ya gidip Osmanlı ordusunun başına geçmedi. Zaten başına geçilecek bir ordusu da mevcut değildi. Bölgeden bir ordu toplaması

faaliyetler netice vermiştir¹¹². Nitekim her şeye rağmen Rumeli'den gönderilen süvarilerin Konya'ya ulaştığı Reşit Mehmet Paşaya bildirilmiştir¹¹³.

Rumeli'den Konya'ya gönderilenler süvarilerle sınırlı değildir. Bu sırada Rumeli'de yararlılık gösteren bazı yöneticilerde Konya'ya intikal etmişlerdir¹¹⁴. Bunlardan birisi maiyetindeki askerlerle önce İstanbul'a oradan da Konya'ya gelerek Osmanlı ordusuna katılan Ali Paşadır¹¹⁵.

Ayrıca Bosna ve Arnavutluk'taki üst düzey askerlerden Şehla İbrahim Paşa, Silistre Valisi Mehmet Paşa ve Tırhala Mutasarrıfı Mustafa Nuri Paşa önemli görevlere getirilmiştir. Bunlardan İstolçalı Ali Paşa da maiyetindeki askerlerle önce İstanbul'a oradan da karayolu ile Konya'ya gitmiştir. Burada bulunan Osmanlı Ordusuna katılmıştır.

Rumeli'de yararlılık gösteren yöneticilerden bazılarının Anadolu'ya gönderilmesinin yanında, Anadolu'da görev yapanların da Rumeli ve Gelibolu'ya gönderilmeleri söz konusudur. Mesela Karaman Valisi Aliş Paşa Gelibolu'ya, başarısızlık sonucunda Serdarı Ekremlik görevinden azledilen Hüseyin Paşa da ikamet etmek üzere Rumeli'ye gönderilir¹¹⁶.

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki, Osmanlı Devleti Anadolu'nun ortasına yönelmiş olan Mısır kuvvetlerine karşı bütün gücüyle alelâde tedbirler alabilmiştir. Konya'da toplamaya çalıştığı askerler düzenli birlikler olmayıp sağdan soldan derleme yöntemiyle buraya getirilmiş askerlerdir. Bu askerler getirildikleri bölgelerden çok

karşılığında, Rumeli'de kalmasına izin verildi. Bir taraftan da topladığı askerleri parça parça Anadolu'ya göndermesi emredildi. Dimetoka, Hasköy, Gümülcine ve Sultanyeri kazalarından toplanacak olan askerlerin Anadolu'ya gönderilmesi uzun sürecekti. Ayrıca bütün bu bölgelerden toplanan askerler paralı asker oldukları için, ücretlerinin ne şekilde ödeneceği işin başında hesaplanmadı. Bu sebeple yakın mesafelerden toplanan bu askerlerin ücretleri peşin verildi. Daha sonra toplanacak olan askerlerin paralarının nasıl ödeneceğini ise, yetkililer dahi bilmiyordu. Bu arada Serdarı Ekrem'den istenen askerlerin gönderildiği İstanbul'a bildirildi

¹¹² *Takvim-i Vekâyi*, nr. 28, 27 R 1248 (23 Eylül 1832), s.1.

¹¹³ BOA, HH, nr. 19859-A, 1248 (1832) tarihli tezkere.

¹¹⁴ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 25, 18 R 1248 (14 Eylül 1832), s.2.

¹¹⁵ Bütün işlerde olduğu gibi, daha iyi çalışabilecekleri insanları kendileri seçmek isteyen yöneticiler, bu kişileri hep çevrelerinde görmek arzusunda olmuşlardır. Bu cümleden olarak Reşit Mehmet Paşa da aynı zamanda Arnavutluk ve Bosna'da birlikte çalıştığı kimseleri Osmanlı ordusunda görevlendirmiştir. Bunlardan birisi de Bosna Mutasarrıfı İstolçalı Ali Paşadır. Ali Paşa, Reşit Mehmet Paşa ile birlikte Bosna'da asayişin sağlanması görevini birlikte yerine getirmeye çalışmışlardır. Bkz. *Takvim-i Vekâyi*, nr. 25, 18 R 1248 (14 Eylül 1832), s.1.

¹¹⁶ Belen Muharebesindeki başarısızlıktan hemen sonra görevden alınan Hüseyin Paşa Mısır ordusunun ilerleyişi karşısında Anadolu'daki şehirlerin savunulması için komutanlara ihtiyaç duyulduğundan, önce Adana'da, sonra da sırasıyla Gülek Boğazı, Ulukışla ve Ereğli savunmalarında görevlendirilmiştir. Bkz. *Takvim-i Vekâyi*, nr. 46, 6 B 1248 (29 Kasım 1832), s.1.

farklı olan bir ortamda coğrafyayı tanımadan savaşmak durumunda kalacaklardır. Bunların bir çoğu paralı/aylıklı askerlerdir¹¹⁷. Osmanlı Devleti, Konya'da yapacağı bu büyük savaşın öncesinde yukarıda ifade edilen tedbirler çerçevesinde bir hazırlık dönemi geçirmiş ve Konya'da Mısır kuvvetlerini beklemeye başlamıştır.

D-ZAHİRE NAKLİYATI

İstanbul'dan gelen bu emirler üzerine Ordu Kaymakamı Rauf Paşa Konya'daki hazırlıklara hız verir. Zahire işlerine Konya Mütesellimi Süleyman Bey bakmaktadır. Kendisi Konya Ayanı iken, Karaman eski Valisi Aliş Paşa tarafından bu göreve atanmıştır. Konya ve havalisindeki köy ve kasabalardan zahire tedarikine çalışan Süleyman Bey, bu çalışmaların neticesinde 12.000 kile arpa, 7.500 kile buğday ve 4.000 kantar da peksimet temin eder. Fakat bütün aramalara rağmen pirinç bulunamaz. Çünkü 1831 senesinde kış az olduğu ve sular erkenden kesildiğinden pirinç ekimi yapılamamıştır. Başka yerlerden biraz daha fazla para verilerek yağ ve pirinç tedarikine gidilir. Bütün amaç askerlere sefalet çektirmemektir. Ankara ve Beypazarı'ndan temin edilen yağ ve pirinç Konya'ya nakledilir¹¹⁸. Rauf Paşa bütün işlerini Akşehir'e geri çekilmek şeklinde düzenlediği için, Konya'da halledilmesi gereken işlere ağırlık verir. Konya Mütesellimi Süleyman Beyden 15 gün içinde bitecek zahire için bir çözüm bulmasını ister. Konya'da mevcut ne kadar askerin olduğunu sayım yaptırarak öğrenir. Konya'da 7.000 dinç ve gözde askerin yanında, 6.000 kadar da daha önce Belen'de ve diğer yerlerde bozgun görmüş askerler vardır¹¹⁹. Toplam 13.000 askerin bulunduğu hesaplanır. Rumeli'de bulunan Reşit Mehmet Paşadan topladığı bir kısım askerlerin tez elden Konya'ya göndermesi istenir¹²⁰. Bütün bu hazırlıkların neticesinde Konya'da iki sıkıntı baş gösterir. Bunlardan birisi zahire, diğeri de askerdir. Zahire sıkıntısının bertaraf edilmesi için zahire nazırlığına acele mektuplar gönderilir. 15 günlük bir zahirenin kalmış olması nedeniyle orduda bir huzursuzluğun çıkması istenilmemektedir.

¹¹⁷ Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa tarafından Arnavutluk, Bosna, Kefe ve Toska yerleşim yerlerinden toplanan Osmanlı ordusunun yarısı aylıklı, yarısı da aylıksız askerlerden oluşmaktadır. Toskalkık ve Bosna'dan 20'şer, Kefelik'ten de 30.000 olmak üzere 70.000 kadar asker toplayan Reşit Mehmet Paşa, bunlardan 6 piyade ve 3'de süvari alayı teşkil etmiştir. Bu alaylardan 2., 3. ve 5. piyade alayları hemen İstanbul'a sevk edilir. İstanbul'a sevk edilen askerler arasında Arnavutluk'tan toplanan 6.000 aylıklı asker de vardır. Çok kısa bir sürede Rumeli'den toplanan Osmanlı ordusunun Anadolu'ya geçirileceği bildirilir. Bkz. BOA, HH, nr. 19859, 25 S 1248 (24 Temmuz 1832) tarihli tahrirat.

¹¹⁸ BOA, HH, nr. 19867, 23 RA 1248 (20 Ağustos 1832) tarihli tahrirat.

¹¹⁹ BOA, HH, nr. 19818, 11 R 1248 (7 Eylül 1832) tarihli kaime.

¹²⁰ BOA, HH, nr. 19992, 15 R 1248 (11 Eylül 1832) tarihli tahrirat.

Bütün bunlara rağmen, çevre şehir ve kasabalarından süratle zahire nakli gerçekleştirmeye başlar.

Fakat Osmanlı hazinesinin boşalmasından dolayı zor günler geçirilmektedir. Bu sebeple alınan o kadar zahirenin ve nakliyesinde kullanılan araba ve hayvanların ücretleri ödenemez. Rauf Paşa bir yandan ordu ile uğraşırken, bir taraftan da bu işlerle zaman harcamaktadır. Bütün bunlar olurken Konya Mütesellimi Süleyman Bey, ordunun bu tür alımları için borç para vermeyi kabul eder. Süleyman Beyden ne kadar para alındığı tam olarak bilinmemektedir. Fakat daha sonra Babiâli'nin bu kişiden alınan paranın nerelere harcandığı hakkında bir soruşturma açılmasını istediği anlaşılmaktadır. Bu soruşturmanın muhatabı Rauf Paşadır. Çünkü onun döneminde alınan paranın ne zaman geri verildiği bilinmemektedir¹²¹. Bu arada dikkat çeken bir husus da, bir mütesellimin devlete borç para vermiş olmasıdır. Süleyman Bey, devlete borç verecek kadar zengindir¹²². Bu zenginliği de ayanlık görevi sayesinde edindiğini söylersek yanılmış olmayız. Borç para vermesinin dışında Konya Mütesellimi Süleyman Bey Osmanlı ordusuna peksimet satar. 25.258 kantar karşılığında 250.000 kuruş gelir elde eder¹²³. Buradan da Süleyman Beyin mütesellimliğinin yanı sıra tüccarlık da yaptığı anlaşılır.

Osmanlı ordusunun ihtiyacı olan arpa ve buğdayın bir an evvel tedarik olunması gerektiği bütün Osmanlı yerel yöneticilerine bildirilmiştir. 1831 yılına nazaran 1832 senesinde arpa ve buğday üretimi çok düşük olmuştur. Zahire fiyatları çok pahalı olduğundan, çok fazla rağbet görmemiştir. Buna rağmen Osmanlı Devleti, ordusu için ucuz veya pahalı zahire bulmak zorundadır. Devlet zahireyi köylüden değil, çiftlik sahipleri ve mültezimlerden almıştır. Çünkü bu kişiler köylünün elinden bütün zahireyi ucuz fiyattan kapatmıştır. Köylünün sadece o kışı geçirecek kadar zahiresi kalmıştır¹²⁴. Bir anlamda da devlet, burada köylüyü göz ardı etmiştir. Buna rağmen ordunun ihtiyacını çiftlik sahipleri ve mültezimler karşılayamamıştır. Köylünün elinde kalan kışlık zahirenin fiyatı birden bire yükselmiştir. Fakat köylü, bunları da devlete verirse kendi ihtiyacını karşılayamayacağını düşünerek elindeki zahireyi çıkarmamıştır. Ayrıca

¹²¹ BOA, *HH*, nr. 20103, 1248 (1832) tarihli tezkere.

¹²² Âyânların iktisadî ve sosyal açıdan güçlü yerli aileler arasında bulunduğunu biliyoruz. Bunların iktisadî açıdan daha fazla gelir getirecek işlerle uğraşmaları beklenirken; iktisadî bir cazibesi olmadığı halde âyanlığa çok fazla rağbet edilmesinin altında başka sebepler aranmalıdır. Bkz. Muhittin Tuş, *Sosyal ve Ekonomik Açıdan Konya*, Konya Ticaret Odası Kültür ve Eğitim Yayınları, Konya 2001, s.95.

¹²³ BOA, *HH*, nr. 19893-A, 1248 (1832) tarihli defter.

¹²⁴ BOA, *HH*, nr. 19738-A, 1248 (1832) tarihli arıza.

Osmanlı Devleti çiftlik sahipleri ve mültezimlere zahirenin paralarını peşin ödemesine karşın, köylüye daha sonra ödenmek koşulunu getirmiştir.

Zahire işini çözmek üzere Karahisar kapucubaşlarından Molla zâde Süleyman Ağa Konya'ya görevlendirilmiştir. Süleyman Ağa ordu Kaymakamı Rauf Paşaya yazdığı şukkada kendi bölgesinden Konya'ya nakledilecek zahirenin gönderilmesi için hayvana ihtiyaç olduğunu bildirmiştir. Fakat kendi bölgesinde bulunan hayvan ücretlerinin fazlalığından şikayetçi olur. Mümkün olur ise, bu hayvanların Konya'dan temin edilmesini teklif eder. Yok eğer mümkün olmaz ise, o zaman kiracı başlarına birer tezkere yazılarak, bu ücretlerin daha sonra ödeneceğinin anlatılmasını ister¹²⁵. Bütün bu yazışmaların sonunda Süleyman Ağa, Konya'ya beraberinde zahire getirir. Süleyman Ağanın getirdiği zahire ve hayvanların ücretleri ordu hazinesinden ödenir¹²⁶. Çünkü Karahisar halkı zahireyi vermelerine karşılık üzerlerine görev addedilen nakliye ücretlerini ödemez. Bu durum karşısında Rauf Paşa bütün zahire ve nakliye ücretlerini hazineden karşılamak zorunda kalır. Kiracıbaşları bir an önce paralarını istedikleri için Rauf Paşanın başka bir çaresi kalmaz.

Ordu kaymakamı Rauf Paşa, Kütahya ve Karahisar'dan çok miktarda zahire ister¹²⁷. Zahire Nazırı Mehmet Arif Efendi, Kütahya ve havalisinden Konya'ya zahire naklinin mümkün olmadığını bildirir. Bu bölgedeki bütün zahire, Konya'da bulunan Osmanlı ordusuna gönderilir. Kütahya mütesellimi kendi bölgelerinde arpa kalmadığını ellerindeki son 40.000 kile buğdayın da gönderildiğini haber verir. Ayrıca kendilerinden araba ve yük hayvanları istendiğine işaret ederek, ellerinde hiç araba ve yük hayvanı olmadığını bildirir. Kıtık yüzünden öküzlülerinin çok cansız olduğunu ve bunların fazla yük taşımaya mecallelerinin kalmadığını ifade eder¹²⁸.

Kütahya ve civarında arpa kalmaması üzerine Osmanlı Devleti arpa tedarikine önem verir. Bu yüzden ordunun bütün arpa ihtiyacı Ankara'dan karşılanır. Özellikle hayvanların yiyeceği olan arpanın 6 aylık tedarikine çalışılır. Kış gelmeden, yağmur ve çamura yakalanmadan bu arpanın Konya'ya nakledilmesi sağlanır. Bu amaçla araba ve yük hayvanlarına fazladan ücret ödenir. Ayrıca gelecek olan arpanın korunması görevi

¹²⁵ BOA, *HH*, nr. 20137-C, 1248 (1832) tarihli şukka.

¹²⁶ BOA, *HH*, nr. 20137-B, 1248 (1832) tarihli şukka.

¹²⁷ BOA, *HH*, nr. 20224, 1248 (1832) tarihli telhis; BOA, *HH*, nr. 51854-G, ? tarihli defter.

¹²⁸ BOA, *HH*, nr. 19905, Gurre R 1248 (28 Ağustos 1832) tarihli tahrirat; Ayrıntılı bilgi için Bkz., Mehmet Yılmaz., "Konya ve Havalisinde 1303 (1887) Kıtılığı ve Alınan Tedbirler", *İpek Yolu*, Konya I, Damla Ofset, Konya 1998, s.135-146

süvari Miralayı İzzet Bey'e verilir. İzzet Bey emrindeki askerlerle Ankara'ya giderek, zahirenin Konya'ya gelmesine eşlik eder¹²⁹. Osmanlı Devleti bütün olasılıkları düşünerek bu tür yüklü zahirenin güvenli bir şekilde nakliyesini sağlar. Anadolu şehirlerinin tamamı Mısır kuvvetleri tarafından ele geçirilmediyse bile, Mısır taraftarlarının gün geçtikçe arttığı bilinen bir gerçektir. Küçük gruplar halinde şehir ve kazaların güvenliğini sağlayan Osmanlı birliklerine bu Mısır taraftarları baskınlar düzenlemekten geri durmazlar¹³⁰. Bu amaçla Osmanlı Devleti, ordusunun en çok ihtiyaç duyduğu zahirenin bu tür grupların eline geçmesini önlemek için sıkı tedbirler alır.

Ayrıca başka yerlerden Kütahya ve civarına gönderilen zahirenin naklinde sıkıntılar meydana gelir. Bunun için Zahire Nazırı, zahire naklinin Bozok'tan yapılmasını teklif eder. Buna gerekçe olarak da, Kütahya-Konya arasının 60-70 saat olmasına karşın, Bozok- Konya arasının 40-50 saat olmasını gösterir. Ayrıca Bozok'ta zahireyi taşıyacak olan deve ve sair yük hayvanlarının çok olduğunu ifade eder¹³¹. Bütün bunlara ek olarak nakliye ve zahire ücretlerinin Kütahya'dan ödenmesine devam edilir. Bu arada Sultanönü sancağında kalan buğdayın geri kalanının Konya'ya nakledilmesi için Zahire Nazırı Arif Efendi emir verir¹³². 3.773 kile buğday Sultanönü sancağından Konya'ya sevk edilir¹³³. Bu tür emirlerin yerine getirilmesi acele olarak istenir. Bu zahirenin, çabuk bozulacağından değil, Osmanlı ordusunun acil olarak bunlara ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır.

Bunun üzerine Bozok sancağı mütesellimi Şakir Bey, Osmanlı ordusu için zahire bulmakla görevlendirilir. Fakat Şakir Bey, Bozok ve havalisinde hiç zahire bulamaz. Orduya daha önce bu sancaktan 7.557 kile buğday gönderilmiştir. Ayrıca yeni mahsul de henüz çıkmamıştır. Bu yüzden bu bölgeden orduya zahire alınamamıştır¹³⁴.

Karahisar ve havalisinde Konya'ya zahire nakliyatı gerçekleştirilmeye devam etmiştir. Karahisar, Osmanlı ordusunun zahire kileri konumuna gelmiştir. Her ay zahire alımı yapmaları için Osmanlı hazinesinden 100.000 kuruş buraya gönderilir¹³⁵. Özellikle 1832 yılının sonlarına doğru, bu bölgeden alınan zahirelerin ücretleri peşin

¹²⁹ BOA, HH, nr. 19893, 23 RA 1248 (20 Ağustos 1832) tarihli arıza.

¹³⁰ Faruk Yılmaz, *İlkçağdan Günümüze Niğde Tarihi*, Kültür Kitabevi, Niğde 1999, s.549.

¹³¹ BOA, HH, nr. 19905-A, 1248 (1832) tarihli arıza.

¹³² BOA, HH, nr. 19908, 1248 (1832) tarihli tezkere.

¹³³ BOA, HH, nr. 19893-A, 1248 (1832) tarihli defter.

¹³⁴ BOA, HH, nr. 19893-A, 1248 (1832) tarihli defter

¹³⁵ BOA, HH, nr. 19922, 1248 (1832) tarihli telhis.

ödenemez. Çünkü Zahire Nazırlığı ve Osmanlı hazinesi, içinde bulunduğu darboğazdan çıkamaz. Bu yüzden önce zahireler alınmış ve daha sonra ücretleri ödenmiştir. Bundan dolayı bölgede sıkıntılar meydana gelmiştir. Ama Osmanlı Devleti bu sıkıntının üstesinden gelmeyi bilmiştir. Osmanlı ordusunun ikinci zahire kileri de Kütahya'dır. Kütahya'nın jeostratejik öneme sahip bir yer olması, burayı Osmanlı Devleti için vazgeçilmez kılmıştır. İstanbul'a ve Osmanlı ordusunun merkezi durumundaki Konya'ya yakınlığı bu önemi daha da arttırmıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin İzmir gibi bir liman şehrine yakınlığı da bunun çabasıdır. Osmanlı her ay buraya 150.000 kuruş göndermiştir¹³⁶. Bu para Karahisar örneğinde olduğu gibi vadeli alınan zahirenin ücretleridir.

Konya ve kazalarından Osmanlı ordusu için zahire toplamak neredeyse imkânsız hale gelmiştir¹³⁷. Bu, bölgede zahirenin kalmadığı anlamına gelmez. Aksine buralarda zahire mevcuttur. Osmanlı Devleti'nin zahireyi halktan pahalı almasına rağmen zahire bulamaması ilginçtir. Zahire verenler de gönül hoşluğu içinde vermemektedirler. Bu olayların ışığında halkın devlete küskün olduğunu var sayabiliriz. Sadece bu bölge ile sınırlı olmayan bu hal, giderek diğer bölgelere de sıçrar. Bozok ve Karahisar gibi sancaklar Konya'yı takip etmeye başlar. Osmanlı devleti savaş halinde olduğu için bu durumu anlayamamıştır. Ama bu vaziyet Osmanlı Devleti aleyhine kısa sürede dönecektir. Kendi halkı tarafından ikinci planda tutulan bir devletin meşruiyeti tartışılır. Bunun için çözüm arayışları gerekirken bu tür olaylar görmezlikten gelinir.

Anadolu'dan zahire toplamanın güçlüğüne fark eden Osmanlı Devleti, Rumeli taraflarından zahire tedarikine girişir. Tüccarlar vasıtasıyla Tekfurdağı¹³⁸, Varna, Burgaz ve Dobruca'dan zahire alınarak depolanır. Buradan araba ve yük hayvanları vasıtasıyla Kağıthâne çayırına getirilir. Bu bölgede toplanılan hububat, Zahire Nazırı, Arpa Emni ve Kaptan-ı Derya Nezareti'nce gemilere nakledilir¹³⁹. Buradan da gemiler aracılığıyla Antalya, Alanya ve Silifke gibi Anadolu iskelelerine sevk olunur. İlk etapta 19.952 kile un ve 7.410 kile arpa buradan gönderilir¹⁴⁰. Bundan sonra bu bölgenin zahiresi tüccarlar aracılığıyla Osmanlı ordusuna gönderilmeye başlanır. Anadolu'dan sevk olunan zahirenin nakliye ücretleri daha ucuza gelirken, Rumeli'den gelen zahirenin

¹³⁶ BOA, *HH*, nr. 19922, 1248 (1832) tarihli telhis.

¹³⁷ BOA, *HH*, nr. 19739-A, 29 RA 1248 (26 Ağustos 1832) tarihli arıza.

¹³⁸ Bugün küt Tekirdağı'dır.

¹³⁹ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 28, 5 M 1248 (4 Haziran 1832), s.1.

¹⁴⁰ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 28, 5 M 1248 (4 Haziran 1832), s.2.

ücreti ise neredeyse üç dört katını bulur. Buna rağmen, bu bölgede zahire sıkıntısı baş göstermemiştir. 1833 yılının Mart sonlarına kadar Osmanlı ordusunun zahire ihtiyacı buradan karşılanır¹⁴¹. Donanmayı Hümayun artık yük gemilerine eşlik eder hale gelir. Her zahire nakliyatında 20-30 yük gemisi kullanılır. Her seferde yaklaşık 30-40 bin kile buğday ve 14-15 bin kile arpa taşınır. Rumeli'den gönderilen zahirenin en yoğun olduğu zaman dilimi Ağustos-Eylül 1832 tarihlerine rastlar. Çünkü bu dönemde Konya'da bulunan Ordu kaymakamı Rauf Paşa, acele olarak zahire gönderilmesini istemiştir. Bu dönemde 45 gemi ile zahire nakliyatı gerçekleştirilmiştir¹⁴². Bir gemide 38.000 kile buğday ve 1.200 kile arpa bulunduğunu göz önüne alırsak, bu sevkiyatta toplam 1.710.000 kile buğday ve 54.000 kile arpa gönderilmiştir.

Osmanlı ordusunun çok acele istediği zahire ve peksimet donanma tarafından İskenderun iskelesine getirilmiştir. Bu zahire ve peksimetler; Kütahya, Çankırı, Karahisar, Sultanönü, Ankara, Amasya ve Sivas sancaklarından toplanmıştır. Bunların bir kısmı İskenderun iskelesine bırakılmış olup, geri kalanının nakliyesi mümkün olmamıştır. Geri kalan zahire ve peksimetler Kütahya, Karahisar ve Sultanönü sancaklarına geri iade edilmiştir. Buradan tekrar araba ve yük hayvanları vasıtasıyla Konya'ya nakledilmiştir¹⁴³. Ordu yetkililerin bu tür gecikmelerin sürekli hale gelmesinden yakınmaları ve şikayetleri İstanbul'a bildirilmiştir. Osmanlı Devleti tarafından Zahire nazırlığı uyarılarak, bu türden gecikmelerin önüne geçilmesi için ek önlemler alınması konusunda daha dikkatli davranılması gerektiği bildirilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde orduya zahire gönderilmesi çok karmaşıktır. Özellikle Osmanlı ordusunun zahire ihtiyacı belli başlı şehir ve kazalardan karşılanmaktadır. Bunlar; Kütahya, Karahisar, Bozok, Çankırı, Ankara ve İzmir'dir¹⁴⁴. Bu hububatlar zahire nazırlığı tarafından halktan satın alınarak İstanbul'a sevk edilir. İstanbul'dan Donanmayı Hümayun nezaretindeki yük gemileri ile Antalya, Alanya, Silifke ve İçel iskelelerine çıkarılır. Buradan araba ve hayvanlarla Konya'ya taşınır. Her zaman hayvan ve araba bulmakta kolay olmaz. Bu şehir ve kazalardan toplanan zahirenin İstanbul'a değil de, Konya'ya nakledilmesi daha akılcı olur. Zira hem nakliye masrafı olmayacak, hem de zamandan tasarruf edilecektir. Günlerce yollarda Konya'ya nakledilmeyi

¹⁴¹ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 28, 5 M 1248 (4 Haziran 1832), s.1.

¹⁴² *Takvim-i Vekâyi*, nr. 26, 21 RA 1248 (17 Eylül 1832), s.1; BOA, *HH*, nr. 19827, 20 R 1248 (16 Eylül 1832) tarihli kaime.

¹⁴³ BOA, *HH*, nr. 19905-B, Gurre R 1248 (28 Ağustos 1832) tarihli arıza.

¹⁴⁴ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 29, 18 R 1248, (14 Eylül 1832), s.1.

bekleyen zahire tez elden yerine ulaştırılacaktır. Her yıl 290.000 kile zahirenin bu şekilde nakledildiğini düşünürsek Osmanlı Devleti'nin bu işten ne kadar karlı çıkacağını hesaplamış oluruz. Bu tür masraflar yetkililerinin dikkatini çeker. Bunun üzerine Anadolu'daki bütün mütesellimlerden zahire naklinin yazıldığı defterler ve mübayacıların makbuzlarının bir an evvel İstanbul'a gönderilmesi istenir¹⁴⁵. Bu şekilde Osmanlı Devleti'ni zarara uğratanların kimler olduğu ortaya çıkarılacaktır.

Konya'da bulunan Osmanlı ordusuna gönderilen zahirenin büyük bir çoğunluğu deniz yolu ile yapılır. Donanmanın eşlik ettiği yük gemileri daha önceden kararlaştırılan Anadolu iskelelerine yüklerini boşaltır. 2 Eylül 1832 tarihinde zahire getiren yük gemilerine bir şey denilmediği için Kaptan-ı Derya bütün gemileri Rodos limanına götürür. Ordu yetkilileri ile yapılan görüşmelerin ardından zahirenin Kalenderiye ve Silifke iskelelerine boşatılmasına karar verilir. Fakat buraların Konya'ya uzaklığı göz önüne alındığında bu karardan vazgeçilir¹⁴⁶. Bu zahirenin muhafaza edilmesi de ayrı bir sorun teşkil eder. Yine de bu zahirelerin yarısı bu iskelelere boşaltılır. Arta kalan zahireler ise İzmir ve Antalya iskelelerine nakledilir. Silifke ve Kalenderiye iskelelerinin Konya'ya uzaklığı söz konusu olmasına rağmen, başka iskelelere boşaltma gerçekleştirilemez. Bunun nedeni ise, bu iskelelerin arka plandaki öneminin göz ardı edilemeyeceğidir. Buradaki araba ve yük hayvanlarının fazlalığı bu iskeleleri ne kadar uzak olursa olsun cazip hale getirmektedir. Bu yüzden gemilerin yüklerinin yarısı, önceden belirtilen bu yerlere boşaltılır.

E-İSTİHBARAT FAALİYETLERİ

Savaşın gidişatını etkileyen faktörler sadece tarafların savaş öncesinde almış olduğu tedbirler değildir. Aynı zamanda savaş öncesinde veya sırasında yapılacak olan istihbarat savaşın seyrini tamamen değiştirebilir. Bu sebeple böyle bir gerçeğin farkında olan Osmanlı ve Mısır yönetimi yaptıkları bu mücadelede istihbarat teşkilatını kullanmaktan geri kalmamışlardır. Özellikle Mısır ordusu hakimiyeti altında olmayan topraklarda gerek düşman kuvvetlerinin durumu gerekse savaşa girişeceği coğrafyanın vaziyeti hakkında bir çok bilgiye ihtiyaç duymaktadır. Bu hal Osmanlı Devleti'nin istihbarata ihtiyaç duymadığını göstermez. Osmanlı kuvvetleri coğrafyayı tanısalar da yeni katılımlarla her geçen gün sayıları artan Mısır kuvvetlerinin gücünü bilmek

¹⁴⁵ BOA, HH, nr. 19908-A, Gurre R 1248 (28 Ağustos 1832) tarihli arıza..

¹⁴⁶ BOA, HH, nr. 19825, 6 R 1248 (2 Eylül 1832) tarihli kaime.

istemektedir. Bu sebeple ilk fırsatta göndermiş oldukları casusları vasıtasıyla Mısır kuvvetlerinin mevcudu öğrenilmiştir. Bu sırada Adana'da ikamet eden Mısır ordusunun 30.000 mevcudunu geçtiği, ordunun harekate hazır olduğu ve en kısa zamanda Gülek Boğazı'na doğru harekete geçeceği ihbar edilmiştir¹⁴⁷.

Ayrıca Tarsus ve Adana civarında bulunan Voyvoda Ahmet adlı kişinin etrafına topladığı çok miktardaki askeri ile, Osmanlı ordusuna baskın vereceğini de önceden haber verir. Bütün bu bilgileri Gülek Boğazı civarında yakaladıkları bir kişiden öğrendiğini mektubunda belirtir¹⁴⁸.

Casusluk faaliyetleri istihbaratı olan tarafa karşı tarafın savaş stratejisi, askerlerin psikolojisi hakkında da bilgiler vermektedir. Nitekim mevcudunun çok fazla olmasından dolayı endişe duyulan Mısır ordusu hakkında alınan bir istihbarat bu endişeyi kısa bir sürede olsa hafifletmiştir. Zira Adana'da bekleyen Mısır askerleri arasında huzursuzluk baş göstermiş ve firarlar bile başlamıştır. Bu huzursuzluk neticesinde her gün 20-30 asker firar etmektedir¹⁴⁹. Mısır ordusunu endişeye sevk eden bu durum karşısında çareler aranırken Adana kalesinde gerçekleşen bir olay endişe ve korkuyu büsbütün artırmıştır. Mısır kuvvetlerinin Konya'ya yürümeye hazırlandığı günlerde (Kasım 1832), Mısır'ın elinde bulunan Adana Kalesi'nin içinde bulunan cephanelik havaya uçurulur. Mısır ordusundan 400 asker ve halktan da 9 kişi hayatını kaybeder. Bundan başka bir zayıf olmamıştır. Kale sapsağlam ayakta durmaktadır¹⁵⁰. Mısır askeri bu olayda bir sabotaj olup olmadığını araştırır. Cephanenin havaya uçmasında cephanelikte nöbet tutan askerlerin suçu olduğu anlaşılır. Nöbet tutan askerler tütün içmişlerdir¹⁵¹.

Casusların taraflara katkılarından birisi de karşı kuvvetin erzak, mühimmat veya lojistiği hakkındaki ihbarlarıdır. Nitekim bir keresinde Osmanlı Devleti adına bu bölgede faaliyet gösteren casuslar, Niğde civarında çok miktarda peksimet ve mühimmatın bulunduğunu haber verirler. Gülek Boğazı elden çıkar ise bu malzemenin tamamıyla orada kalacağı ve Mısır ordusunun eline geçeceği bildirilir. En kısa sürede

¹⁴⁷ BOA, HH, nr. 39776, 21 RA 1248 (18 Ağustos 1832) tarihli kaime.

¹⁴⁸ BOA, HH, nr. 39747-D, 9 R 1248 (5 Eylül 1832) tarihli mektup.

¹⁴⁹ Bu firarların sebepleri araştırıldığında, askerlerin bir an önce harekete geçmek istedikleri anlaşılır. Firar eden askerler, Mısır ordusunun çekirdeğini oluşturan fellahlardır. Bu askerlerin orduya katılma nedenleri başarıdan çok, ganimet elde etme isteğinin ağır basmış olmasıdır. Bu askerlerin haricinde, komutanlardan da firar edenler mevcuttur. Bkz. BOA, HH, nr. 19980-D, 1248 (1832) tarihli arıza.

¹⁵⁰ BOA, HH, nr. 20145-D, 13 C 1248 (7 Kasım 1832) tarihli mektup.

¹⁵¹ Gösterilen yer.

bunların Konya'ya nakledilmesi tavsiye edilir¹⁵². Ancak casuslar sadece karşı taraf hakkında bilgi değil, Osmanlı ordusunun yaptığı hareketleri de gözlemlemektedirler. Bu şekilde sağa sola dağılan mühimmatın toplanmasında bir hayli faydaları dokunmuştur. Bu haber üzerine Ulukışla'da mevzilenen bir birlik, süratle Niğde tarafına gönderilmiştir. Buradan alınan zahire ve mühimmat Konya'ya nakledilmiştir.

Sonuç olarak; birinci bölümde söylenenler Konya muharebesi öncesinde Osmanlı ve Mısır kuvvetlerinin hazırlıklarını ifade etmektedir. Böylece muharebenin nasıl bir ortamda gerçekleşeceği hakkında bir kanaat hasıl olmaktadır. Mısır ordusuyla Osmanlı kuvvetlerinin savaş alanına hareket etmeleri ve sıcak çatışmaya girmeleri hakkındaki bilgilere ikinci bölümde yer verilecektir.

¹⁵² BOA, *HH*, nr. 39747-C, 11 R 1248 (7 Eylül 1832) tarihli tahrirat.

İKİNCİ BÖLÜM

KONYA MUHAREBESİ

A-MISIR KUVVETLERİNİN GÜLEK HATTINI GEÇMESİ

1-Gülek Boğazı'nın İşgali

Kavalalı İbrahim Paşanın hedefine ulaşabilmesi için öncelikle Gülek Boğazı'nı ele geçirmesi gerekmektedir. Daha önce çeşitli vesilelerle tekrarlandığı gibi bu boğaz stratejik açıdan çok önemliydi. Boğazın bu önemi, burayı Osmanlı Devleti'nin elinden geldiği ölçüde tahkim etmesine sebep olmuştur. Boğazın iyi tahkim edildiğini bilen Kavalalı İbrahim Paşa, boğazı ele geçirebilmek maksadıyla bazı stratejik hamleler yapmıştır. Bu hamlelerden ilki boğazı Osmanlı adına savunmakla sorumlu Menemencioğlu aşireti reisi Hasib Beyi kendi tarafına çekme gayretidir. Nitekim Menemencioğlu aşireti reisi Hasib Beye bir mektup gönderen Kavalalı İbrahim Paşa, Menemencioğlu aşiretinin Osmanlı yönetimi altında çok ezildiklerini iddia ederek kendilerinin buralara hakim olmalarından sonra bu zulme son vereceklerini beyan etmiştir¹⁵³. Hüseyin Paşa tarafından ele geçirilen bu mektupta, Hasib Beyin kendilerine itaat etmesini istemiştir¹⁵⁴. Fakat bu konuda tereddüt dahi geçirmeyen Hasib Bey, kardeşi Ahmet Beyin maiyetiyle beraber daha önce Mısırlılara biat etmesine rağmen, Osmanlı Devleti'ne ihanet etmemiştir¹⁵⁵. Vaktiyle Osmanlı Devleti tarafından saygı gören Hasib Bey, kapucubaşılıkla tevcih edildiğini de unutmamıştır.

İbrahim Paşa, gönderdiği ikinci mektubunda Hasib Beyden Osmanlı ordusunun genel durumu hakkında malumat istemiş, bunu sürekli olarak yapmasını da tembihlemiştir. Paşa, böylece Hasib Beye borcunu ödeme fırsatı da tanımaktadır. Bütün bunlara rağmen Hasib Beyin Kavalalıya yardım ettiğine dair herhangi bir belge ya da bilgiye tesadüf edilmemiştir¹⁵⁶.

¹⁵³ BOA, HH, nr. 20154-A, 2 R 1248 (29 Ağustos 1832) tarihli şukka.

¹⁵⁴ Altundağ, *Mısır Meselesi*, s.66.

¹⁵⁵ Menemencioğlu aşireti reisi Hasib Beyin, Kavalalı Mehmet Ali Paşaya karşı can borcu vardır. Çünkü bu bölgede, daha önceden meydana gelen olaylardan Hasib Bey sorumlu tutulmuş olup cezalandırılmak istenirken, Kavalalı Mehmet Ali Paşanın araya girmesi ile affedilmiştir. Bu yüzden Mısırlılara karşı minnet ve can borcu bulunmaktadır. Adana bölgesinde nüfuz sahibi olan Hasib Bey, Mısırlılarla içli dışlı olduğundan Adana içinde barındırılmaz. Fakat Adana'nın çevresinde aşireti ile yaşamasına müsaade edilir. Bütün bunları bilen Mehmet Ali Paşa, Hasib Bey'i kendi tarafına çekmek ister. Çünkü Mısırlıların bu aşirete verdikleri kıymet çok önemlidir. Bkz. Konyalı, *Ereğli Tarihi*, s.430.

¹⁵⁶ BOA, HH, nr. 39776, 21 RA 1248 (18 Ağustos 1832) tarihli kaime.

Hasib Beyden umduğunu bulamayan Kavalalı İbrahim Paşa bir süre daha Adana'da beklemeyi tercih etmiştir. Aslında Mısır ordusunun Adana'da beklemesinin sorumlusu İbrahim Paşa değil, babası Mehmet Ali Paşadır. Mısır ordusunun boşa geçirdiği her gün, Osmanlı ordusuna zaman kazandırmaktan başka bir işe yaramayacağı kanaatinde olan Kavalalı İbrahim Paşa, bir an önce Gülek Boğazı'nı ele geçirmenin Konya'ya oradan da İstanbul'a ulaşmanın hesapları içindedir¹⁵⁷. Kavalalı İbrahim Paşa, bu planlarını gerçekleştirmek maksadıyla emrindeki askerlerine Gülek Boğazı'na saldırma emrini vermiştir.

Mısır ordusu ileri harekate hazırlanırken Konya'da toplanmış olan Osmanlı kuvvetleri de boş durmamışlardır. Kuvvetlerini birleştirerek, Ereğli'de bulunan Mısır kuvvetleri üzerine yürümüşlerdir. Fakat Gördükleri mukavemet karşısında önce İsmil'e, ardından da Konya'ya geri çekilmişlerdir¹⁵⁸.

Ereğli'de bulunan Mısır Seraskeri İbrahim Paşayı önlemek için dağınık bir şekilde bulunan nizamiye askerlerinin bir yere toplanması gerekmektedir. Böyle bir öneri getiren Dilaver Paşa, Konya'daki Garnizonda görevli bir komutandır¹⁵⁹. Aslında Dilaver Paşa, doğru olanı söylemiştir. Mısır Kuvvetlerini yenmek isteyen Osmanlı askerinin yapacağı tek şey bir yere yığınak yaptıktan sonra orada toplanıp beklemek olacaktır. Fakat Osmanlı ordusu bu şehrin muhafazası, o şehrin müdafaası derken bütün kuvvetlerini sağa sola dağıtmak zorunda kalmıştır. Bu şekilde başarıya veya zafere ulaşmanın imkânı yoktur. Osmanlı ordusu zafer kazanmak için başarılı komutanlara ihtiyaç duymaktadır. Mısır Kuvvetleri güçlerini Anadolu şehirlerini ele geçirmek için seferber etmişlerdir. Seferber edilen askerlerin büyük bir çoğunluğunu Anadolu şehir ve kasabalarından Mısır ordusuna katılanlar teşkil etmektedir. Aslında Anadolu şehir ve kasabalarını Mehmet Ali Paşa hakimiyeti altına alan kuvvetler Mısır askerleri değil, İbrahim Paşanın Anadolu'dan topladığı güçlerdir. İbrahim Paşa, komutası altındaki iyi talim görmüş bütün askerlerini şehir ve kasabaları ele geçirmek için dağıtmamıştır.

¹⁵⁷ Kavalalı İbrahim Paşa için ordunun arkasını güvenlik altına almak tamamen boş işlerdir. Çünkü O, bir an önce Konya'ya gitmenin ve oradan da İstanbul'a ulaşmanın hesaplarını yapar. Babasıyla arasındaki fark da budur. Kavalalı Mehmet Ali Paşa, oğlunun hesaplayamadığı bazı şeyleri düşünerek Anadolu'yu tamamen hakimiyeti altına almak ister. Böylece herhangi aksi bir durumda buralara geri çekilmek hiç de zor olmayacaktır. İbrahim Paşa için ise bu, Babıâli'ye zaman kazandırmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Çünkü iki defa hezimete uğrayan Osmanlı ordusunun, tekrar karşılına çıkabilmek için zamana ihtiyacı vardır. Hazırda bekleyen yedek kuvvetleri olmadığından, Adana ve Tarsus civarında boşuna beklemenin bir anlamı yoktur. Elindeki kuvvetlerle Konya'daki garnizonun ele geçirilmesi çok kolay olacaktır.

¹⁵⁸ BOA, *HH*, nr. 20145-E, 11 C 1248 (7 Eylül 1832) tarihli mektup; Bkz. Ek VI.

¹⁵⁹ BOA, *HH*, nr. 19813, 12 R 1248 (9 Ağustos 1832) tarihli takrir.

Mısır ordusunu dağıtmayarak Osmanlı ordusu karşısındaki konumunu korumuştur. Bunların içinden çok az sayıda askerini bu işle görevlendirmiştir.

Mısır kuvvetleri Konya üzerine yürümeye hazırlanırken, Osmanlı ordusunda büyük bir hareketlilik göze çarpmaktadır. Ordu Kaymakamı Rauf Paşa Konya'da bulunduğu sırada Karaman Valisi İbrahim Paşa Konya'ya iki saatlik bir mesafede olup, yanında 2.000'den fazla süvari askeri bulunmaktadır. Şam Valisi Ali Paşa ile Giritli zâde Mehmet Paşanın askerleri ile birlikte Konya'ya iki saatlik bir mesafedeki karyede beklemektedirler. Ferik Mehmet Paşa ise, askerleri ile birlikte Konya'nın dışında çadırlarda konaklamaktadırlar¹⁶⁰.

Ayrıca Osmanlı ordusuna Mısır kuvvetleri hakkında bilgiler de gelmiştir. Mısır ordusunun nerede olduğu ve ne kadar kuvvete sahip bulunduğu Osmanlı ordusunun merak ettiği sorulardır. Teke ve Hamit sancaklarında zahire toplamakla görevli Yusuf Paşa, Anadolu iskelelerine yanaşan kayıkçılardan elde ettiği bilgileri ordu kaymakamına bildirmiştir. İbrahim Paşanın Konya'ya saldırmasıyla birlikte babası Mehmet Ali Paşanın, 16.000 askeri Bodrum ve İstanköy iskelelerine çıkaracağı söylentisi buralarda dolaşmaya başlamıştır. Bu askerlerin nakli savaş gemileri ile değil, yük gemileri ile yapılacaktır¹⁶¹. Böylece hiç fark ettirilmeden Osmanlı kıyılarına Mısır kuvvetleri sevk edilmiş olacaktır¹⁶². Hayati öneme sahip bazı küçük dedikodular bile araştırılmak zorundadır. Araştırılmadan söylentilerin dedikodu olup olmadıkları anlaşılamaz.

Kavalalı İbrahim Paşa Gülek Boğazı'nın ele geçirilmesi için kuvvetlerine emir verdiği sırada, kardeşi Abbas Paşa da İçel üzerine yürümüştür. Fakat Abbas Paşa, Kavalalı Mehmet Ali Paşadan aldığı yeni bir emirle, İçel'i bırakarak Gülek Boğazı'na yönelir¹⁶³. Çünkü Mısır'dan gelen bu yeni emirde, Konya alınmadan kuvvetlerinizi dağıtmayın denilmiştir. Bu emir üzerine iki kardeşin ortak kuvvetleri Gülek üzerine yürümüşlerdir. Adana, Tarsus ve Karakayalı'da bulunan aşiretlerden ve Menemencioğlu aşireti reisi Hasib Beyin kardeşinin başını çektiği ve içlerinde bir miktar Mısır askerinin de bulunduğu 500 süvari Gülek Boğazı'na saldırmıştır. Burayı muhafaza eden aşiret askerleri bir tek kurşun ve top atmadan teslim olurken, Sadık Paşanın askerleri ile Mısır kuvvetleri arasında bir muharebe cereyan eder. Fakat muharebe başlar başlamaz,

¹⁶⁰ BOA, *HH*, nr. 20376-B, 25 C 1248 (19 Kasım 1832) tarihli tahrir.

¹⁶¹ BOA, *HH*, nr. 19809, 11 B 1248 (12 Aralık 1832) tarihli kaime.

¹⁶² BOA, *HH*, nr. 19809, 11 B 1248 (12 Aralık 1832) tarihli kaime.

¹⁶³ BOA, *HH*, nr. 20117-B, 1248 (1832) tarihli arıza Bkz. Ek VII.

Osmanlı kuvvetlerinin kazalardan tertip ettiği askerler firar eder. Sadık Paşa emrindeki paralı askerlerle muharebeye devam etmiş ise de, muharebenin seyrini değiştiremez¹⁶⁴. Gülek Boğazı'nın gerisini savunan Sadık Paşa ve emrindeki askerler burada fazla tutunamazlar. Akköprü denilen yere çekilmek zorunda kalarak, Çiftehan ve Tahtaköprü mahallerinde Mısır ve aşiret askerleri ile savaşırlar¹⁶⁵. Mısır askerlerinin sayıca üstün olması ve Osmanlı askerinin kaybının fazlalığı Osmanlı askerini geri çekilmek zorunda bırakır.

Gülek Boğazı'nın elden çıkmasıyla birlikte Rauf Paşa, burayı müdafaa edecek olan komutanlara çok ağır ithamlarda bulunur. Çünkü boğazı müdafaa edecek olan şahısların kimisi Ulukışla'ya, kimisi de Ereğli'ye çekilerek Boğazı Hasib denilen aşiret reisine bırakmanın ne kadar yanlış olduğunu ifade eder. Aynı zamanda Hasib Beyin kardeşi Ahmet'in, Bereketli Madeni tarafında Osmanlı askerlerine baskınlar yaptığı haber alınınca, Hasib Beyin ifadesine başvurulur¹⁶⁶. Gülek Boğazı'nın elden çıkması üzerine Rauf Paşa, Sadrazam Reşit Mehmet Paşaya Gülek Boğazı'nın kaybedildiğini bildirir. Fakat Osmanlı ordusunun Ereğli'de bir savunma hattı oluşturduğunu söyler¹⁶⁷. Buranın da kaybedilmesi sonucunda Konya'nın kesinlikle elden çıkacağını bilinmesini ister. Daha sonra da ne yapılması gerektiğini sorar.

Gülek Boğazı'nın muhafazası için orada bulunan paşalar bir şey yapamamış ve boğazı savunmak üzere görevlendirilen Menemencioğlu aşireti reisi Hasib Bey de burayı savunmayıp geri çekilmiştir¹⁶⁸. Bu durum karşısında Mısır ordusu hiçbir mukavemet görmeden Gülek Boğazı'nı işgal eder. Bunu öğrenen Rauf Paşa, her ne olursa olsun Mısır ordusunun Gülek Boğazı'ndan Konya'ya yürütmesinin engellenmesini emreder¹⁶⁹. Gülek Boğazı'na yapılan bütün takviyelere ve gönderilen mühimmata rağmen Osmanlı ordusu burayı elinde tutamayarak geri çekilmek zorunda kalır.

Bütün bu başarısızlıkların sebebi paşalar arasındaki rekabet duygusu olup, bu rekabet Osmanlı Devleti'ne pahalıya mal olmuştur. Çünkü Osmanlı idarecilerinin bürokrasi ve ordu yönetimi konusunda sıkıntıları vardır. Hums muharebesinde sağlam

¹⁶⁴ BOA, *HH*, nr. 20117-D, 21 CA 1248 (16 Ekim 1832) tarihli arıza.

¹⁶⁵ BOA, *HH*, nr. 20372-J, 3 CA 1248 (28 Eylül 1832) tarihli kaime.

¹⁶⁶ BOA, *HH*, nr. 20213, 1248 (1832) tarihli telhis; Konyalı, *Ereğli Tarihi*, s.430.

¹⁶⁷ BOA, *HH*, nr. 19964, 1248 (1832) tarihli telhis; Bkz Ek IX; Konyalı, *Ereğli Tarihi*, s.430.

¹⁶⁸ Konyalı, *Ereğli Tarihi*, s.430.

¹⁶⁹ BOA, *HH*, nr. 39747, 1248 (1832) tarihli tahrir.

surların arkasında savaşımayan, Belen’de de dar geçitleri bir tabya gibi kullanamayan Osmanlı ordusu, aynı beceriksizliği bu sefer de Gülek Boğazı’nda göstermiştir. Doğal bir tabya vazifesi gören bu boğazın Osmanlı ordusuna sağlayacağı faydalar görülemez. Çünkü bütün yığınaklar buraya yapılsaydı, Osmanlı ordusunun savaşı kazanması içten bile değildir.

2-Ulukışla ve Ereğli’nin İşgali

Gülek Boğazı’nın düşmesinden sonra Akköprü¹⁷⁰, Çiftahan¹⁷¹ gibi mahallerde de fazla tutunamayan Osmanlı askerleri, Ulukışla’ya çekilirler. Peşlerinden Mısır askerleri gelmektedir. Bu sırada Ulukışla’nın muhafazasından sorumlu olan Arabistan Seraskeri Mehmet Paşa Konya’ya çağrılır. Yerine görevlendirilen Aliş Paşa, on gün içinde Konya’ya gideceğini bildirir¹⁷².

Fakat sürekli olarak Karaman Valisi Aliş Paşanın azlini isteyen Serdarı Ekrem Hüseyin Paşa, ısrarla Aliş Paşanın Mısırlılara temayül ettiğini söyler. Ancak buna rağmen Aliş Paşanın ordudaki görevi devam eder. Ama uhdesinde bulunan Karaman Valiliği elinden alınır. Hüseyin Paşa, Serdarı Ekremlikten azledildikten sonra yerine geçen Reşit Mehmet Paşa bu durumu inceler ve Aliş Paşanın göreve devam etmesi yönünde fikir beyan eder. Bu yeni durum üzerine görevinden azledilmeyen Aliş Paşa, Ulukışla’nın muhafazası vazifesine devam eder.

Hüseyin Paşanın Belen’de mağlup olmasından sonra, ordu içindeki paralı askerler memleketlerine döndüğünden yerlerine yeni paralı askerler almak icap eder. Daha önce paralı asker alınan yerlerden tekrar asker toplanmak istenmez. Çünkü komutanlar, daha önce Belen’de mağlubiyet gören askerlerin yeniden askere alınması halinde orduda hiç mağlubiyet görmemiş olan askerlerin maneviyatlarının kırılacağından korkarlar. Zaten ordu içinde bu paralı askerlerin ismi başıbozuk olarak tabir edilir. Bu sırada Babıâli, askere alınacak olan paralı askerlerin maaşlarını merkezi hazineden ödeyemeyeceğini bu bölgede görev yapan komutanlara duyurur. Komutanlar, askere hangi sancaktan paralı asker alınacaksa, o sancak bu askerlerin parasını versin diyerek karar alırlar¹⁷³.

¹⁷⁰ Ulukışla ve Ereğli arasında yer alır. Yerleşim yeri olmayıp mahalli isimdir.

¹⁷¹ Ulukışla-Ereğli yolu üzerinde yer alır.

¹⁷² BOA, HH, nr. 19739, 29 RA 1248 (26 Ağustos 1832) tarihli arıza.

¹⁷³ BOA, HH, nr. 20219, 1248 (1832) tarihli telhis.

Gülek Boğazı'nı ele geçiren Mısır kuvvetlerinin, geri çekilmekte olan Osmanlı kuvvetlerini takip etmedikleri görülür. Osmanlı ordusunun Ulukışla'da toplanması demek olan bu hareketin sebebi, Kavalalı İbrahim Paşanın Menemencioğlu aşireti reisi Hasib Bey'e gönderdiği mektupla ortaya çıkar. Bu mektupta, muhtemelen 15 Ağustos tarihinden itibaren Konya'ya doğru yürüyeceğini söyleyen İbrahim Paşa, Mısır ordusu arasında sıtma hastalığı baş gösterdiğini ve bu hastalığın atlatılmasından sonra süratle Konya'ya doğru hareket edileceğini belirtir. Bundan da, Mısır kuvvetlerinin bu kadar kısa bir mesafeyi neden iki ay gibi uzun bir sürede katettiği anlaşılır. Kavalalı İbrahim Paşa, Osmanlı Devleti'nin düştüğü hatayı bildiğinden Gülek Boğazı'nı tahkim ettirir¹⁷⁴.

Bu sırada Adana ve Ulukışla ayanları Mehmet Ali Paşaya biat ettiklerinden, Mısır ordusunun öncü kuvvetlerini bu iki ayanın askerleri oluşturur¹⁷⁵. Mısır ordusu da üç koldan Ulukışla'ya yürür. Bu sırada Abbas Paşa da Mısır ordusuna katılırken, ayrıca Mısır kuvvetleri safında yer alarak Osmanlı askerlerine karşı savaşan Ulukışla Voyvodası Ahmet Kahya da Ulukışla'ya iki saat mesafede bulunan Çiftehanlar mevkiinde 600 kişilik bir Osmanlı birliğini bozguna uğratar. Hatta zaman zaman Osmanlı kuvvetlerine baskınlar düzenleyerek ağır zayıflar veririr¹⁷⁶.

Bu arada Gülek Boğazı'nın muhafazasından sorumlu olan Aliş Paşaya, tahriratlar gönderildiği halde, sekiz gün boyunca kendisine ulaşılamaz. Ulukışla'da daha fazla duramayan Osmanlı kuvvetleri, Hacı Ali Paşanın kuvvetlerinin bulunduğu Ereğli'ye çekilmek zorunda kalırlar. Burada Sadık Paşanın etrafında toplanan komutanlar, Gülek Boğazı'nı Mısır ordusunun elinden almak için fikir birliğine vararak bu düşüncelerini Serdarı Ekrem'e bildirirler¹⁷⁷. Buradaki kuvvetlerin zahire konusunda bir sıkıntıları olmamasına karşın, cephaneleri azalmıştır¹⁷⁸. Osmanlı kuvvetleri bir noktada güçlerini toplamak ister. Ulukışla'da bulunan Osmanlı birlikleri Hüseyin Paşaya haber vermeden ve izin almadan Ereğli'ye çekilmiştir. Bunu haber alan Hüseyin Paşa, yerlerinden izinsiz ayrılan komutanlara bir mektup göndererek, Osmanlı Devleti'ne değil, Mısır ordusuna iyilik yaptıklarını yazar. Henüz yerlerinden ayrılmayan

¹⁷⁴ Kavalalı İbrahim Paşa, Gülek Boğazı'nda bulunan El'an harabelerinin üzerine tabyalar inşa ettirdi. Bu tabyaları toplarla destekleyen Mısır kuvvetleri bu amaçla 100'den fazla topu buraya nakletti. Bkz. Mersin Müftüsü Sait, İç İl'de Eski Anıtlar ve Tarihçeleri, ?, s.45-46, Bu eser Yard. Doç. Dr. Alaaddin Aköz ve Yard. Doç. Dr. Ferudun Ata tarafından yayına hazırlanmaktadır.

¹⁷⁵ BOA, HH, nr. 20027-B, 7 C 1248 (1 Kasım 1832) tarihli tahrir

¹⁷⁶ BOA, HH, nr. 20117-D, 21 CA 1248 (16 Ekim 1832) tarihli arıza.

¹⁷⁷ BOA, HH, nr. 20888, 1248 (1832) tarihli kaime.

¹⁷⁸ BOA, HH, nr. 48095, 15 R 1248 (11 Eylül 1832) tarihli şukka.

kuvvetlerin kendisinden emir gelinceye kadar buldukları mahalleri müdafaa etmeleri emredilir. Artık Osmanlı ordusunda bir çözüme baş göstermiştir. Ordu ne kadar savaşırsa savaşsın, eninde sonunda galip gelemeyecek ve Konya'ya çekilmek zorunda kalacaktır. Bu onların son dayanak noktasıdır. Ulukışla'da değil de neden Ereğli'ye çekilmek zorunda kalınmıştır? Osmanlı kuvvetleri için bu sorunun cevabı basittir. Çünkü Ulukışla'nın etrafının açık olması nedeniyle buranın muhafazası çok zordur. Sadık Paşa ve askerleri bu yüzden Ulukışla'yı terk etmişler ve Ereğli'ye gelmişlerdir. Bu yüzden Ereğli'nin önemi bir kat daha artmıştır. Çünkü Ereğli Konya'nın kapısı konumundadır¹⁷⁹. Burada toplanan komutanlar, Serdarı Ekrem'den emir gelmedikçe kati suretle Ereğli'den ayrılmayacaklarını Rauf Paşaya bildirirler.

Ereğli tarafına çekilen Osmanlı birlikleri burada birleşerek bir savunma hattı oluştururlar¹⁸⁰. En azından İstanbul'da bulunan Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa ve maiyetindeki Osmanlı ordusu gelinceye kadar Mısır ordusunun önünü kesmek isterler. Mısır kuvvetlerinin Gülek Boğazı'ndan hareket etmek üzere olduğu haberini alan Osmanlı birlikleri Ereğli'de savunma hattının arkasında savaş konumuna geçerler¹⁸¹. Bir yandan da yollarda kalan mühimmat ve topların Konya'ya sevkini gerçekleştirirler¹⁸². Bu sırada diğer paşalar gibi aşiret reisi Hasib Bey de Konya'ya doğru geri çekilmiştir.

Rauf Paşanın Ereğli'de bulunan ordu komutanlarına gönderdiği emirde, Gülek Boğazı'nın tekrar ele geçirilmesi istenmiştir¹⁸³. Eğer ele geçirilemeyecekse, Ereğli'nin mutlaka muhafaza ve müdafaa edilmesi ve Mısır kuvvetlerinin kesinlikle öte tarafa geçirilmemesi emredilmiştir. Bu sırada Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından gönderilen 5.000 kişilik takviye kuvvet, Anadolu'da bulunan Mısır ordusuna katılmıştır¹⁸⁴.

Bütün bu gelişmeler olurken, İstanbul'da bulunan Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa, Gülek Boğazı'nın ileri bir hareketle tekrar ele geçirilmesini emreder. Bu şekilde

¹⁷⁹ BOA, *HH*, nr. 20372-M, 5 CA 1248 (30 Eylül 1832) tarihli kaime.

¹⁸⁰ BOA, *HH*, nr. 20372-K, 4 CA 1248 (29 Eylül 1832) tarihli kaime

¹⁸¹ BOA, *HH*, nr. 19746, 29 RA 1248 (26 Ağustos 1832) tarihli tahrirat

¹⁸² Gülek Boğazı'nın Konya istikametinde bulunan 24 toptan 20 tanesi aşiret reisi Hasib Bey tarafından Konya'ya getirilir. Geri kalan 4 top ise, işe yaramadığından orada bırakılır. Bkz. BOA, *HH*, nr. 19908, 1248 (1832) tarihli tezkere.

¹⁸³ BOA, *HH*, nr. 19915, 1248 (1832) tarihli telhis.

¹⁸⁴ BOA, *HH*, nr. 48093, 22 R 1248 (16 Kasım 1832) tarihli kaime.

Mısır ordusunun maneviyatının bozulacağını düşünür¹⁸⁵. Eğer Gülek Boğazı tekrar ele geçirilemez ise, o zaman Mısır kuvvetlerine tek bir adım dahi atılmaması emredilir.

Fakat Mısır ordusu, Gülek Boğazını ele geçirdikten sonra Konya üzerine yürümeye başlar. Bu durum karşısında Serasker Mehmet Paşa ile Hacı Ali, Aliş ve Sadık Paşalar maiyetlerindeki askerleri 23 Ekim 1832 tarihinde Konya'ya çekmek zorunda kalırlar. Böylece Ereğli, Karapınar ve İsmil boşaltılmıştır¹⁸⁶. İşin daha da kötüsü bu olayların arka arkaya gelmesinden sonra ordunun ihtiyaçlarını karşılayan gemiler Silifke tarafına getirdikleri malları teslim edecek bir yetkili bulamazlar. Osmanlı ordusu o kadar hızla geri çekilir ki; sahil kesimlerinde ne bir asker, ne de bir yönetici kalmıştır.

16 Ekim 1832 tarihinde Ereğli'yi ele geçiren Mısır kuvvetleri, bu bölgedeki diğer şehir ve kasabalara asker göndererek buraları hakimiyetleri altına almaya çalışırlar. Karaman şehir merkezi de Mısır kuvvetlerinin eline geçer. Fakat İçel tarafına Mısır kuvvetlerinin gitmediği anlaşılır¹⁸⁷. Bölgenin hâlâ Osmanlı yönetimi altında olduğu Osmanlı komutanlarına bildirilerek, acilen asker göndermeleri istenir. Ayrıca İçel sınırları dahilinde bulunan Aladağ, Hadim ve Belviran gibi yerleşim yerlerinin asker yetersizliğinden muhafaza edilemediği ifade edilir. Bu yerleşim yerlerinin İçel'e uzaklığı nedeniyle, İçel Mütesellimi buralara asker gönderememiştir¹⁸⁸. Bu sırada İçel Mütesellimi Hacı Mehmet Sadık Bey de Mısır askerlerinin Karaman'a girmesinden sonra bu kazaların halklarının Mısırlılara biat ettiklerini bildirmiştir.

Karaman'dan sonra sıra İçel'e gelmiş olup, Abbas Paşanın da başında bulunduğu Mısır askerleri hiçbir mukavemetle karşılaşmadan İçel'i ele geçirirler. Mısırlıları sevmeyen İçel halkının başına Abbas Paşa tarafından beraberinde getirdikleri Kara Veli adında birini geçirirler¹⁸⁹. Böylece Abbas Paşa kendilerine biat eden kişileri bu makamlara atayarak taraftarlarını memnun etmeye çalışmıştır. Yerli halktan birilerine yönetimi devretmemesinin bir çok sebepleri vardır. Bu sebeplerden en önemlisi, zaten

¹⁸⁵ BOA, HH, nr. 48096, 11 CA 1248 (6 Ekim 1832) tarihli kaime; Konyalı, *Ereğli Tarihi*, s.430.

¹⁸⁶ BOA, HH, nr. 20117-C, 22 CA 1248 (17 Ekim 1832) tarihli arıza; Bkz Ek VIII.

¹⁸⁷ Bu sırada Adana vilayetinin beş sancağından birisi olan İçel'in merkezi Silifke olup bu sancağa Anamur, Mut, Ermenek ve Gülnar kazaları bağlıdır. Başka bir ifade ile Mersin Sancağından Anamur Çayı ile ayrılır. Bu konuda daha geniş bilgi için Bkz. Ali Cevat, *Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügati*, Mahmutbey Matbaası, İstanbul 1313 (1897), s.133-134.

¹⁸⁸ BOA, HH, nr. 20027, 1248 (1832) tarihli arıza.

¹⁸⁹ BOA, HH, nr. 20882, 16 CA 1248 (11 Ekim 1832) tarihli kaime.

Mısırlıları sevmeyen bir halkın idaresi kendilerinden birilerine verilecek olur ise, burada Mısır yönetimine karşı bir baş kaldırma olabileceği düşüncesidir.

Bu sırada Ereğli’de bulunan İbrahim Paşa¹⁹⁰, buradan Anadolu’nun bazı şehirlerine buyrulduklarını göndererek Mısırlılara biat etmelerini ister. Bu buyrulduklardan bir tanesi de Kayseri’ye gönderilmiştir¹⁹¹. Buna karşılık Kayseri kadısı Mehmet Sait Efendi İstanbul’a bir ilâm göndererek durumu bildirir. Ayrıca Sait Efendi Mısır kuvvetleri ile savaşmak üzere 3.000 asker topladıklarını haber verir. Kayseri halkı bu durum karşısında ikiye bölünmüştür. Bir kısmı Osmanlı Devleti’ne tâbi olurken, bir kısmı da Mısırlılara tâbi olur¹⁹². Sonuçta Osmanlı Devleti’ne taraf olduklarını açıklarlar. İstanbul’dan gelen mektupta Sivas ve Trabzon Valisi Osman Paşanın, Kayseri’yi müdafaa etmekle görevlendirildiği ve kendisine yardımcı olunması istenir¹⁹³. Bütün bu olaylardan sonra Kayseri’de sular durulmak bilmez. Bir çok olay meydana gelmiştir. Osmanlı ve Mısır taraftarları şehir merkezindeki dükkanları yağma etmişlerdir. İki taraf arasında kavgaların ardı arkası kesilmemiştir. Kısa sürede Kayseri yaşanmaz bir şehir haline dönüşmüştür¹⁹⁴. Osmanlı Devleti’nin taraftarları olduğu gibi Anadolu’da bir çığ gibi büyüyen Mısır taraftarları da mevcuttur.

Şimdi ise etrafta bulunan Osmanlı birliklerinin süratle Konya’ya çağırılması planlanır. Ordu komutanlarına yazılan tahrirlerde buldukları mahallerin güvenliğini sağladıktan sonra, bir an önce maiyetleriyle birlikte Konya’ya gelmeleri istenir. Fakat beklenmedik bir şey olur ve Mısır Kuvvetleri Ereğli’den 13 Kasım 1832 tarihinde harekete geçerek Konya üzerine yürümeye başlarlar. Tahminen 5 gün sonra Konya’nın dış mahallerinde görüleceklerdir.

¹⁹⁰ İbrahim Hakkı Konyalı, *Ereğli Tarihi* adlı eserinde Kavalalı İbrahim Paşanın Ereğli’de Koca Konak da kaldığını yazar. Bu konağı İbrahim Paşanın yaptırmış olabileceğini ifade eder. İbrahim Paşanın kısa bir süreliğine ikamet ettiği bir şehirde bir konak yaptırması mantıklı değildir. Bana göre bu konak Mısırlılara tabi olan Ereğli’nin ileri gelenlerinden birine ait olup, gerekli tadilatlar yapıldıktan sonra, İbrahim Paşaya tahsis edilir. Daha sonraları ise bu konağın İbrahim Paşanın konağı olduğu halk arasında itibar götürür. 19. Yüzyıl sonlarında bu konak yandı için, bu konaktan günümüze sadece salon tavan göbeği süslemesi kalmıştır. Bu ahşap süsleme Konya İnce Minare Medresesi’nde ahşap eserler salonunda sergilenmektedir.

¹⁹¹ BOA, HH, nr. 19881-C, 2 C 1248 (27 Ekim 1832) tarihli tahrirat; İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi*, C.I, Fatih Yayınevi, İstanbul 1974, s.459.

¹⁹² BOA, HH, nr. 19881-A, 7 C 1248 (1 Kasım 1832) tarihli tahrirat; Konyalı, *Aksaray Tarihi*, s.459.

¹⁹³ BOA, HH, nr. 19881-B, Gurre C 1248 (26 Ekim 1832) tarihli ilam.

¹⁹⁴ BOA, HH, nr. 19881-A, 7 C 1248 (1 Kasım 1832) tarihli tahrirat

B-KONYA'NIN İŞGALİ

Mısır ordusunun Gülek Boğazı ve Ereğli'yi işgal etmesiyle Konya ele geçirilmeyi bekleyen bir şehir görünümüne bürünmüştür. Çünkü Mısır ordusunu durduracak bir kuvveti kalmayan Osmanlı Devleti, geri çekilme planları yapar. Neticede Sadrazam Reşit Mehmet Paşa, İstanbul ile yapılan uzun görüşmelerin ardından Osmanlı ordusunun Akşehir'e çekilmesi emrini verir¹⁹⁵. Bu çekilme emrine rağmen küçük bir birliğin Konya'da kalması uygun görülür. Böylece Osmanlı Devleti'nin Konya şehrini tamamen boşaltmadığı veya kaçmadığı hissi verilir. Bu birliğe, Mısır kuvvetleri ile çatışmalar hakkında tembihte bulunulur¹⁹⁶. Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa henüz Anadolu'ya geçmediğinden Konya'da bulunan Osmanlı ordusunun mevcudu 13.000 askerdir. Konya civarında bulunan askeri garnizonlardaki bu askerler 18 Kasım 1832 tarihinde Akşehir'e hareket ederler¹⁹⁷. Bütün süvari ve piyade askerleri ile birlikte geri çekilen ordunun hiçbir savaş ağırlığı Konya'da kalmaz. Hatta şehir dışındaki mahallelerde kalan ordunun barınma ihtiyacını gören çadırlar dahi sökülerek götürülür. Bütün zahire ve mühimmat araba ve develerle Akşehir'e taşınır¹⁹⁸.

Bu gelişmeler üzerine Konya'ya gelmekte olan zahirenin bundan böyle Akşehir'e gönderilmesi civar şehir ve kazalara duyurulur. Sürenin kısılalığını göz önünde bulunduran Rauf Paşa, acele bir şekilde gerekli önlemleri alarak, Serdarı Ekrem'den aldığı emirleri harfiyen yerine getirir.

Kavalalı İbrahim Paşa, babasının Tarsus iskelesine gönderdiği 3.000 kadar yedek kuvveti ordusuna dahil ettikten sonra, Konya üzerine hareket emrini verir¹⁹⁹. Öte yandan aynı günün akşam saatlerinde Mısır ordusu Konya'ya ulaşır. Osmanlı ordusunun sabah saatlerinde şehri terk ettiğini duyan Kavalalı İbrahim Paşa çok miktarda süvari askerini ve 8 adet topu Osmanlı ordusunun peşinden gönderir. Gece Kadınhanı civarında konaklayan Mısır birlikleri sabahleyin Ilgın civarında çekilmekte olan Osmanlı ordusuna yetişir. Fakat ani bir baskın vermek isteyen Mısır kuvvetleri

¹⁹⁵ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 26, 21 R 1248 (17 Eylül 1832), s.1.

¹⁹⁶ BOA, *HH*, nr. 19976-A, 19 R 1248 (15 Eylül 1832) tarihli arıza.

¹⁹⁷ BOA, *HH*, nr. 19992, 15 R 1248 (11 Eylül 1832) tarihli tahrirat.

¹⁹⁸ Ahmet Lûtfî Efendi, *Vak'anüvis Ahmet Lûtfî Efendi Tarihi*, C.IV-V, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, s.736.

¹⁹⁹ BOA, *HH*, nr. 19835, 12 B 1248 (5 Aralık 1832) tarihli kaime; Stanford Shaw, eserinde Mısır ordusunun Konya'yı 21 Kasım 1832 tarihinde işgal ettiğini yazmıştır. Bu tarihin doğru olması mümkündür. Çünkü 13 Kasım 1832 tarihinde Ereğli'den çıkan Mısır kuvvetleri Ereğli Konya arasını 5 günde katederek Konya'ya 18 Kasım 1832 tarihi sabahı gelmişlerdir.

amaçlarına ulaşamaz. Durumu fark ederek Mısır birliklerini geri püskürten Osmanlı ordusu, yolda başka bir sürpriz ile karşılaşmadan Akşehir'e ulaşır²⁰⁰.

Akşehir'de iki gün konaklayan Osmanlı ordusu, sonra tekrar geri çekilmeye hazırlanır. Çünkü Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşadan gelen ikinci bir emirle, Osmanlı ordusuna Karahisar'a çekilme emri verilmiştir²⁰¹. Bu gelişmeler üzerine araba ve develere tekrar yüklenen zahire ve mühimmat ordu ile birlikte Karahisar'a doğru yola çıkarılır. Başta Rauf Paşa olmak üzere, bütün paşalar da bu geri çekilme emrine uyararak, hiç birinden bir tek asker geride bırakılmaz. Böylece Osmanlı kuvvetleri tek bir komuta altında ve kademeli olarak geri çekilme hareketını sürdürür.

Bu sırada Konya Mevlevi Dergâhı'nda bulunan Çelebi Efendi, Mısır ordusu Konya'yı işgal etmeden önce Osmanlı ordusu ile birlikte Akşehir'e çekilmiştir. Burada bir süre kaldıktan sonra Kaymakam Rauf Paşa ile birlikte Karahisar'a gider. Çelebi Efendi'ye bu yolculuk sırasında Konya eski Ayanı Süleyman Bey eşlik eder. Memleket meselelerine oldukça duyarsız olduğu anlaşılan Çelebi Efendi ve Süleyman Bey, Karahisar'ın önde gelenlerinden Hacı Bakıoğlunun konağında ikamet ederken, köçek oynatıp eğlenirler²⁰². İlk önceleri Bursa veya İstanbul'a gitmek isteyen Çelebi Efendi, daha sonra bu isteğinden vazgeçer. Bu sırada İstanbul Kasımpaşa Mevlevihanesi görevlileri Çelebi Efendinin gelmesi için Sadrazama mektup dahi yazarlar²⁰³. Fakat Çelebi Efendi ısrarla Konya'ya dönmek ister. Bu durum karşısında en azından yol masraflarının karşılanması düşünülerek kendisine 10 bin kuruş verilir. Çünkü bu sırada Konya'ya giren İbrahim Paşa, Konya dergâhında ikamet eden Atmaca Dede'yi Çelebi Efendi'nin geri dönmesi için bir mektup yazmaya zorlamıştır. Hatta İbrahim Paşa, Çelebi Efendi gelmez ise, Konya'da olacıklardan kendisi sorumlu olur diye tehditkâr cümleler kullanmaktan da geri durmaz. Bu mektubu alan Çelebi Efendi olacıklardan korktuğu için daha ileri gitmekten vazgeçer. Kavalalı İbrahim Paşaya biat eden Konya eski ayanı Süleyman Beyin de araya girmesi ile Konya'ya gitmeye ikna edilir. Bunların yanında Karahisar Mütesellimi Molla zâde Süleyman Ağa da vardır. 200 süvari askeri ile birlikte sabah saat altı civarında Karahisar'dan çıkıp Yalvaç yolu üzerinden Konya'ya gider²⁰⁴. Çelebi Efendinin Konya'ya geri dönmesinde Kavalalı İbrahim

²⁰⁰ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 47, 20 B 1248 (13 Aralık 1832), s.1.

²⁰¹ Ahmet Lûtfî, *Vak'anüvîs*, s.736.

²⁰² BOA, *HH*, nr. 19768-A, 19 Ş 1248 (11 Ocak 1833) tarihli arıza.

²⁰³ BOA, *HH*, nr. 19946, 1248 (1832) tarihli telhis.

²⁰⁴ BOA, *HH*, nr. 19752-R, 17 Ş 1248 (9 Ocak 1833) tarihli arıza.

Paşanın mektubu önemli rol oynarken Osmanlı yetkilileri bütün bu olup bitenleri Karahisar Mütesellimi Süleyman Ağanın katibi Hakkı Efendiden öğrenir. Hakkı Efendi Süleyman Ağanın elinden kaçarak önce Kütahya'ya, sonra da İznik'e gelmiştir. Burada bütün olup bitenleri Osmanlı yetkililerine anlatmıştır. Rauf Paşa, 1.600 süvari askerini bu kaçakların arkasından gönderdiyse de bunlara yetişilemez²⁰⁵. Konya halkını kazanmak için Çelebi Efendiyi yanında görmek isteyen İbrahim Paşa, bölge halkının üzerinde büyük etkisi olan bu zatın, kendi yanında yer almasının Mısır ordusunun işini kolaylaştıracağını düşünmüştür. Bu amaçla korkutularak geri çağrılan Çelebi Efendi Mısır ordusunun hakimiyeti altında geniş halk kitlelerine ulaşma aracı olarak kullanılmıştır.

Çelebi Efendinin Konya'ya kaçması üzerine Osmanlı Devleti detaylı bir araştırma yapması için İçel Mutasarrıfı Rauf Paşayı görevlendirir²⁰⁶. Rauf Paşanın yaptığı araştırmalar neticesinde Çelebi Efendiyi Bursa yerine Konya'ya dönmeye ikna eden kişinin Konya eski ayanı Süleyman Bey olduğu ortaya çıkar. Bu soruşturmanın sonunda Süleyman Beyin cezalandırılması gündeme gelir fakat Süleyman Bey Mısırlılara biat ettiğinden bundan da bir netice çıkmaz.

C-TARAFLARIN SAVAŞ HAZIRLIKLARI

1-Osmanlı Devleti'nin Aldığı Tedbirler

Osmanlı Devleti'nin aldığı tedbirlerden en önemlisi, süratle Konya'ya asker sevkıyatı yapmaktır. Osmanlı Devleti'nin esas kuvvetini teşkil eden ordu Rumeli'den toplanan kuvvetlerdir. Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa, Arnavutluk ve Bosna'dan toplanan ordunun Edirne'ye sevk edildiğini İstanbul'a bildirir. Bu ordu Edirne üzerinden Konya'ya gönderilir. Fakat ordunun bazı ihtiyaçları hasıl olur. Zahire ve mühimmatın nakliyesinde deve, araba ve çadır gibi araç ve gereçlere ihtiyaç duyulur. Ayrıca bir an önce Arnavut taburlarına palaska, çanta ve ayakkabı, subaylara da kılıç temin edilmesi gerekir²⁰⁷. Bütün bu hazırlıklardan anlaşılacağı üzere, Rumeli'de toplanan ordunun artık hazır hale geldiği ve sevk edilmeye başlandığı görülür. Ordunun

²⁰⁵ BOA, HH, nr. 19768, 19 Ş 1248 (11 Ocak 1833) tarihli arıza.

²⁰⁶ BOA, HH, nr. 19768-D, 21 Ş 1248 (13 Ocak 1833) tarihli arıza.

²⁰⁷ BOA, HH, nr. 19800, Gurre R 1248 (28 Ağustos 1832) tarihli kaime.

gececeği yerler İstanbul'a haber verildiğinden, buralarda zahire depolanmasının uygun olacağı ifade edilir²⁰⁸.

Ancak ordu topyekûn olarak Anadolu'ya hareket etmemiştir. Çünkü topyekûn hareket etmenin faydaları ve zararları düşünülmüş ve ona göre karar verilmiştir. Ordunun, dağınık ve peyder pey hareket etmesi halinde, ani bir saldırı karşısında zafer kazanmasının mümkün olmadığı kuvvet komutanları tarafından hesaplanmıştır. Ama bu şekilde arka arkaya sevk edilen kuvvetler bir zincirin halkaları gibi Anadolu'ya gönderilmişlerdir. Bu şekilde hareket etmenin faydası ise, toplu olarak hareket etmeyen bir ordunun hem ulaşımı hem de beslenme ve konaklaması rahat olmuştur. Bütün bunlar göz önüne alındığında ordunun bir kısmı Gelibolu'yu geçerken, diğer kısmı hâlâ Edirne'de ikamet etmeye devam etmiştir.

Osmanlı ordusunun en büyük problemlerinden birisi de zahire ihtiyacıdır. Çünkü 60-65 bin kişilik bir ordunun temel ihtiyaçlarını karşılanmak oldukça zordur. Hele bu beslenme olunca bunun önemi bir kat daha artar. İyi beslenemeyen bir ordudan başarı beklemek hatadır. Onun için de Osmanlı Devleti bu zahire konusuna büyük ehemmiyet verir. Zahire denilince ilk akla gelen buğday ve arpadır. Aslında Osmanlı ordusunun zahire miktarları incelendiği zaman arpa ve peksimetin miktarının buğdaydan kat kat daha fazla olduğu görülür. Ordu sadece askerlerden ve toplardan oluşmaz. Bir ordunun bir yerden bir yere sevk edilebilmesi için binlerce hayvana ihtiyaç vardır. Bu hayvanların da beslenmesi gerekmektedir. Özellikle kış mevsiminde böyle bir sefere girişmenin zorluklarını düşünecek olursak, bu hayvanların ne kadar önemli oldukları daha iyi anlaşılır. Yol sisteminin bozuk olduğu bir ülkede, hele de kış mevsiminde ordunun bir yerden bir yere nakledilmesinin zorlukları hesaplandığında, bütün yük bu hayvanların sırtlarına binmektedir²⁰⁹. Onun için Osmanlı Devleti bu hayvanların beslenmesi için arpa alımına daha fazla önem göstermiştir. Özellikle de Anadolu'nun iç kesimlerinden saman alımlarının çoğaldığını düşünebiliriz.

Anadolu'dan orduyu Hümayuna nakil olunacak zahirenin taşınması için hayvana ihtiyaç duyulur. Bunun için bazı önlemler alınır. Yük taşıma hayvanlarının Mısırlı tüccarlara satılması yasaklanır. Sevk olunacak bu hayvanların hiçbir şekilde Anadolu sınırları dışına çıkarılmalarına müsaade edilmez. Böyle bir durum söz konusu

²⁰⁸ BOA, *HH*, nr. 19787, Gurre R 1248 (28 Ağustos 1832) tarihli kaime.

²⁰⁹ BOA, *HH*, nr. 20311, 27 B 1248 (20 Aralık 1832) tarihli tahrir.

olduğunda devletin uygulayacağı hükümler esas alınmıştır²¹⁰. Osmanlı Devleti bu kararlarını bir adım daha öteye götürerek Anadolu'daki bütün hayvanların satılmasının önüne geçilmesini istemiştir. Çünkü ordunun ihtiyaçları daha önemli olduğundan bu hayvanların orduya alınması sağlanmıştır. Erzurum beylerbeyi tarafından İstanbul'a gönderilen bir taktirde Mısırlı tüccarların çok sayıda küçük baş hayvan satın almak istediklerini yazmıştır. Kendilerinin bu konuda ne yapmaları gerektiğinin bildirilmesini isterler. Osmanlı ordusunun ihtiyaçları kadar Mısır ordusunun da hayvan ihtiyacı hasıl olur. Onun için Mısırlı tüccarlar aracılığıyla Anadolu'dan hayvan tedarikine çalışılır. Mısır bölgesinde yeterli miktarda küçük ve büyük baş hayvan olmaması nedeniyle, Mısırlı tüccarlar Anadolu'ya gönderilmiştir. Bu durumun farkına varan Osmanlı Devleti, Mısırlı tüccarlara hiçbir şekilde hayvan satılmaması yönünde bir emir göndermiştir. Büyük devlet olmanın prensiplerini yerine getiren Osmanlı, kendi ordusunun ihtiyaçlarından fazlasının Mısırlı Tüccarlara satılmasını onaylamıştır. Nitekim Erzurum Beylerbeylisine gönderilen bir emirde, önce Osmanlı ordusunun ihtiyaçları karşılanmak kaydıyla, gerekli görülen miktarda Mısır ordusuna satış yapılabileceği bildirilmiştir²¹¹.

2-Mısırluların Konya'da Aldıkları Tedbirler

Kavalalı İbrahim Paşanın emrindeki Mısır ordusu hiçbir mukavemetle karşılaşmadan Konya'yı ele geçirmiştir. Kısa bir süre içinde Konya'ya hakim olan Mısır kuvvetlerine Konya halkı da bir tepki göstermemiştir. İbrahim Paşa, Konya'ya hakim olan kuvvetlerine bir dizi tedbirler aldırılmıştır. Bu tedbirlerden biri Konya'nın savunulacak bir şehir olup olmadığının araştırılması olmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda Konya'yı çevreleyen surların alçak ve üç kuleden oluşması savunma yapmayı imkânsız hale getireceği görüşünün ağır basmasına neden olmuştur. Böyle bir sonucun ortaya çıkması Mısır kurmaylarını yeni tedbirler almaya sevk etmiştir.

Muharebenin Konya'da yapılacak olması muhtemel görüldüğünden, Mısır ordusu inisiyatifi ele almak istemektedir. Bu amaçla şehir savaşı yerine düz arazide savunma savaşı yapmanın daha akılcı olacağı fikri ağır basar. Suriye'den Konya'ya kadar olan mesafede iki kez yenilmiş Osmanlı ordusu, Konya'da yapılacak savaşta hücum etmekten başka bir şey düşünmeyecektir. Bunu çok iyi bilen İbrahim Paşa, Mısır

²¹⁰ BOA, *HH*, nr. 19860, 11 B 1248 (4 Aralık 1832) tarihli tahrirat; BOA, *HH*, nr. 19833, 3 C 1248 (28 Ekim 1832), tarihli kaime.

²¹¹ Gösterilen yer.

ordusunun savunma yapacak olmasından dolayı, savunma yapılacak en iyi yerin belirlenmesi çalışmalarına hız verir. Yapılan araştırmalar da Konya şehrinin kuzey ve kuzey doğusunda Aslım bataklığını da kapsayan Araplar mahallesinin²¹² savunma savaşı yapılacak en iyi yer olduğuna karar verilir²¹³. Bu yer seçiminin hem iyi hem kötü tarafları vardır. Kötü tarafı; Mısır ordusunun herhangi bir kontrolsüz geri çekilmesinde bataklık büyük bir felakete sebep olabilir. İyi tarafı ise; Mısır ordusu doğusuna ve kuzeyine Aslım bataklığını alarak savunma pozisyonuna geçip, Osmanlı kuvvetlerini bekleyecektir. Bu savaş alanının güneyinde Konya olduğu için Osmanlı ordusunun tek hücumu geçeceği yön, batı olacaktır. Fakat batı istikametinde irili ufaklı tepelikler bulunduğu için Osmanlı ordusu tam anlamıyla taarruza geçemeyecektir. Buradan da anlaşılacağı üzere savaş, Konya'nın hemen dış mahallerinden birinin yanında vukuu bulacaktır.

Savaş alanının Araplar mahallesi olarak tespitinden sonra Mısır ordusu gerekli hazırlıklara başlamıştır. Bu hazırlıklara geçmeden önce Mısır ordusunun barınma sorununa bir göz atmak gerekir. Osmanlı ordusu, Konya'dan geri çekilirken garnizonda ne var ne yoksa beraberinde götürmüştür. Buna askerlerin barındığı çadırlar da dahildir. Bu yüzden Mısır kuvvetleri Osmanlı ordusu gibi şehrin dışında bulunan garnizonda değil de, Konya'yı terk edene kadar şehrin içindeki bazı han, konak ve dükkanlarda ikamet etmiştir. Bu hanlar arasında; Mollaoğlu, Abdülfettah, Eğri ve Mevlana Türbesi yakınlarındaki Çelebi Hanları bulunmaktadır. Ayrıca Çizmece konağı ve Keçeci dükkanları da belli başlı ikamet yerleridir. Mısır ordusu şehri boşaltıp Konya'nın dış mahallelerindeki çadırlarda kalmalarına kadar bu yerlerde konaklamışlardır. Adı geçen bu yerleri daha önce Osmanlı ordusu askerleri de kullanmışlardır. Bu yerler farklı zaman diliminde her iki ordunun da kullanmasıyla harap hale gelmiştir. Konya muharebesinden sonra Karaman Eyaleti Valiliğini sürdüren Ali Paşa tarafından bu han, konak ve dükkanlar tamir ettirilmek istenmiştir. Bunun için Osmanlı hazinesinden

²¹² BOA, HH, nr. 20489-A, 8 Ş 1248 (31Aralık 1832) tarihli karar.

²¹³ Bu düzlük savaş yeri olarak Mısır ordusunun tercihidir. Bu bölgede yapılan saha araştırmalarında Mısır ordusunun muhtemel yerleşme yeri gezilmiştir. Mısır ordusu arkasına Aslım bataklığını ve güneyine de Konya şehrinin arkasına herhangi bir çevirme hareketinden kurtulmayı planlar. Bu gün bile bataklığın izlerini burada görmek mümkündür. Osmanlı ordusunun muhtemel yerleşim alanını da hesaplarlar. Böylece az sayıdaki toplarını bu savaş düzenine göre yerleştirirler. Osmanlı ordusu da bu gün Yazır köyü dediğimiz ve arkasında Sille bağları olan yerde savunma hattını oluşturur. Osmanlı ordusu da sırtını buradaki tepelere vererek şehri güneyine alır. Her iki ordu da arkalarını güvenlik altına almaya özen gösterirler.

ödenek istenmiştir²¹⁴. Üst düzey komutanlar ve İbrahim Paşa, Meram'daki konaklarda kalmışlardır.

Kasım ayı itibariyle Konya'ya gelmiş olan Mısır kuvvetleri, bir taraftan Osmanlı ordusunu beklerken, diğer taraftan da savaş talimlerine ara vermeden devam etmektedir. Savaş alanı olarak belirlenen Araplar mahallesinde bir dizi tatbikatlar yapan Mısır kuvvetlerine Kavalalı İbrahim Paşanın Fransız asıllı yardımcısı Süleyman Paşa (Joseph Sévé) komuta etmektedir. Bu tatbikatlar neticesinde Mısır ordusu araziye çok iyi tanıma fırsatı elde edecektir.

Bu tatbikatlar sırasında iklim şartları da âdeta Mısır kuvvetlerinin yanında yer almıştır. Çünkü 1832 yılının Kasım ve Aralık aylarında yapılan tatbikatlar süresince havalarda açık olup, ne yağmur ne de kar yağmıştır²¹⁵. Yağmur ve karın meydana getireceği çamur orduların manevralarını aksatacağından tatbikatların bir ehemmiyeti kalmayacaktır. Bu nedenle Mısır kuvvetleri güzel giden havalara çok iyi kullanarak savaş alanındaki provalarını sürdürmüşlerdir

Mısır kuvvetlerinin Konya'yı ele geçirip, savaş alanındaki tatbikatlarını sürdürürken, hiç beklenmedik bir şey olur. Mısır kuvvetlerinin şehirlerini ele geçirmelerine hiç tepki vermeyen Konyalılara, en büyük tepkiyi Osmanlı Serdari Erkemi Reşit Mehmet Paşa verir. Reşit Mehmet Paşa, Mısır ordusunun Konya'ya girdiğini haber alınca, Konya eşrafına bir mektup gönderir. Bu mektubunda şehir halkının ne şekilde olursa olsun, Mısır kuvvetlerine yardım etmesini men eder. Mektubunun üslubu giderek ağırlaşır ve yardım konusu vukuu bulursa altı yaşından büyük herkesi kılıçtan geçireceği tehdidini savurur. Böyle bir mektup karşısında ne yapacağını şaşırarak Konyalılar, eşraftan ileri gelenlerden bir heyet oluşturarak kavalalı İbrahim Paşanın huzuruna giderler. Huzura çıkan heyet durumu Kavalalıya anlatarak ordusunu Konya'nın dışına çıkarmasını rica ederler. İbrahim Paşa da Konyalıların düşmanlığını kazanmamak için bu ricalarını kabul eder, fakat Konyalılar istediği için değil, Mevlana'ya saygımdan dolayı, onun şehrinde savaşmam diyerek ordusunu Konya'nın dışına çıkarır. Bu arada Mısır ordusu Konya'yı boşaltınca, Sille'de bulunan Mısır birliklerinin yarısı da şehrin dışına çıkan orduya dahil olur²¹⁶. Mısır ordusu her ihtimale karşı Sille'de bir miktar asker bırakmakta fayda görür.

²¹⁴ KŞS. 72/110-2, 10 RA 1249 (7 Ağustos 1833) tarihli mektup.

²¹⁵ BOA, HH, nr. 20376-B, 25 B 1248 (18 Aralık 1832) tarihli tahrir.

²¹⁶ BOA, HH, nr. 20311, 27 B 1248 (20 Aralık 1832) tarihli tahrir.

Mısır kuvvetlerinin Sille'yi boşaltmasından sonra Osmanlı ordusu elini çabuk tutarak burayı ele geçirmek ister. Osmanlı ordusunun öncü kuvvetlerini oluşturan Şehla İbrahim Paşa ve Reşit Ağa emrindeki bir Osmanlı birliği 19 Aralık 1832 tarihinde Sille'ye gelir. Arnavut ve Boşnak askerlerden oluşan Osmanlı Kuvvetleri ile, daha önce burada bırakılan Mısır kuvvetleri arasında meydana gelen çarpışmada Osmanlı askerleri geri püskürtülür²¹⁷. Fakat geriden gönderilen yedek kuvvetlerle Osmanlı birlikleri tekrar saldırıya geçerler. Yapılan küçük çaplı çarpışmalardan sonra Mısır birlikleri geri çekilmek zorunda kalır. Osmanlı birlikleri de Sille'yi 20 Aralık 1832 tarihinde ele geçirirler²¹⁸.

3-Osmanlı Ordusunun Akşehir'de Toplanması

Konya'da bulunan Osmanlı ordusunun önce Akşehir'e oradan da Karahisar'a çekilmesinden sonra bu geri çekilme durmuştur. Rumeli'den gelecek olan ordunun toplanma noktası Karahisar olarak belirlenmiştir. Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşanın komuta ettiği Osmanlı ordusu kademe kademe ilerleyişini sürdürerek Konya'ya doğru yaklaşır. Tarsus ve Silifke civarına haber götüren Tatarların ifadelerinden bu ordunun Akşehir'e yaklaştığı anlaşılır. Tatar Osman, İstanbul'a yolda Osmanlı ordusu ile karşılaştığını haber verir. Asakir-i Mansure alaylarından birine aralık ayının ikinci haftasında Argıthan'ında rastladığını söyler. Diğer bir alayı da Hüsrev Paşa Hanı'ndan beş saat mesafede bulunan Bayat civarında gördüğünü ifade eder. Bir süvari alayını da Eskişehir yakınlarında Beşkarındaşlar mahallinde gördüğünü söyler. Ayrıca bu alayların beraberinde çok sayıda top ve mühimmatın nakledildiğini bildirir²¹⁹. Toplu olarak hareket etmeyen Osmanlı ordusu, hava şartlarının da müsait olmasından faydalanarak hızlı bir şekilde ilerler. Yollarda çamur olmaması araba ve yük hayvanlarının ilerlemesini kolaylaştırır. Bundan sonraki ilk konaklama yeri Karahisar olarak planlanmıştır. Bu arada Sultan II. Mahmut, orduya bir irâde göndererek, istikametlerinin ne olduğu hakkında bilgi ister²²⁰. Anlaşılan odur ki; ordunun hareketi İstanbul'dan gün be gün takip edilir. Bu nedenle ordu da İstanbul'la sürekli irtibat halinde olmuştur. Hatta Konya-İstanbul arasında haber taşıyan Tatarların sayılarında büyük artış meydana gelmiştir.

²¹⁷ BOA, HH, nr. 20489-A, 8 Ş 1248 (31 Aralık 1832) tarihli tahrir.

²¹⁸ Gösterilen yer.

²¹⁹ BOA, HH, nr. 20044-D, 21B 1248 (26 Aralık 1832) tarihli tahrir.

²²⁰ BOA, HH, nr. 20544-D, 1248 (1832) tarihli tezkere; Bkz. Ek XI.

Bu şartlar altında Osmanlı ordusu, büyük bir hızla Karahisar'a doğru gelir. Karahisar'a çekilen Osmanlı kuvvetlerini burada bünyesine katan Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa, Konya'ya yürüme emrini verir. Trabzon ve Sivas Valisi Osman Paşanın kuvvetlerinin Osmanlı ordusuna katılmasıyla birlikte Osmanlı ordusunun mevcudu 65 bin kişiyi bulur²²¹. Bu mevcudun da büyük bir bölümünü Arnavut ve Boşnak askerler teşkil eder²²².

Osmanlı ordusu 7 Aralık 1832 tarihinde Akşehir'e ulaşır. Serdarı Ekrem reşit Mehmet Paşa, ilkbahara kadar burada bekleyerek Akşehir'i kendine üs yapmak ister. Reşit Mehmet Paşanın stratejisi hafif süvari birlikleri ile Konya'yı kuşatarak Mısır ordusunun ikmal yollarını kesmektir²²³. Mısır ordusu savunma hattını oluşturduğundan, böyle bir ordudan baskın beklemenin mantıksızlık olduğunu düşünen Serdarı Ekrem, bütün savaş planlarını muhasara etmek üzerine bina eder. Böylece ilkbahara kadar Osmanlı askeri dinlenecek ve talim yapabilecektir. Öte yandan ise Mısır askeri boş oturarak ve her an baskına uğrayacak olmanın sıkıntısıyla bekleyecektir. Aksi takdir de hemen savaşa tutuşmak Mısır kuvvetlerine avantaj sağlayacağından, Reşit Mehmet Paşa Akşehir'de beklemek yönünde karar alır.

Serdarı Ekrem'in aldığı bu kararın aksine, Sultan II. Mahmut çok farklı düşünmektedir. Çünkü II. Mahmut, Osmanlı ordusunun uğradığı mağlubiyetlerin oluşturduğu karamsarlığın bir an evvel temizlenmesini istemektedir²²⁴. Bu nedenle Akşehir'de henüz hazırlıklarını tamamlayamamış olan Osmanlı ordusuna hemen hareket emrini verir. Bu emri, Mabeyni Hümayun Müşiri Fevzi Ahmet Paşa vasıtasıyla cepheye ulaştırır²²⁵. Bu emir üzerine Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa, istemeye istemeye Akşehir'de savaş hazırlıklarını hızlandırmak zorunda kalır.

Reşit Mehmet Paşa, savaş hazırlıklarını sürdürürken İstanbul'dan bir istekte bulunur. Osmanlı ordusunun en seçkin birliklerinden olan ve bir saldırı durumunda kenti korumak amacıyla İstanbul çevresine serpiştirilen 25 bin kişilik bir birliğin acilen emri altına verilmesini ister. Böyle bir birliğin İstanbul'u koruma düşüncesinin yanlış olduğuna inanan Reşit Mehmet Paşa, Konya Savaşı'nın kaybedilmesi durumunda,

²²¹ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 47, 20 B 1248 (13 Aralık 1832), s.1.

²²² BOA, HH, nr. 39746-A, 4 Ş 1248 (24 Şubat 1833) tarihli mektup.

²²³ Karal, *Osmanlı Tarihi V*, s.130-131.

²²⁴ Hammer, *Osmanlı Tarihi LX*, s.369.

²²⁵ Mustafa Nuri, *Netayicül Vukuat*, s.271.

moralsiz birliklerin Mısır ordusu karşısında bir daha tutunamayacaklarını söyler²²⁶. Ayrıca bu kuvvet, İstanbul'un kapılarını İbrahim Paşaya açmak için ayaklanacak olan halkı durduramayacağını düşünür. Halbuki bu seçkin birliklerin Anadolu ordusuna katılmaları halinde, Mısır ordusunun olası bir hareketi önceden durdurulabilecektir²²⁷. Fakat II. Mahmut, Serdarı Ekreminin bu teklifine sıcak bakmaz. Reşit Mehmet Paşanın maiyetindeki 65 bin kişilik ordunun, bu savaşı kolayca kazanmak için yeterli olacağına inanır.

İstanbul'daki yedek kuvvetlerin kendisine verilmeyeceğini öğrenen Reşit Mehmet Paşa, Osmanlı ordusuna 10 Aralık 1832 pazartesi günü Akşehir'den Konya'ya yürüme emrini verir²²⁸. Osmanlı ordusu Akşehirden Konya'ya gelirken Akşehir, Argıthanı, Ilgın, Kadınhanı ve Ladik yol güzergâhını takip etmiştir²²⁹. Kadınhanı-Sarayönü yol güzergâhından Konya'ya giden Sille yolu bu yürüyüş sırasında tercih edilmemiştir. Çünkü bu yol 65.000 mevcutlu bir ordunun geçebileceği kadar geniş bir yol değildir. Ayrıca mevsimin kış olması da bu yolun tercih edilmeme sebeplerindedir. Fakat bazı birliklerin orduya katılmaları geciktiğinden, Defterdar ve Kethüda beyler Akşehir'de kalarak gelecek olan askerleri bekler. Ordu Kaymakamı Rauf Paşa, Serdarı Ekreme; gelecek olan askerler Rumeli'den mi, yoksa Anadolu'dan toplanan askerler mi diye sorar. Ayrıca Akşehir ve çevresinde güvenlik amacıyla ne kadar asker bırakıldığını da öğrenemez. Çünkü Serdarı Ekrem bu konu hakkında bilgi vermez²³⁰. Bunun üzerine Akşehir istikametinden gelen Tatarlar sorguya çekilir. Fakat Tatarların her birisi farklı bilgi verdiği için bundan da bir netice çıkarılamaz. Rauf Paşa, öğrenmek istediği hiçbir şeyi öğrenememiştir. Reşit Mehmet Paşanın Rauf Paşanın yazdığı tahrirlere cevap vermemesi ilginçtir. Muhtemelen bu iki komutan arasında bir gerginlik vardır. Aslında bu gerginlik Gülek Boğazı'nın Mısır kuvvetlerinin eline geçmesiyle başlamıştır. Reşit Mehmet Paşanın Rauf Paşaya yazdığı takrirlerden anlamak mümkündür. Serdarı Ekrem'in bu şekilde sinirli davranmasının sebeplerinden birisi de, Osmanlı ordusunun bütün hazırlıklar bitirilmeden İstanbul'un baskısıyla savaşa zorlanmasıdır. O güne kadar Serdarı Ekrem, sefer hazırlıklarını yavaşta yürütmüştür. Çünkü O'nun tek istediği savaşın 1833 ilkbaharında yapılmasıdır. İstenilen

²²⁶ Hammer, *Osmanlı Tarihi LX*, s.369.

²²⁷ Sinoue, *Son Firavun*, s.308.

²²⁸ BOA, *HH*, nr. 20098, 1248 (1832) tarihli arz tezkeresi.

²²⁹ Usha M. Luther, *Historical Route Network Of Anatolia (İstanbul-İzmir- Konya) 1550-1850*, Printed At Turkish Historical Society, Ankara 1989, s.10, 53.

²³⁰ BOA, *HH*, nr. 20103, 1248 (1832) tarihli tezkere.

tarihte Rumeli'den hareket etmemesi buna yorumlanabilir. 1832 Ağustosunda Osmanlı ordularının başına getirildiğinde kendisi hâlâ Rumeli'de bulunmaktaydı. Burada teşkil ettiği ordunun bütün hazırlıklarını tamamlamadan Anadolu'ya geçmeye hiç niyetli değildi²³¹. Buradan sürekli Zahire ve Tophane-i Amire nazırlıklarına mektuplar göndererek bir an önce Anadolu ordusunun zahire ve mühimmat sıkıntısının halledilmesini istemiştir²³². Gerek Mısır ordusunun ileri harekate geçmesi ve gerek İstanbul'un sıkıştırması sonucu bütün hazırlıklar tamamlanmadan Anadolu'ya geçmeye mecbur kalmıştır. Fakat yine de savaşı Osmanlı Padişahı II. Mahmut'un emri gelinceye kadar ilkbaharda yapmayı uygun görüyordu²³³. Bütün savaş stratejilerini bu temel üzerine oturtmuştu. Osmanlı Serdarı Ekremi Reşit Mehmet Paşanın bütün planlarını Mısırlılar değil, bilakis kendi devletin padişahı bozmuştu. Artık Konya'da bir savaşın yapılması kaçınılmaz olmuştu. Bütün hazırlıklar bu yer üzerine yeniden planlanacaktı.

Bir taraftan Konya üzerine yürünürken bir taraftan da yeni savaş stratejileri üzerinde çalışılır. Ne yapılması gerektiği ordu komutanları tarafından mütalaa edilir. Ortak bir fikir üzerinde uzlaşmaya varılmak istenir. Fakat yapılan bu görüşmelerin uzaması üzerine, Osmanlı ordusunun yürüyüşü yavaşlatılır. Yoksa hiçbir ordu 90 kilometrelik yolu 11 günde kat edemez. Bu nedenle Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa, Konya'ya dokuz saat mesafede bulunan Ladik'te bir müddet konaklar. Bu sırada maiyetinde 1.600 süvari askeri bulunmaktadır²³⁴. Ayrıca bu bölgede Reşit Paşa kuvvetlerine başka birlikler de katılır. Geriden gelen birliklerin de katılımı ile ordunun tamamı Ladik'te ve civar köylerde ikamet eder. Serdarı Ekrem, Ordunun arkasını toparlamak için Akşehir'de bıraktığı Defterdar ve Kethüdanın bir an evvel Ladik'e gelmelerini emreder²³⁵. Bundan da anlaşılacağı üzere Ladik'te son bir toplantı yapılması planlanır. Ordu erkanının burada toplanmasından bu anlaşılmaktadır. Savaş stratejileri ve planları burada bir kez daha gözden geçirilmiştir. Burada yapılan görüşmelerden bir meydan muharebesi yapılması fikrinin ortaya atıldığı ve bu fikrin onaylandığı anlaşılır.

²³¹ BOA, HH, nr. 19752-P, 19 Ş 1248 (11 Ocak 1833) tarihli ilam; Uçarol, *Siyasi Tarih*, s.199.

²³² BOA, HH, nr. 19922, 1248 (1832) tarihli telhis.

²³³ Armaoğlu, *Siyasi Tarih*, s.199.

²³⁴ BOA, HH, nr. 20376-B, 1248 (1832) tarihli tahrir.

²³⁵ BOA, HH, nr. 20311, 27 B 1248 (20 Aralık 1832) tarihli tahrir.

D-KONYA MUHAREBESİ

Buraya kadar Mısır kuvvetlerinin Anadolu'da adım adım ilerlemesini ve buna mukabil Osmanlı kuvvetlerinin ise geri çekilmeleri hakkında bilgiler verilmiştir. İç Anadolu'nun Konya'ya kadar olan şehirleri Mısır kuvvetleri tarafından ele geçirilmiştir. Konya Muharebesi ise yukarıda anlatılan gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Konya muharebesinin taraflar için önemi nedir? Osmanlı ordusu ile Mısır birlikleri arasında vukuu bulan bu muharebeye taraflar ne kadar hazır? Osmanlı ve Mısır ordularının bu muharebedeki taktikleri nelerdir? Muharebenin oluşumu ve gelişiminde coğrafyanın etkisi var mıdır? Muharebenin sonucunda ne tür tedbirler alınmıştır? Bütün bu sorulara aşağıda yanıt aranacaktır.

1-Muharebenin Cereyanı

Osmanlı Devleti'nin savaş kararı almasından sonra, ordu Akşehir'den yola çıkarak Konya'ya ilerlemektedir. 18 Aralık 1832 tarihinde Osmanlı öncü birlikleri ile Mısır kuvvetleri arasında ufak çarpışmalar meydana gelir²³⁶. Ufak çarpışmalar olmasına rağmen Osmanlı öncü birlikleri bozguna uğrattılıp, 500 Arnavut askeri esir düşer. Bu askerler hiçbir şekilde çarpışmaya girmeden doğrudan Mısır kuvvetleri tarafına geçerler²³⁷.

Öncü kuvvetlerin bozgun haberinden sonra asıl ordu 20 Aralık 1832 tarihinde Konya önlerine gelerek ordugâh oluşturur²³⁸. Muharebe alanının daha önceden Mısır kuvvetleri tarafından belirlenmesinden dolayı Osmanlı ordusunun ordugâh kuracağı tek taraf Konya'nın kuzey batısıdır. Bu bölge Sille Bağları denilen bir yer olup, ordugâhın merkezi konumundadır. Osmanlı ordugâhının güneyinde Konya, batısında Boz Dağlar, doğusunda Mısır ordusu, Kuzeyinde ise Ilgın bulunmaktadır. Mısır kuvvetlerinin hücumu geçmesi halinde geleceği tek nokta doğu istikametidir. Bu istikamet haricinde başka bir yönden saldırıya geçmesi imkân dahilinde değildir.

Osmanlı kuvvetleri Sille Bağları önlerindeki savunma hatlarını kurarak savaş düzeni oluşturmuşlardır. Osmanlı ordusu beraberinde getirdikleri 120 topu savunma hattının önüne zaman bulamadıklarından dolayı gelişi güzel yerleştirmek zorunda kalmışlardır. Meydan muharebelerinde Savaşın kaderini toplar belirlemekle birlikte,

²³⁶ Hammer, *Osmanlı Tarihi LX*, s.369.

²³⁷ Altundağ, *Mısır Meselesi*, s.63.

²³⁸ Gösterilen yer.

Osmanlı meydan muharebesi yapacağını bilmeden bu topları beraberinde getirmiştir. Bu planlanarak yapılmış bir şey olmamasına karşın, yerleştirme hatası yüzünden bu avantajını iyi değerlendirememiştir.

Osmanlı ordusunun mevcudu 65.000 kişi olup, büyük çoğunluğu Rumeli'den toplanan paralı askerler oluşturmaktadır²³⁹. Bu askerlerin yanı sıra Anadolu'dan toplanan paralı askerlerle birlikte yerel yöneticilerin maiyetlerindeki askerler de bu ordu içinde yer almaktadır. Toplanan bu Osmanlı ordusu savaş eğitimi ve talimi konusunda Mısır ordusuyla mukayese bile edilemez. Derme çatma kuvvetlerin bir araya getirdiği bu ordu, Osmanlının meydana getirebildiği yegane ordudur. Osmanlı ordusunda görev alan bu askerler çok uzun bir yoldan geldiğinden dolayı yorgundur. Yorgunluğun ötesinde Osmanlı askeri olmalarına rağmen buldukları bölgeyi Mısır askerinden daha az tanımaktadırlar. Bütün bu olumsuzluklara rağmen Osmanlı ordusu savaş düzenine geçerek muharebe alanındaki yerini alır.

Osmanlı ordusundan çok daha önce Konya'ya gelen Mısır kuvvetleri, muharebe alanını kendi menfaatlerine göre belirlemişlerdir. Araplar mahallesindeki savunma hatlarını güçlendirerek her türlü taarruza hazır hale getirmişlerdir. Ayrıca beraberlerinde getirdikleri 36 topun doğru yerlere yerleştirilmesi için yoğun çaba sarf etmişlerdir²⁴⁰. Kış şartlarında bütün bu hazırlıkları eksiksiz bir şekilde yerine getirmişlerdir.

Mısır kuvvetlerinin mevcudu ise 25.000 kişi olup, büyük çoğunluğu Fellahlardan oluşmaktadır²⁴¹. Ayrıca Osmanlı tebaası olduğu halde, Mısır kuvvetlerine katılmış çok sayıda aşiret askeri de bu ordunun içinde yer almaktadır. Bu aşiret askerlerinin haricinde bazı Osmanlı yerel yöneticilerinin de maiyetleri ile birlikte mısır ordusu içinde saf tuttıkları bilinmektedir.

21 Aralık 1832 cuma sabahı Konya ve çevresini yoğun bir sis tabakası kaplayarak her iki ordunun da hareketlerini gizlemiştir. Bu sisin ortaya çıkması her iki tarafın planlarını alt üst etmesine rağmen, bundan en zararlı çıkan Osmanlı ordusu olmuştur. Her iki savunma hattının ortalama uzaklığı 1-2 kilometre olup, sisin ortalığı kaplamasıyla görüş 500 metrenin altına inmiştir. Ayrıca muharebe alanının engebeli olması sisle birleşince mesafe 50-100 metreye kadar inmiştir. Hal böyle olunca sisli bir

²³⁹ Alaaddin Yalçinkaya, "III.Selim ve II. Mahmut Dönemleri Osmanlı Dış Politikası", Türkler, C.XII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.651.

²⁴⁰ Gösterilen yer, s.370.

²⁴¹ Hammer, *Osmanlı Tarihi IX*, s.369.

ortamda tarafların birbirlerini görmesi mümkün olmadığından her iki tarafta sis perdesi kalkana kadar top atışlarıyla vakit geçirmişlerdir. Meydan muharebelerinde top her zaman önemli bir savaş aracı olmasına rağmen, Konya Muharebesinde her iki taraf içinde topun etkili bir şekilde kullanılması mümkün olmamıştır. Hedefleri göremeyen topçular karavana atışlarla sisin dağılmasını beklemekten başka bir şey yapamamışlardır. Bu durum da 120 topu olan Osmanlı Devleti için vaziyet çok kötü görünmektedir. Toptan sonra devreye giren süvariler de sisin bir diğer mağdurlarıdır. Her iki tarafında süvarileri sis yüzünden taarruza geçemeyip, boş bir şekilde beklemektedirler. Öğle saatlerine doğru sis yerine puslu bir havaya bırakınca görüş mesafesi birden bir kilometrenin üzerine çıkmıştır. Topların devre dışı kalmasıyla Osmanlı süvarisi Mısır savunma hatlarına hücumla geçmiştir.

Osmanlı ordusunun dizilişi şu şekilde yapılmıştır: En önde toplar, yanlarında süvariler ve bunların hemen arkasında ise piyadeler bulunmaktadır. Osmanlı ordusunun yedek kuvveti bulunmadığından bütün güçleri savaşın içindedir.

Osmanlı süvarisinin Mısır savunma hatlarına taarruza geçmesiyle Konya Muharebesi başlamış olur. Sille Bağları ile Araplar Mahallesi arasındaki engebeli araziye aşan Osmanlı süvarilerini, Kavalalı İbrahim ve Süleyman Paşaların komuta ettiği Mısır kuvvetleri karşılar. Süvarilerin arkasından gelen Osmanlı piyadeleri muhaberenin daha da şiddetli geçmesine vesile olur. Savaş alanında uzun süreden beri talim yapan Mısır kuvvetleri iyi yer tutmuştur.

Osmanlı ordusunun sağ kolunda Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa, sol kolunda ise Şam Valisi Hacı Ali Paşa komuta etmektedir. Mısır ordusunun sağında İbrahim solunda ise Süleyman Paşa bulunmaktadır. Süvarilerin de devreden çıkmasıyla meydan piyadelerin gösterisine kalır. Sayıca üstün olan taraf Osmanlı olmasına rağmen Mısır kuvvetleri var güçleri ile savunma yapmaktadırlar. Osmanlı ordusu yorgun olmasına karşın büyük bir hevesle savaşmakta olup, moralleri yüksektir. Bir ara Mısır ordusunun sol kolunda bozulma görülür. Osmanlı ordusunun sağ koluna komuta eden Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa, bu durumu fark edince bütün kuvveti ile sol kol üzerine saldırıya geçer. Kavalalı İbrahim Paşa ve Süleyman Paşanın yerinde manevraları ile bozulmanın önüne geçilir.

Konya Muharebesi tüm şiddeti ile devam ederken Mısır ordusu savunma hatlarını terk ederek, Konya'nın dış mahallelerinden Araplar'a kadar çekilirler. Savaş

burada tüm hızıyla devam ederken aniden muharebe alanını bir pus kaplar. Osmanlı ordusu Mısır kuvvetlerinin geri çekilmelerini fırsat bilerek, var güçleri ile saldırıya geçerek pusa aldırış etmezler. Bu saldırı esnasında Osmanlı ordusunun sağ kolunun hatları arasında bir kopukluk meydana gelir. Fakat bu önemsenmeyerek savaşa devam edilir. Fütursuzca saldıran Osmanlı kuvvetlerinin aksine muhabere alanında ne yaptığını iyi bilen bir Mısır ordusu vardır. Sayısal eksikliğe rağmen Mısır ordusu, savunma savaşının bütün gereklerini yerine getirdiği gibi, ani çıkışlarla Osmanlı ordusunun hatlar arası iletişimini koparır.

Mısır ordusunun Araplar mahallesine kadar çekilmesi üzerine, Osmanlı Serdar-ı Erkemi Reşit Mehmet Paşa ileri bir harekatta bulunarak ordusunu Konya şehrine sevk eder. Öğleden sonra muharebe alanı pusan sise dönerek göz gözü görmez hale gelir. Sisin savaşın başlamasına etkisinin yanında seyirinde de çok önemli rolü vardır. Akşam saat dört civarında havanın kararması ile birlikte muharebenin seyri de değişmeye başlar. Osmanlı ordusu sürekli geri çekilen Mısır kuvvetlerine karşı üstünlüğü ele geçirir. Reşit Mehmet Paşa muharebenin sonucunu ertesi güne bırakmaya niyetli değildir. Askerlerini şevke getirip, Mısır kuvvetlerine son bir darbe vurmak için ileri atılır. Havanın kararması ve muharebe alanının sisle kaplanmasından dolayı Reşit Mehmet Paşa ile komutası altındaki askerlerin irtibatı kopar.

Osmanlı ordusu süratle savaş alanındaki yerini almaya çalıştı. 18 Kasım 1832 tarihinde buraya gelen Mısır kuvvetleri, savaş alanının yerini çoktan belirlemişlerdi. Kalabalık Osmanlı kuvvetleri tarafından muhasara edilmemek için, arkalarını Aslım Bataklığı'na dayamışlardı. Mecburen Osmanlı ordusu da Sille önlerinde saf tutmuştu. Böylece savaş alanındaki avantaj Mısır kuvvetlerinin eline geçmişti. Kış ayının şiddeti ve havanın sertliğinden yer tutmak ve istihdam kazmak gibi şeylere zaman ve olanak bulunmadığından, Osmanlı ordusu meydana savaş düzeni almakta zorluk çeker²⁴².

Konya muharebesinin meydana geldiği 21 Aralık 1832 Cuma günü savaş alanını kalın bir sis perdesi örterek her iki ordunun da hareketlerini gizlemişti²⁴³. Bu nedenle Osmanlı ordusunun beraberinde getirdiği topların, Mısır kuvvetlerine göre dizilişi tam anlamıyla gerçekleştirilemedi. Savaşın kaderini belirleme açısından hava şartları bir kez daha Osmanlı kuvvetlerine geçit vermedi. Bütün bu aksiliklerin yanında her iki ordunun da moralleri yerinde idi. Sayıca üstün taraf Osmanlı ordusu idi. Sayı üstünlüğünü ve

²⁴² Mustafa Nuri, *Netayicül Vukuat*, s.271.

²⁴³ Altundağ, *Mısır Meselesi*, s.64.

stratejilerini iyi değerlendirmeleri halinde, Mısır kuvvetlerinin hiç şansı yoktu. Fakat hiçbir şey görüldüğü gibi değildi. Savaş alanını yaptığı talimlerle çok iyi tanıyan Mısır kuvvetleri iyi yer tutmuştu²⁴⁴. Bunun yanında ellerindeki az sayıdaki topları çok iyi yerleştirmişlerdi. Sayıca üstün olmanın hiçbir şey ifade etmeyeceği kısa bir süre sonra anlaşılacaktı.

Her iki ordunun askerlerinin arasında bir karşılaştırma yapmak gerekirse üstün olan taraf Mısır kuvvetleridir. Bu tarihlerde Osmanlı ordusu henüz iyi yetişmemiş²⁴⁵ ve şöyle böyle talim görmüş olanları da 1828 Rus savaşında kaybedilmiştir. Kavalalı Mehmet Ali Paşaya karşı çıkarılan kuvvetlerin çoğu talimsiz ve hatta subayları bile savaş tekniklerini bilmediklerinden savaş sonucunun Osmanlı kuvvetlerinin aleyhine olacağı anlaşılmıştır²⁴⁶. Buna karşılık Mehmet Ali Paşanın, Fransa'dan getirttiği ve Mısırlılar tarafından Süleyman Paşa denilen Joseph Sévé'nin denetimi altında düzenli, talimli ve manevra kabiliyetine sahip bir ordu meydana getirdiğinden bu sayede Osmanlı kuvvetlerini mağlup edeceği açıkça görülmüştür²⁴⁷. Bu iki ordu arasındaki fark bu kadar değildir²⁴⁸. Osmanlı ordusunun büyük bir bölümü paralı askerlerden meydana gelmektedir. Bu ordu içerisinde mesleği askerlik olmayan bir yığın insan vardır. Bir şekilde para kazanmak için orduya katılmışlardır. Bunun yanında buldukları mahallerde zorla askere alınan insanlar da mevcuttur. Sürekli savaşan Osmanlı ordusu için gerekli olan bu erler toplanırken sistem gereği çok sert muamelelere maruz kalıyorlardı. Toplama sırasında evli veya bekâr olduklarına bakılmaksızın tertip edildikleri birliklere sevk ediliyorlardı. Eşit haklara dayanmayan, kayırma ve suiistimallere olabildiğince açık ve müsait olan bu şekildeki bir askere alma sistemi

²⁴⁴ BOA, *HH*, nr. 20000, 17 Ş 1248 (9 Ocak 1832) tarihli tahrirat.

²⁴⁵ Yeniçeri ocağının birden bire kaldırılması, Osmanlı askeri teşkilatında ani bir boşluk meydana getirmiş, bu nedenle onun yerine çağına uygun "Asakir-i Mansure-i Muhammediye" adı ile düzenli merkez ordusu kurulmuştur. Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin ilk yıllardaki iç ve dış olaylar, özellikle de Yunan İsyanı ve 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı askerlik ve askere alma işinin normal olarak ele alınmasına ve bir düzene konulmasına imkân vermemekteydi. Bkz. Faruk Aydın, *Osmanlı Devleti'nde Tanzimattan Sonra Askere Alma Kanunları (1839-1914)*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994, s.3.

²⁴⁶ Mustafa Nuri, *Netayicül Vukuat*, s.272.

²⁴⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa Kuvvetleri Tarafından Saruhan, Aydın ve İzmir'in İşgaline Dair Vesikalar", *Belleten*, C:47, S:185, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1984, s.2

²⁴⁸ Karal, *Osmanlı Tarihi V*, s.130-131.

doğal olarak halkta bir bezginlik ve hoşnutsuzluğa sebep oluyordu²⁴⁹. Bu şekilde askere alınan insanlardan başarı beklemek ne kadar doğrudur bilinmez.

Osmanlı Serdarı Ekremi Mehmet Reşit Paşa ve Şam Valisi Hacı Ali Paşanın nizamiye askerleri 21 Aralık 1832²⁵⁰, Cuma günü savaş düzeni alırlar²⁵¹. Mısır ordusu ile savaş sabah saat sekiz de başlar²⁵². Savaş alanının yüzeyini kaplayan kalın sis²⁵³ tabakası yüzünden iki ordu da birbirini tam olarak göremeden bir müddet yaklaştıktan sonra saldırıya geçer. Mısır ordusunun ateşine karşılık Osmanlı birlikleri bütün kollardan taarruza geçer. Fakat Osmanlı ordusundaki topların iyi yerleştirilememesi yüzünden hiçbir hedefe isabet kaydedilemez. Buna rağmen savaş bütün hızıyla devam eder. Sayıca üstün taraf olan Osmanlı kuvvetleri hücumla geçerken Mısır kuvvetleri müdafaaya çekilir²⁵⁴. Mısır ordusu Seraskeri Kavalalı İbrahim Paşanın bu tarihe kadar yaptığı bütün savaşlardan hiç birisinde savunma yapmadığı düşünülürse, şansın Osmanlı ordusundan yana olduğu söylenebilir. Fakat bu ilk defa savunma savaşı yapan ordunun yenileceği anlamına gelmemelidir. Savunma savaşının bütün gereklerini yerine getiren Mısır ordusu, Osmanlı taarruzu karşısında iyi direniş gösterir. Her şey Osmanlı ordusu için iyi gitmektedir. Bir ara Osmanlı hücumu karşısında Mısır kuvvetleri bozulma emareleri gösterirse de İbrahim ve Süleyman Paşaların manevraları sayesinde bu tehlike bertaraf edilir²⁵⁵. Savaş bütün şiddeti ile Konya'nın Araplar²⁵⁶ mahallesi

²⁴⁹ Aydın, *Askere Alma Kanunları*, s.1

²⁵⁰ Mustafa Nuri Paşa'nın *Netayicül Vukuat* adlı eserinde Konya Muharebesi tarihinin 1828 olduğu yazılıdır. Bu bilgi yanlış olup, yazar tarihleri karıştırmış olabilir. Bkz. Mustafa Nuri Paşa, *Netayicül Vukuat*, s.272.

²⁵¹ BOA, *HH*, nr. 20489-A, 8 Ş 1248 (31 Aralık 1832) tarihli takrir; BOA, *HH*, nr. 20050-A, 1248 (1832) tarihli arz tezkeresi; Bkz. Ek. X; BOA, *HH*, nr. 20489-B, 3 Ş 1248 (27 Aralık 1832) tarihli takrir; Bkz Harita I,

²⁵² BOA, *HH*, nr. 20489-B, 3 Ş 1248 (27 Aralık 1832) tarihli takrir; Erik Jan Zürcher *Moderleşen Türkiyenin Tarihi* adlı eserinde Konya yakınlarında meydana gelen savaşın tarihini 27 Kasım 1832 olarak verir. Savaşın Konya yakınlarında geçtiği doğrudur. Fakat savaşın tarihinde büyük bir hata vardır. Bkz. Erik Jan Zürcher, *Moderleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim yayınları, İstanbul 2001, s.60.

²⁵³ Konya her yılın Aralık ayında çok sisli olmaktadır. Bu bölgenin çukur olmasından dolayı burada meydana gelen sis uzun süre dağılmamaktadır. Meteoroloji uzmanlarından alınan bilgilerin ışığında, Konya'nın son 50 yılının sisli günlerinin ortalaması alındığında en fazla sisin görüldüğü tarih dilimi 21-23 Aralık olarak görülmektedir. Sis meteorolojik bir olay olmasının yanı sıra tarihe yapmış olduğu etki bu savaşla gözler önüne serilmektedir. Çünkü çok yoğun bir sis tabakası yüzünden Osmanlı ordusu savaş düzenini iyi ayarlayamamıştır. Bu nedenle de toplarını yerleştirememiştir. Bu tür muharebelerde topların fonksiyonları önemli olmakla birlikte düzenli yerleştirilmeleri ayrıca bir değere haizdir.

²⁵⁴ Bkz Harita II.

²⁵⁵ BOA, *HH*, nr. 19747, 26 Ş 1248 (18 Ocak 1832) tarihli tahrirat; BOA, *HH*, nr. 20489-B, 3 Ş 1248 (27 Aralık 1832) tarihli takrir.

²⁵⁶ Tuş, *Konya*, s.270.

civarında cereyan eder²⁵⁷. Mısır kuvvetleri Konya'nın içine doğru geri çekilmeye başlarlar. Bu durumu fırsat bilen Osmanlı kuvvetleri saldırıların şiddetini artırır. Fakat Osmanlı ordusu saldırı gerçekleştirirken, hatlar arasında bir kopukluk meydana gelir. Fütursuzca saldıran Osmanlı kuvvetlerinin aksine savaş alanında ne yaptığını iyi bilen bir Mısır ordusu vardır. Tüm bu sayısal eksikliğe rağmen Mısır ordusu müdafaa savaşının bütün gereklerini yerine getirdiği gibi, ani çıkışlarla Osmanlı Ordusunun hatlar arası iletişimini koparır.

Mısır kuvvetlerinin Konya içlerine doğru geri çekilmesi üzerine, Osmanlı Serdarı Ekremi Reşit Mehmet Paşa, ileri bir harekatta bulunarak ordusunu Konya üzerine sevk eder²⁵⁸. Akşama kadar yapılan muharebede her iki taraf da birbirlerine bir üstünlük sağlayamaz²⁵⁹. Akşam saat dört civarında havanın kararmasıyla savaşın seyri de değişmeye başlar²⁶⁰. Osmanlı ordusu devamlı geri çekilen Mısır kuvvetleri üzerine sürekli hücum ederek üstünlüğü ele geçirir. Sadrazam Reşit Mehmet Paşa, ordusunu şevke getirmek için ileri fırlar²⁶¹. Bu arada Serdarı Ekrem'in yanında bulunan Osmanlı kuvvetleri geride kalırlar²⁶². Havanın kararması ve savaş alanının sisle kaplanmasından dolayı Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa kendi askeri zannederek Mısır kuvvetlerinin arasına girer²⁶³. Aralarında Osmanlı Devleti Serdarı Ekremi gören fellahlar hemen etrafını çevirerek Reşit Mehmet Paşayı esir alırlar²⁶⁴. Osmanlı ordusu, Serdarı Ekrem'in esir düştüğünden habersiz savaşa devam eder. Şam Valisi Hacı Ali Paşa ve beraberindeki bütün paşalar bilinenin aksine Osmanlı askerleri Reşit Mehmet Paşanın esir düşmesinden hemen sonra bozulmaya başlamaz. Bu olaydan yaklaşık iki saat sonra Osmanlı ordusunda bir dağılma baş gösterir²⁶⁵. Halbuki Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa böyle bir hata yapmasa Osmanlı Devleti bu savaştan galip ayrılabilirdi. Mısır kuvvetleri bütün güçlerini bu hücumları engellemeye harcıyordu. Artık dayanacak kuvvetleri kalmadığından yavaş yavaş bozulma emareleri göstermişlerdi. Zaten Reşit

²⁵⁷ BOA, *HH*, nr. 20489-A, 8 Ş 1248 (31 Aralık 1832) tarihli takrir; Bkz. Harita III.

²⁵⁸ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 49, 19 N 1248 (11 Ocak 1833), s.1.

²⁵⁹ BOA, *HH*, nr. 19747, 26 Ş 1248 (18 Mart 1832) tarihli tahrirat.

²⁶⁰ BOA, *HH*, nr. 20489-B, 3 Ş 1248(27 Aralık 1832) tarihli takrir; Mustafa Nuri, *Netayicül Vukuat*, s.272.

²⁶¹ gösterilen yer.

²⁶² BOA, *HH*, nr. 19747, 26 Ş 1248 (18 Mart 1832) tarihli tahrirat; BOA, *HH*, nr. 20489-B, 3 Ş 1248(27 Aralık 1832) tarihli takrir.

²⁶³ BOA, *HH*, nr. 20000, 17 Ş 1248 (9 Ocak 1832) tarihli tahrirat.

²⁶⁴ BOA, *HH*, nr. 20489-A, 8 Ş 1248 (31 Aralık 1832) tarihli takrir; *Takvim-i Vekâyi*, nr. 49, 19 N 1248, (11 Ocak 1833), s.1.

²⁶⁵ Hammer, *Osmanlı Tarihi IX*, s.370.

Mehmet Paşa da bunu gördüğünden ordusunu son bir hücumla kaldırmak isterken esir düşmüştür. Şans tamamen Mısır ordusunun yanındadır. Serdarı Ekrem'in esir düştüğü Osmanlı ordusu arasında yayılınca, 10.000 Arnavut askeri silâhlarını bırakır²⁶⁶. Her ne kadar esir düştüler denilse de, savaşmayı bırakarak Mısır tarafına teslim olmuşlardır. Arnavut ve Boşnak askerlerin bu davranışı karşısında hatlar arasında bir düzen kalmaz. Sürekli müdafaa yapan Mısır kuvvetleri bu durumu görünce karşı taarruza geçerler. Bozulmaya yüz tutmuş Anadolu askerleri de bu sırada bozulurlar. Fakat bu sırada şans, Osmanlı ordusuna güler. Havanın kararması ve yoğun bir sis tabakası sayesinde Mısırlılar dağılan Osmanlı kuvvetlerini takip edemezler. Bu sayede Osmanlı ordusu güvenli bir şekilde geri çekilir. Bir toplanma noktası oluşturulur. Orduyu Hümayun Seraskeri Mehmet Paşa, bütün bu olaylardan habersizce savaşmaya devam eder. Ta ki, yaralanmasına kadar, bu sefer de geri çekilerek toplanma noktasına gelir²⁶⁷. Burada bütün olan biteni öğrendikten sonra sistemli bir şekilde geri çekilme planlarını bütün ordu komutanları ile birlikte yapar²⁶⁸. Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşaya; II. Mahmut'tan savaşma emrini getiren Müşir Ahmet Fevzi Paşa, Osmanlı ordusuna Akşehir'e geri çekilme emrini verir²⁶⁹. Akşamın karanlığından yararlanan Osmanlı ordusunun geri kalanı önce Kadınhanı'na, daha sonra Ilgın'a ve en sonunda da Akşehir'e ulaşmayı planlar.

Bu savaşta karşılıklı zayıflıklar verilmiştir. Fakat kayıplar bilinenlerin aksine fazla değildir²⁷⁰. Fakat Mısır ordusunun 300 ölü ve 500 yaralısına karşılık, Osmanlı ordusunun 1.500 ölü ve 2.000'de yaralı vardır. Osmanlı ordusunun bu kadar fazla zayıflamasının nedenleri arasında savaş düzenine geçilemeden yapılmış bir taarruz

²⁶⁶ BOA, HH, nr. 39746-A, 4 Ş 1248 (27 Aralık 1832) tarihli mektup.

²⁶⁷ BOA, HH, nr. 20489-B, 3 Ş 1248 (26 Aralık 1832) tarihli kaime.

²⁶⁸ Konya Muharebesi hakkında *Takvim-i Vekayii* gazetesinde yayınlanmak üzere bir makale yazılması kararlaştırılır. Bunun için Osmanlı Padişahı II. Mahmut'tan izin istenir. Yazılacak makalenin incelenmesinden sonra izin verilip verilmeyeceği ilgililere bildirilir. Yazılanlara padişah onay verince, makale *Takvim-i Vekâyi* gazetesinde ek olarak yayınlanır. Bkz. *Takvim-i Vekâyi*, nr. 49, 19 Şaban 1248 (11 Ocak 1833), s.1.

²⁶⁹ BOA, HH, nr. 20489-A, 8 Ş 1248 (31 Aralık 1832) tarihli takrir.

²⁷⁰ Konya muharebesinde ölenlerin sayısı hep abartılmıştır. Rıfat Uçarol *Siyasi Tarih ve Enver Ziya Karal Osmanlı Tarihi V* isimli eserlerinde Osmanlı ordusunun 30.000 şehit verdiğini söylemişlerdir. Erik Jan Zürcher ise Osmanlı ordusunun 15.000 ölü verdiğini Mısır ordusunun ise, çok az zayıflığı olduğunu açıklamıştır. Zürcher Mısır ordusu hakkında doğru bilgiler verirken Osmanlı için aynı şey söz konusu değildir. Dönemin vak'antüvîs'i Ahmet Lütfi Efendi'nin bu konuda bilgi vermemesi normal karşılanabilir. Netice de kendisi devletin memurudur. Osmanlı Devleti, kendi aleyhine olabilecek bir konuyu buraya taşımak istememiştir diyebiliriz. Mustafa Nuri Paşanın vermiş olduğu bilgilerin de pek sağlam temellere dayandığı söylenemez. Daha Konya muharebesinin tarihini doğru olarak verememektedir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Rıfat Uçarol, *Siyasi Tarih*, s.170; Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi V*, s.131; Erik Jan Zürcher, *Moderleşen Türkiye'nin Tarihi*, s.60-61.

vardır. Ayrıca savaş alanının çok sisli olması her iki tarafın birbirini görmesini engellemiştir. Sayı üstünlüğünü elinde tutan Osmanlı ordusunun karşı tarafa daha fazla zayıat verdirmesi beklenirken bu zayıatı kendisi vermiştir. Mısır kuvvetlerinin bir ay gibi uzun süre öncesinden Konya'ya gelmesi ve savaş yerinin tespitinde göstermiş oldukları beceri Mısır ordusunun kaybını en aza indirmiştir. Neticede Osmanlı Devleti yenilmiş ve geri çekilmek zorunda kalmıştır. Osmanlının ölen askerlerini gömmeden çekilmesi söz konusudur. Hâl böyle olunca savaş alanında çok miktarda Osmanlı askeri ceseti kalmıştır. Mısır ordusunun bu askerleri gömüp gömmedikleri meçhuldür²⁷¹. Savaşın kış ayında yapılmış olması bu tereddüdü açıklamaya yetecektir. Mısır ordusu tarafından takibe alınan Osmanlı ordusu beraberinde çok sayıda yaralıyı da geri çekmeyi başarmıştır. Bu yaralıların İznik ve İstanbul'a sevki daha sonraki zaman aralığında gerçekleştirilmiştir. Bu yaralıların büyük bir kısmı İstanbul'a sevk edilmiştir.

Osmanlı ordusunun muharebeyi kaybetmesiyle savaş alanında çok miktarda mühimmat ve zahire kalır. Osmanlı ordusu böyle bir kargaşada zahire ve mühimmatı geri çekemez²⁷². Çekilirken beraberlerinde götürdükleri malzemeleri de sağa sola bırakmak zorunda kalırlar.

Müşir Ahmet Fevzi Paşa, Osmanlı ordusunu Akşehir'e çeker²⁷³. Silistre Valisi ve Orduyu Hümayun Seraskeri Mehmet Paşa ile Şam Valisi Hacı Ali Paşa; top, mühimmat ve yaralıları Ilgın'a getirir²⁷⁴. Yaralı olan Mehmet Paşa Ilgın'da kalır. Hacı Ali Paşa ise yaralıları ve malzemeleri Akşehir'e götürür²⁷⁵. Silistre Valisi Mehmet Paşanın süvari askerleri Ladik'te beklerler. Bu sırada Karaman Valisi Şehla İbrahim Paşa da, Ladik'ten biraz uzaktaki bir handa askerleri ile birlikte ikamet etmektedir²⁷⁶. Savaşta çok sayıda asker yaralanmıştır. Bunların bir an önce bu bölgeden sevki

²⁷¹ Araplar mahallesinde yapılan saha araştırmalarında kayda değer bir şey bulunamamıştır. Konya Muharebesinde her iki tarafında zayıatları göz önüne alındığında, bu askerlerin defnedildiği bir mezarlık ilk akla gelen konudur. Yaptığımız çalışmalarda bu bölgede 22 adet mezarlık tespit edilmiş olup, bazılarının tarihleri 15. ve 16. yüzyıllara kadar gitmektedir. Fakat muharebenin kış ayında cereyan etmesi ölen askerlerin gömülmediği düşüncesini akla getirebilir. Havanın soğuk olması ve toprağın kazılamayacak kadar sert olması bunun nedenlerini teşkil edebilir. Her ne şekilde olursa olsun bir taraf ölen askerlerini bu mahalle civarında bir yere defnetmiş varsayımından hareket ederek böyle bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

²⁷² BOA, *HH*, nr. 39746-A, 4 Ş 1248 (27 Aralık 1832) tarihli mektup.

²⁷³ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 49, 19 N 1248 (11 Ocak 1833), s.1; BOA, *HH*, nr, 20489-B, 3 Ş 1248 (27 Aralık 1832) tarihli takrir; İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Akşehir Tarihi*, İstanbul 1979, s.347.

²⁷⁴ BOA, *HH*, nr, 20489-B, 3 Ş 1248(27 Aralık 1832) tarihli takrir.

²⁷⁵ gösterilen yer.

²⁷⁶ BOA, *HH*, nr. 20489-A, 8 Ş 1248 (31 Aralık 1832) tarihli takrir; BOA, *HH*, nr, 20489-B, 3 Ş 1248(27 Aralık 1832) tarihli takrir.

gerekmektedir. Aralarında durumu ciddi olanlar dahi vardır. Bunlar ilk önce yakın mesafedeki yerleşim yerlerine sevk edilirler. Durumu acil olanların da bir an önce İstanbul ve Bursa'ya nakli gerekmektedir. Onun için yaralıları ön planda olduklarından zahire ve mühimmat ikinci plana düşer. Fakat bu kadar malzemenin geride bırakılmasını istemeyen ordu komutanları bulabildikleri araba ve yük hayvanları ile bunları taşımaya gayret gösterirler. Bu arada Osmanlı ordusunun toplanma merkezi olarak Akşehir belirlenir. Bütün ordunun ve malzemenin buraya taşınarak tek bir elden komuta edilmesi planlanır.

Orduyu Hümayun Kaymakamı Rauf Paşa da Serdarı Ekremin esir düştüğünü haber alır almaz emrindeki kuvvetleri geri çekmeye başlar. Bu arada savaş alanında bulunan yaralıları ve mühimmatı da beraberinde götürmeyi ihmal etmez. Özellikle kimsenin aklına getiremediği topları Akşehir'e gönderir. 22 Aralık Cumartesi günü yolda bir kısım Mısır süvarisinin hücumuna uğradılarsa da, bunları geri püskürtmeyi başarırlar²⁷⁷. Bütün bir gece boyunca Mısır ordusu savaş alanından ölü ve yaralıları toplarken, herhangi bir saldırıya karşı tetikte beklerler. Osmanlı ordusu da aynı şekilde geri çekilirken bir baskına uğramamak için bütün önlemlerini alır. Her iki taraf da, birbirinden çekinmeye devam eder. Aslında Mısır ordusu, yapacağı işler için sabah beklemeyi uygun bulur. Ama Osmanlı ordusu için havanın karanlık ve sisli olması daha çok işine yarar. Bu amaçla sabah olmadan çekilebildiği kadar geriye çekilmek ister. Çünkü sabah olduğu zaman, Mısır süvarilerinin takibe başlayacaklarını bilirler. Bu amaçla yükte hafif şeyleri alarak zaman kazanmaya çalışırlar. Bundan dolayı da savaş alanında kalan ölülerini bile toplayamadan ve bütün savaş ağırlıklarını bırakarak geri çekilirler.

Osmanlı ordusu Kaymakamı Rauf Paşa da Mısır ordusunun ileri bir harekatta bulunacağını hissederek sürre-i hümayun ve miri hazinenin derhal Kütahya taraflarına nakledilmesini emreder. Daha önce Osmanlı ordusunun ilk kolu ile birlikte Karahisar'a giden Konya eski mütesellimi ve Kütahya mütesellimi acele olarak Akşehir'e çağırılırlar. Bu kişiler Osmanlı ordusunun Akşehir'de bulunan hazinesini ve ağırlıklarını daha ileriye taşımakla görevlendirilirler. Akşehir'den küçük bir süvari birliğinin koruması altında bu hazine ve malzemeler Kütahya'ya nakledilir. Bu arada Müşir Paşa Akşehir'e gelerek Osmanlı ordusuna ait top, cephane ve mühimmatı Eskişehir'e çekmek için Rauf Paşadan izin ister. Rauf Paşa, bunların güvenli bir şekilde nakledilmeleri şartı

²⁷⁷ *Takvim-i Vekâyi*, nr. 54, 3 N 1248 (28 Aralık 1832), s.1.

ile izin verir²⁷⁸. Bu arada Akşehir’de büyük bir hareketlilik göze çarpar. Her an Mısır süvarilerinin baskınına uğrama korkusunun yanında bütün bu savaş malzemeleri ve zahirenin düşman eline geçmesinden korkulur. Küçük çapta da olsa, Mısır tecavüzleri yaşanır. Ama Mısır ordusu Konya’dan öteye geçemez. İbrahim Paşa, babası Kavalalı Mehmet Ali Paşadan Konya’da bir süre daha ikamet edilmesi yönünde emir alır²⁷⁹.

Osmanlı Devleti’nin Mısırlılara Konya önlerinde yenilmesinden sonra Mısır ordusu ile İstanbul arasında yalnızca Trabzon ve Sivas Valisi Osman Paşanın kuvvetleri ile Ahmet Fevzi Paşanın askerleri bulunmaktadır. Gerçi henüz hiçbir kayba uğramamış olan Osmanlı donanması da başkent önlerinde demirli halde beklemektedir²⁸⁰.

Konya Savaşı’nın kaybedilmesinden sonra Osmanlı ordusunun idaresini eline alan Müşir Ahmet Fevzi Paşa, ordunun büyük bir bölümünü Akşehir’e çekmeyi başarmıştır. Bir süre burada ikamet edilmesi yönünde orduya emir vermiştir. Bu sırada Ahmet Fevzi Paşa, Konya muharebesinde kaçan askerlerin yerlerine genç ve dinç asker alınması için çevre şehir ve kazalara emirler gönderir. Eğer kaçan askerleri bulmak mümkün olur ise, bunların tekrardan orduya gönderilmesini emreder. Yine de yeni askerlerin bir an önce Osmanlı ordusuna gönderilmesini bütün yerel yöneticilere duyurur. Bu emre itaat etmeyen ve asker göndermeyen yöneticilerin en kısa sürede şiddetli bir şekilde cezalandırılacağını da söyler²⁸¹. Bu süre zarfında İstanbul’dan gelecek emirleri beklemeyi uygun görür. Fakat durumu İstanbul’a haber vermesine rağmen, herhangi bir cevap alamaz. Ahmet Fevzi Paşa, burada beklemenin bir fayda getirmeyeceğini düşünerek emirleri yetkili ağızdan almak üzere İstanbul’a gitmeyi planlar. Bu amaçla Osmanlı ordusunun idaresini Orduyu Hümayun Kaymakamı Rauf Paşaya bırakır²⁸². Aslında Ahmet Fevzi Paşa, mağlup olmuş bir ordunun idaresini ele almak istemez. Fakat rütbe gereği oradaki en kıdemli subay kendisi olduğu için bu görevi almak zorunda kalır. Hızlı bir şekilde Osmanlı ordusuna geri çekilme emri vermesi doğru kabul edilebilir. Ancak savaş ağırlıklarının geri çekilmesi yönünde hiçbir gayret sarf etmemiştir. Bütün bu sorumluluk Rauf Paşanın omuzlarına yüklenmiştir²⁸³.

²⁷⁸ BOA, HH, nr. 20261, 3 Ş 1248 (26 Aralık 1832) tarihli telhis.

²⁷⁹ BOA, HH, nr. 20096, 1249 (1833) tarihli arz tezkeresi.

²⁸⁰ Hammer, *Osmanlı Tarihi IX*, s.370.

²⁸¹ KŞS. 72/117-1, Evahir-i RA 1248 (8-17 Ağustos 1833) tarihli ferman

²⁸² BOA, HH, nr. 19804-B, 1248 (1832) tarihli tezkere.

²⁸³ Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa, Konya Muharebesinde esir düştükten sonra Serdarı Ekremlik 27 Aralık 1832 tarihinde Ordu kaymakamı Rauf Paşaya verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. *Takvim-i Vekâyi*, nr. 52, 4 Ş 1248 (27 Aralık 1832), s.1.

Akşehir'de de idareyi Rauf Paşaya devrederek bu görevden kurtulmak istemiştir. Çünkü bir daha ne Akşehir'de, ne de başka bir yerde ordunun idaresini ele almamıştır. Bunu İstanbul mu yoksa kendi mi istemiştir bilinmez. Ama bu şekilde davranarak orduyu yüz üstü bırakması, hiç de iyi karşılanmamıştır.

Bütün bunların yanında Osmanlı ordusunun Konya Savaşı'nda yenilmesinden sonra ordunun büyük bir yekununu oluşturan Arnavut ve Boşnak askerlerin durumu merak konusu olmuştur²⁸⁴. Arnavut ve Boşnak askerlerin küskünlüklerinden Mısır ordusuna bilerek esir düştükleri veya savaş alanından kaçtıkları sanılmıştır²⁸⁵. Zaten bu askerlerin savaş alanından kaçmaları da sistemli bir şekilde olmamıştır. Savaş sonunda bu askerlerin bir çoğu civar illere dağılmıştır²⁸⁶. Fakat bir kısmı da ordu ile birlikte Akşehir'e çekilmiştir. Bunların çoğu paralı asker olup, memleketlerine geri dönmek için izin istemişlerdir. Babiâli bunların bir yerde toplanmasının tehlike oluşturacağını düşünmüştür. Bu askerleri dağınık bir vaziyette değişik şehirlerde toplayarak güvenliği sağlamak istemiştir. Bu şehirler Akşehir, Bursa, Tekfurdağı ve İznik'tir. Bu başı bozuk askerler huzursuzluk çıkarmasın diye tayinatları ve paraları verilerek bazı olumsuzlukların önüne geçilmiştir. Buldukları bölgelerde asayiş bozacak bir harekete izin verilmeyeceği için bütün bu tedbirler bu başıbozuk askerlere aktarılmış olup, sükunet sağlanmıştır²⁸⁷. Bunlar tez elden bu şehirlere nakledilmiştir. Büyük bir çoğunluğu ise, Tekfurdağı'na gönderilmek istenmiştir. Devletin bu başıbozuk askerleri başı boş bırakmaya niyeti olmadığından Tekfurdağı'na çekilmelerine izin verilmiştir. Ayrıca Babiâli'den ordu komutanlarına yazılan takrirlerde bu askerlere kesinlikle güvenilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Ne olursa olsun bu askerler bir huzursuzluğa meydan vereceklerinden şimdiden önlem alınması gerektiği emredilmiştir. Bu emirler sadece ordu komutanlarına gönderilmemiş, aynı zamanda Rumeli'de görev yapan bütün yerel yöneticilere de duyurulmuştur²⁸⁸. Bu başıbozuk askerlerin özellikle Tekfurdağı gibi uzak yerlere gönderilmeleri haklı nedenlere dayanmıştır. Bunların Anadolu'dan mümkün merteye uzaklaştırılmaları düşünülmüştür. Artık Osmanlı ordusu diye bir şeyin olmadığını en iyi onlar bilmektedir. Reşit Mehmet Paşa Serdarı Ekremlik görevinden

²⁸⁴ BOA, HH, nr. 20076-A, 22 Ş 1248 (14 Ocak 1833) tarihli arz tezkeresi; BOA, HH, nr, 20026, 1248 (1832) tarihli mektup

²⁸⁵ BOA, HH, nr. 20036-E, 2 Ş 1248 (25 Aralık 1832) tarihli tahrirat.

²⁸⁶ BOA, HH, nr. 20036-F, 2 Ş 1248 (25 Aralık 1832) tarihli tahrirat.

²⁸⁷ Talat Mümtaz Yaman, "Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın İsyanı Üzerine Anadolu Ve Rumeli'ye Gönderilmiş Olan Bir Emirname", *Tarih Vesikaları*, C.I, S.6, Maarif Matbaası, Ankara 1942. s.3

²⁸⁸ BOA, HH, nr. 20076-A, 22 Ş 1248 (14 Ocak 1833) tarihli arz tezkeresi; BOA, HH, nr, 20026-C, 1248 (1832) tarihli takrir.

önce bu başıbozuk askerlerin memleketleri olan Arnavutluk ve Bosna'yı düzene sokmak için gönderilmiştir. Buralar kaynayan bir kazan konumunda olup, Osmanlı Devleti'nin başını çok ağrıtmıştır. Osmanlı devleti sadece Mısır galesi ile uğraşmamıştır. Buralar da meydana gelen huzursuzluğun bir an evvel halledilmesi için devlet bütün enerjisini harcamıştır. Ayrıca bu bölgelerden çok miktarda paralı asker toplanmasının planları yürürlüğe konulmuştur. Buralardan paralı asker toplanarak ekonomik düzeyi çok düşük olan bir yerin kalkındırılması düşünülmüştür. Buradaki insanların içinde buldukları sıkıntıların bir nebze olsun hafifletilmesi planlanmıştır. Asıl amaç, bu bölge insanlarından teşekkül edecek bir ordu ile buradaki huzursuzluğun önüne geçilmek istenmiştir. Osmanlı Devleti'nin Mısır ile savaşa girmesinden faydalanarak, ayaklanmaya kalkışmalarından korkulan bölge halkının hem iş ve hem de askeri gücünün denetim altına alınması düşünülmüştür. Bu bölgeden paralı asker toplandıktan sonra, geriye kalan insanların siyasi bir boşluktan faydalanarak huzursuzluk çıkarmaları engellenmeye çalışılmıştır. Ayrıca Anadolu'dan asker toplayamayan Osmanlı Devleti'nin Arnavutluk ve Bosna'ya yöneldiği de bir gerçektir.

Sadrazam Reşit Mehmet Paşanın oğlu Emin Paşa tarafından sadarete yazılan bir tahriratta, Konya Savaşı'nın kaybedilmesinde Arnavut askerlerinin parmağı olduğundan bahsedilir. Başıbozuk Arnavut ve Boşnak askerlerinin lakayt tavırları yüzünden Osmanlı Devleti'nin yenildiği ve bu askerlere kesinlikle güvenilmemesi gerektiği kaydedilir²⁸⁹. Hatta bu askerlerin ellerinde bulunan silâh ve cephanelerin bir an önce toplanması istenir. Rumeli'de sıkı güvenlik önlemlerinin alınmasını, alınmaz ise bunların buralarda çok kötü işler yapabileceklerini dile getirir²⁹⁰.

Öte yandan Osmanlı ordusunda paralı asker olarak görev yapan ve Tekfurdağı'na kadar çekilmelerine izin verilen Arnavut ve Boşnak askerlere verilecek para kalmamıştır²⁹¹. Savaşlar, devletlerin mali politikalarını hiçe sayan ve hazinelerinin boşalmasına yol açan külfetli olaylardır. 1821 yılından beri devam eden isyanlar ve savaşlar Osmanlı Devleti'nin bozuk olan ekonomisi tamamen iflah olmaz bir duruma düşürmüştür. Osmanlı hazinesi son kuruşunu da Konya Savaşı için harcamıştır. Bu nedenle paralı askerlerin ücretleri de ödenemez hale gelmiştir. Babiâli bir miktar para bulduysa da, bu parayı da huzursuzluk çıkarabilecek başıbozuk birliklerine dağıtmıştır.

²⁸⁹ BOA, HH, nr. 20000, 17 Ş 1248 (9 Ocak 1833) tarihli tahrirat.

²⁹⁰ BOA, HH, nr. 20076-C, 20 Ş 1248 (12 Ocak 1833) tarihli tahrirat.

²⁹¹ BOA, HH, nr. 20031, 29 N 1248 (19 Şubat 1833) tarihli tahrirat.

Bu sayede, paralı askerler arasında asayişî bir nebze olsun sağlamıştır. Bunun haricinde, oyalama politikasına başvurularak paralarının en kısa sürede verileceği ifade edilmiştir. Osmanlı Devleti bu paraları askerleri serbest bıraktığı takdirde gidecekleri yerlerde asayişî bozacaklarını düşündüğünden, bir müddet daha bunları burada tutmayı planlamıştır. Bu askerleri salıvermesi halinde bu paraları ödemekten kurtulacaktır. Fakat başka meselelerin çıkmasını önleyemeyecektir. Bütün bunları hesap eden Osmanlı Devleti, olursa olsun Mısır meselesi halledilmediği müddetçe bu başıbozuk askerleri salıvermek niyetinde değildir. Zaten uğraştığı bir sürü mesele varken, bir de Avrupa devletlerinin direkt müdahalesine açık Rumeli bölgesinde olası huzursuzluğa meydan vermek istemeyecektir. Bu yüzden de, bu askerlerin tayinatlarını ve ücretlerini vermekte zorluk çekmeği göze alacaktır. Bir şekilde bu meselenin çözümünü aramaya başlayacaktır.

SONUÇ

Kavalalı Mehmet Ali Paşa hadisesinde Konya muharebesi ismindeki bu çalışma ile 1832 yılında Mısır ve Osmanlı orduları arasında gerçekleşen savaş tüm yönleri ile ortaya konulmuştur.

Kavalalı Mehmet Ali Paşanın 1805 yılında Mısır Valisi olması ile başlayan Mısır Meselesi, 1831 yılında siyasi kimliğe bürünerek devam etmiş, ardından 1832 Konya muharebesi cereyan etmiştir. Savaş sonrasında da bu sorun 10 yıl boyunca Osmanlı Devleti'ni hem iç hem de dış siyasette meşgul etmeye devam etmiştir.

1805'te vali olduktan sonra Mısır'ı bir bolluk ve zenginlik ülkesi haline getiren Mehmet Ali Paşa, zamanla Osmanlı Devleti'nin iç işlerine de müdahale etmeye başlamıştır. Öyle ki bazı durumlarda devlet ile yerel yöneticiler arasındaki meselelerde uzlaştırıcı rolüne soyunmuştur. Kendisine yararlı olabileceğini düşündüğü görevlileri desteklemiştir. Mısır eyaletinde işleri yola koyduktan sonra gözünü çevresindeki topraklara dikmiştir. En az Mısır toprağı kadar zengin bir potansiyele sahip Suriye eyaleti ele geçirmeyi düşündüğü ilk toprak parçası olmuştur.

Mısır'a gelebilecek tehlikelerin yolu üzerinde bulunan Suriye eyaleti her ne kadar Kavalalı tarafından arzulansa da onunla aynı arzuları paylaşan bir kişi daha vardır. O da Akka Valisi Abdullah Paşadır. Akka Valisi Abdullah Paşa, kendisine Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşayı örnek almaktadır. Onun da amacı aynı Mısır gibi zengin bir eyalet olan Suriye'nin valiliğini elde edip, yarı müstakil bir yönetim sergilemektir. Her iki paşanın da burayı ele geçirmeyi ne kadar istedikleri karşı karşıya gelmelerinden anlaşılmaktadır.

1821 yılında meydana gelen Mora isyanı, Kavalalı Mehmet Ali Paşanın hayatının dönüm noktalarından birini oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti, Mora isyanını bastıramayınca o zamanlar sadık olan Mısır Valisi Kavalalı'dan yardım istemiştir. İsyanı bastırması karşılığında kendisine Mora Valiliğı teklif edilmiş, aslında Suriye Valiliğı'ni arzu eden Kavalalı da günün şartları gereğı bu teklifi kabul etmiştir. 1825 yılında Mısır'dan hareket eden İbrahim Paşa komutasındaki Mısır ordusu, bir yıldan daha az sürede isyanı bastırmaya muvaffak olmuştur.

Önceleri Mora isyanı Osmanlı Devleti'nin iç meselesi iken birden bire uluslar arası bir sorun haline gelmiştir. Çünkü Avrupa devletleri Yunanistan'ın bağımsız olmasını şiddetle

istemmişlerdir. Avrupa devletleri, Osmanlı Devleti ile Mısır Valisini köşeye sıkıştırmak için Navarin Koyu'nda demirlemiş durumda bulunan Osmanlı-Mısır ortak donanmasını yakmışlardır. Bu olay karşısında Avrupa devletleri ile karşı karşıya gelmek istemeyen Mısır Valisi, Mora'daki askerlerini İngiliz donanmasının yardımıyla Mısır'a taşımıştır. Osmanlı Devleti'nden habersiz yapılan bu geri çekilme uluslar arası arenada Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakmıştır. Bunların neticesinde Yunanistan bağımsızlığını elde etmiştir.

Ordularını geri çekmesine rağmen Mehmet Ali Paşa daha önceki anlaşma uyarınca kendisine Mora'nın verilmesini Osmanlı Devleti'nden talep etmiştir. Vaad edilen Mora artık Osmanlı toprağı olmadığından bu istek karmaşık bir durum ortaya çıkartmıştır. Bu durumu bilen Mehmet Ali Paşa eski göz ağrısı Suriye Valiliği'ni yeniden talep ettiyse de Osmanlı Devleti bu isteğı dikkate almayarak kendisine Girit Valiliği'ni vermiştir .

Kavalalı Mehmet Ali Paşa, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'na Osmanlı ordusuna vermek üzere 12 bin asker vaad etmiştir. Daha sonra türlü bahaneler öne sürerek sözünü tutmamıştır. Uzun zamandır kendisine karşı duyulan şüphelerin artması olayları farklı boyutlara taşımıştır. Mısır Valisi bundan sonra istediklerini almak için kuvvete başvurmuştur.

Suriye'deki olaylara el atan Mehmet Ali Paşa, burada çalıştırdığı casusları sayesinde kendine çok sayıda taraftar edinmiştir. Sonunda Suriye'ye hareket düzenleyen Mısır Valisi 10 yıl sürecek olayların başlamasına neden olmuştur. Osmanlı Devleti, ilk başlarda valileri arasındaki meselenin farkında olmayarak, bunları sözlü bir şekilde uyarmıştır. Mısır ordusunun Akka üzerine yürümesi neticesinde meselenin ancak silâhla çözümlenebileceğini anlayan Osmanlı Devleti harekete geçmiştir.

Osmanlı ordularının Mısır kuvvetleri tarafından Hums ve Belen'de mağlup edilmeleri işin ciddiyetini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Süratle Rumeli'de bir ordu toplanmasına karar veren Osmanlı Devleti, Serdarı Ekremliğe Kavalalı İbrahim Paşayı Mora'dan iyi tanıyan Reşit Mehmet Paşa'yı getirmiştir.

Bu arada Mısır orduları Suriye üzerinden Anadolu'ya girmiş, Osmanlı yönetimine küsmüş Anadolu halkını da arkasına alarak hızlı bir şekilde ilerlemiştir. Anadolu şehirlerinin bir bir Mısır kuvvetlerinin eline geçmesi, bu şehirlerin hiç birinde mukavemet gösterilmemesi, Osmanlı Devleti'ne olan tepkinin bir kanıtı olmuştur.

İç Anadolu Bölgesi'nin kapısı konumundaki Gülek Boğazı Osmanlı kuvvetleri tarafından tahkim edilerek Mısır ordusunun burada durdurulması amaçlanmıştır. Her ihtimali göz önünde bulunduran Osmanlı Devleti Gülek Boğazı'nın da düşebileceğini varsayarak Konya'da da bir dizi tedbirler almıştır. Alınan bütün tedbirlere rağmen Gülek Boğazında tutunamayan Osmanlı kuvvetleri kademe kademe Konya'ya kadar geri çekilmişlerdir. Gülek ile Konya arasındaki yerleşim yerlerinin kısa süre içerisinde bir bir düşmesi Osmanlı kurmaylarını yeni tedbirler almaya zorlamıştır.

Mısır kuvvetlerinin Konya'ya yaklaşması neticesinde Konya'da bulunan Osmanlı ordusu hazırlıklarını yeterli görmeyerek ve Rumeli'den gelecek orduyla birleşmek için Akşehir'e çekilmiştir. Kasım 1832 tarihinde Mısır ordusu hiçbir mukavemet görmeden Konya'ya girmiştir. Mısır kuvvetleri Konya'yı ele geçirdikten sonra bir aydan daha fazla bir süre şehirde konuşlanarak Osmanlı ordusunun gelmesini beklemişlerdir. Neticede Aralık ayının ikinci haftasında Akşehir'e gelen Reşit Mehmet Paşa, kışı burada geçirip ilkbaharda Konya'da bulunan Mısır kuvvetlerine saldırmayı planladığı halde bunu gerçekleştirememiştir. Bir an önce saldırı emri alan Serdarı Ekrem isteksiz bir şekilde Konya'ya yürüme emri vermiştir.

Bugüne kadar yapılan araştırmalarda Konya Muharebesi'nin nerede, ne zaman ve ne surette gerçekleştiği hakkında bazı bilgiler ve neticeler ortaya çıkarılmıştı. Bu araştırmalarda ortak kanı savaşın 1832 yılında Konya Ovası'nda gerçekleştiği hakkındadır. Yaptığımız araştırmalar neticesinde bu savaş hakkında bilinenler tartışılmış ve savaşın tarihi ve nerede gerçekleştiği net olarak ortaya konulmuştur. Böylece bu araştırma ile Konya Muharebesi'nin 28 Receb 1248 (21 Aralık 1832) tarihinde sabah saat 08:00'de başladığı ve aynı gün akşam havanın kararmasıyla son bulduğu tespit edilmiştir. Bir gün süren bu muharebenin, kaba bir tanımla ucu bucağı görünmeyen Konya Ovası'nda yapıldığı söylemi, tarafımızdan Konya şehrinin hemen dışında, Aslım bataklığı ile Konya şehrinin arasında kalan "Araplar" adıyla anılan mahalde gerçekleştiği şeklinde detaylandırılmıştır. Araplar adıyla anılan bölge harita III'de de gösterildiği üzere Konya'nın kuzey doğu yönünde, Aslım Bataklığı'nın güneyinde kalmaktadır. Savaşın vukuu bulunduğu bölgenin Araplar ismiyle anılması, bu ismin burada gerçekleşen muharebe ile bağlantılı olabileceğini düşündürmüştü, fakat yaptığımız araştırmalar neticesinde savaş öncesinde böyle bir ismin bölgede var olduğu anlaşılmıştır.

Sabah erken saatlerde başlayan muharebede sisli hava şartlarından dolayı toplar etkisiz olunca savaş gücü süvari ve piyadelerde yoğunlaşmış, öğlene doğru Mısır ordusunda bozulmalar görülmeye başlanmış ve hatta bir kısım Mısır askeri bataklık kenarından Knoya'ya doğru geri çekilmeye başlamıştır. Bunu gören Serdarı Ekrem Reşit Mehmet Paşa Konya içlerine doğru çekilmekte olan Mısır kuvvetlerini bozmak için ileri atılmış ve savaşın seyrini değiştirmiştir. Sisten dolayı kendi askeri zannederek Mısır kuvvetlerinin arasına girmiş ve esir düşmüştür. Bu esareti 2 saat sonra öğrenen Osmanlı ordusu bozulmaya başlamış, Serdarı Ekrem'den sonra komutayı devralan Rauf ve Ahmet Fevzi Paşalarda orduyu süratle geri çekecek bir planı uygulamaya koymuşlardır. Nihayetinde geri çekilen Osmanlı ordusu karşısında Mısır ordusu galip gelmiştir ve hatta bu ordunun İstanbul kapılarına dayanmasını önleyecek bir kuvvet de o an için kalmamıştır.

Konya muharebesinin bölgeye etkilerine gelince Anadolu halkının nezdinde pek fazla bir şey değişmemiştir. Anadolu halkı Mısır ordusunu çok sıcak karşılamıştır. Bu savaşın Konya'da meydana gelmesi, Konya ve civarında 1832-1833 tarihleri arasında bir kıtlığa sebebiyet vermiştir. İki büyük ordunun farklı tarihler arasında ordugâh olarak kullandığı Konya'da zahire sıkıntıları baş göstermesine neden olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA

A-ARŞİV KAYNAKLARI

1-HATTI HÜMAYUN TASNİFİ

19710, 19713, 19736, 19738.A, 19739, 19739.A, 19746, 19747, 19752.P, 19752.R, 19767, 19768, 19768.A, 19768.D, 19775.J, 19778, 19786, 19787, 19798.A, 19798.B, 19800, 19804.B, 19809, 19812, 19813, 19818, 19818.A, 19825, 19833, 19835, 19844, , 19859, 19859.A, 19860, 19867, 19875.A, 19881, 19881.A, 19881.B, 19881.C, 19883.A, 19885.B, 19893, 19893.A, 19905, 19905.A, 19905.B, 19908, 19908.A, 19915, 19920, 19922, 19946, 19963, 19964, 19974, 19976.A, 19980.D, 19992, 20000, 20026, 20026.C, 20027, 20027.B, 20031, 20036.E, 20036.F, 20044.C, 20044.D, 20046.B, 20050.A, 20076.A, 20076.C, 20096, 20098, , 20103, 20117, 20117.A, 20117.B, 20117.C, 20117D, 20137.B, 20137.C, 20142.A, 20145.D, 20145.E, 20154.A, 20154.B, 20184, 20213, 20219, 20224, 20261, 20294, 20311, 20372.J, 20372.K, 20372.M, 20376.B, 20489.A, 20489.B, 20544.D, 20882, 20888, , 39746.A, 39747, 39747.A, 39747.B, 39747.C, 39747.D, 39776 48092, 48093, 48094, 48095, 48096, 48097, 51854.G,

2-KONYA ŞERİYE SİCİLİ

72 Numaralı KŞS.

3-SÜRELİ YAYINLAR

Takvim-i Vekâyi (1832-1833).

B-KİTAP VE MAKALELER

AGOSTON, Gabor *Top, Tüfek ve Süngü, Yeniçağda Savaş Sanatı 1453-1815*, Çev.Yavuz Alogan, Kitap Yayınevi, İstanbul 2003.

AHMET LÛTFÎ EFENDİ, *Vak'anüvis Ahmet Lûtfî Efendi Tarihi*, C.IV-V, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999. (Vak'anüvis)

AKÇURA, Yusuf, *Osmanlı Devleti'nin Dağılma Devri, (XVIII. Ve XIX.asırlarda)*, Maarif Matbaası, İstanbul 1940. (Dağılma Devri).

ALİ CEVAT, *Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügati*, Mahmutbey Matbaası, İstanbul 1313. (Memalik-i Osmaniye)

ALTUNDAĞ, Şinasi, "Kavalalı Mehmet Ali Paşa Hakkında Kısa Bir Etüd", *AÜDTCFD*, C.I, S.2, Ankara 1943. s.33-40, (Kısa Bir Etüd).

_____, "Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı Esnasında Namık Paşa'nın Yardım Talep Etmek Üzere 1832 Senesinde Memuriyet-i Mahsusa ile Londra'ya Gönderilmesi", *Bellekten*, C.VI, S.21-22, Ankara 1942. s.229-251. (Namık Paşa).

_____, *Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı ve Mısır meselesi*, TTK Basımevi, Ankara 1998, (Mısır Meselesi).

_____, "Kavalalı Mehmet Ali Paşanın Suriye'de Hakimiyeti Esnasında Tatbik Ettiği İdare Tarzı", *Bellekten*, C.VIII, S.29-32, TTK Basımevi, Ankara 1944, s.231-243.

_____, "Rus Generali Muravyef'in Hususi Elçi Olarak Çar'ın, Mısır Meselesine Bir Son Verilmesi Hususundaki Talebini Mehmet Ali'ye Tebliğ Etmek Üzere İskenderiye'ye Gönderilmesi " *Tarih Vesikaları*, CI, S.2, Maarif Basımevi, İstanbul 1958. s.194-209. (Muravyef)

_____, "Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Paşanın, Suriye'ye Tecavüzünden Evvel, Suriye İşlerine Müdahale ettiğini Gösteren Takrir", *Tarih Vesikaları*, C.I, S.16, İstanbul 1955. s.16-26.

ARMAOĞLU, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, TTK Basımevi, Ankara 1997. (Siyasi Tarih).

ATEŞ, Toktamış, *Siyasal Tarih I*, İÜİF Yayınları, İstanbul 1982. (Siyasal Tarih)

AYIN, Faruk, *Osmanlı Devleti'nde Tanzimattan Sonra Askere Alma Kanunları (1839-1914)*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1994. (Askere Alma Kanunları)

DARKOT, Besim, "Konya", *İA*, MEB Yayınları, Eskişehir 1997, s.841-879.

- HAMMER, Joseph Von, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.IX, Gündoğdu Matbaası, İstanbul 1992. (Osmanlı Tarihi IX)
- IORGA, N, *Osmanlı Tarihi*, Çev:Bekir Sıtkı Baykal, Güney Matbaacılık, Ankara1948. (Osmanlı Tarihi)
- KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, C.V, TTK Basımevi, Ankara 1994. (Osmanlı Tarihi V)
- _____, Fransa, *Mısır ve Osmanlı İmparatorluğu(1797-1802)*, Millî Mecmua Basımevi, İstanbul 1938. (Mısır)
- KIZILTOPRAK, Süleyman, *Mısır'ın İngiltere Tarafından İşgali ve Osmanlı Devleti'nin Diploması Mücadelesi(1882-1887)*, Marmara Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2001. (Mısır'ın İşgali)
- KOCAOĞLU, Mehmet, "Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı(1831-1841)ve Sonuçları", *Bilig*, S.4, İstanbul 1997. s.61-69.
- KONYALI, İbrahim Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi*, C.I, Fatih Yayınevi, İstanbul 1974. (Aksaray Tarihi)
- _____, *Abideleri ve Kitabeleri ile Ereğli Tarihi*, Fatih Yayınevi, İstanbul 1977. (Ereğli Tarihi)
- _____, *Abideleri ve Kitabeleri ile Akşehir Tarihi*, İstanbul 1979. (Akşehir Tarihi)
- KUNT, Metin-Şina Akşin, *Türkiye Tarihi III*, (Osmanlı Devleti 1600-1908), Cem Yayınları, İstanbul 1997. (Türkiye Tarihi)
- KURAN, Ercüment, "Sultan II. Mahmut ve Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın Gerçekleştirdikleri Reformların Karşılıklı Tesirleri", *Sultan II. Mahmut ve reformları Semineri*, 28-30Haziran 1989, İÜEF Basımevi, İstanbul 1990. s.107-111.
- LUTHER, M. Usha, *Historical Route Network Of Anatolia (İstanbul-İzmir- Konya) 1550-1850*, Printed At Turkish Historical Society, Ankara 1989

- MCGOVAN, Bruce, "The Age Of The Ayans", *An Economic And Social History Of The Ottoman Empire, Volume II (1600-1914)*, Cambridge University Press, United Kingdom 1994, s.645.
- MUSTAFA NURİ Paşa, *Netayic ül Vukuat, Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi*, Sadeleştiren. Neşet Çağatay, TTK Basımevi, Ankara 1987. (Netayicül Vukuat)
- SHAW, Stanford J.,Ezel Kural Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, C.II, Çev. Mehmet Harmancı, E Yayınları, İstanbul 1983. (Modern Türkiye)
- SAMUR, Sebahattin, *İbrahim Paşa Yönetimi Altında Suriye*, Kayseri 1995. (Suriye)
- SARICA, Murat, *Siyasal Tarih*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1980. (Siyasal Tarih)
- SİNOUÉ, Gilbert, *Kavalalı Mehmed Ali Paşa, Son Firavun*, Çev.Ali Cevat Akkoyunlu, Doğan Kitapçılık, İstanbul 1999. (Son Firavun)
- SOYSAL, İsmail, *Fransız İhtilali ve Türk-Fransız Diplomasi Münasebetleri(1789-1802)*, TTK Basımevi, Ankara 1999. (Diplomasi Münasebetleri)
- TUŞ, Muhittin, *Sosyal ve Ekonomik Açıdan Konya*, Konya Ticaret Odası Kültür ve Eğitim Yayınları, Konya 2001. (Konya)
- UÇAROL, Rıfat, *Siyasi Tarih (1789-1994)*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995. (Siyasi Tarih)
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, "Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa Kuvvetleri Tarafından Saruhan, Aydın ve İzmir'in İşgaline Dair Vesikalar", *Belleten*, C.XXXVII, S.185, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1984. s.1-29.
- ÜÇOK, Çoşkun, *Siyasal Tarih, (1789-1960)*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1978.
- YALÇINKAYA, Alaaddin, "III.Selim ve II. Mahmut Dönemleri Osmanlı Dış Politikası", *Türkler*, C.XII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002. (Osmanlı Dış Politikası)

- YAMAN, Talat Mümtaz, “Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa’nın İsyanı Üzerine Anadolu Ve Rumeli’ye Gönderilmiş Olan Bir Emirname”, *Tarih Vesikaları*, C.I, S.6, Maarif Matbaası, Ankara 1942. s.1-4.
- YAZGAN, Hüseyin İlhan, “Kavalalı Mehmet Ali Paşa- III”, *Başpınar*, C.IV, S.93, Gaziantep 1948. s.10-12.
- _____, “Kavalalı Mehmet Ali Paşa”, *Başpınar*, C.IV, S.87, Gaziantep 1947, s.2-3.
- YILMAZ, Faruk, *İlkçağdan Günümüze Niğde Tarihi*, Kültür Kitabevi, Niğde 1999. (Niğde Tarihi)
- YILMAZ, Mehmet, “Konya ve Havalisinde 1303 (1887) Kıtığı ve Alınan Tedbirler”, *İpek Yolu*, Konya I, Damla Ofset, Konya 1998, s.135-146.
- ZÜRCHER, Erik Jan, *Moderleşen Türkiye’nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2001.

EKLER

دوتلو عاظمو مزدلو زانلو دخی الام سلطان دوتلو
 محمد علی دوتلو اولادجه تجمکونام نفضای شیطنتی اوزره بدفصوصک فووزن مضمون فادری هر بکجه صحتی
 منقنی تعریف و بیانر تادری بیلانز اذنه به غیبه ابد کور کور فووز ابراهیم بیلانز رعیت بات دیر کبری صیبت اکت
 کلتی اولدنی دیر طرفن اطراف دکانو کاغذ لر نریب عیار و قبایم تحریک رفاده جاز دنی و کلبه عیار بکجه نریب
 افاد و کاور دوتونز و کورده طاعنینه کنبوجه انحرار و عید ماهیه و عکر زنی ابدی دیوانه و هدایسی عا
 و قبایل ابد محو و صنی منجی اولغی دینلر شکی مقدما و منغ اولدنی هنی فووز محمد عنبک استعجاب عضر اکت
 دیر فووز اول طرفک طرفن اولدنی و عیار ایچیک بک معین اولدنی تحفه اولدی دیر فووز اولدنی اوزره اوزره غیبه جاز
 کورکی کبی نیییش ابد کونه و اذنه م موجود اولدنی طوبد اغیر اولدنی و میری خزینه ننگ رضی بد حال ابد طرفن
 فووزی تجویز اولدنی غیبه نبی ذکور صان طوبد معینر خزینه مذکوره ننگ نایح تقه تاووزیک فووز قویه ایاد
 اولدنی دلازیه منظره اولدنی فغانه زلیسی عارنلو علبی بات فخرس موجود مقدر اولدنی طوبد ابد
 خایه زکیا طروس اکلونه جفتی ابدکی فووز دیر کینز سیریح ابد اولدنی فووز غیبه ایچی کندولنه باشی ابدکی
 و تفصیل کبجه بونز بوبله صور عالیله اکار فنه صنی معلوم عالیله بوشه سیان تقه تادری خیر دنی

ساده

تذری

Ek-I

19883.A, 3 Ra 1248 şukka
 Bilan'dan Adana'ya azimetinde Mehmet Ali ve oğlu İbrahim hainlarının Bilan'a gelüp etrafa fesat kağıtları neşr ile aşairi tahrik ve mahiyelü asker tertib ettiklerine ve hareketlerine karşı Adana'daki topların Konya'ya nakli ve Lazkiye muhafazasındaki Aliş Paşa asker ve topları ile vapurlarla Tarsus iskelesine çıkmalarından süratle orduya gitmelerinin anlara tebliğ edildiğine dair serdar ve Mısır maddesine memur Hüseyin Paşanın Rikab-ı Hümayun Kaymakamına şukkası.

قائم باشا
مستور تبریزک و یانینون مکانیک صدرتبری نظره و معلوم حرمیم اولسه، بیز بهشت بود جمله تیره و انوار
نظره بشه تیره مکانیک اسلام بیک اجابت الحسن بکم بودود، خلیا، زا حب اولسه که اولون
هیج برینک طرفون بوکارا کافر کون جمله کو جمله بیزم قدیس جعلک کون ایری جمله مستور تبریزک اریو
اصف به زاری ایله ستر جمله بهجا بجدیم بیزا بیز ستر تبریزک بوزک، واقعه و شتار لر

سختو کزمتو مابانو قدرنو و قنتم اقم قدرنو
قربس و صلی فولدیک جوابا شامل و رود ایدوب، سخر صحت نید و رفع عیب، عیای ملوکا زری قند فاعلی بایله
سخریب صد و سیولون خطها بود سختو و نه ها بزرگ بر فزه، نصفی مان عالینده اوصوه ظیره و سواحل
طرفدنن مده دانه تیره قدر بر کون، اتفا و قوعبولج اولیغنده بونده بو وضعی ایچنه تیننا مر کوندری
اولیغی حالج افکنده کوره مکانیک حاکری قیر و تیر اوغنی اروضه مکانیک سنه هیدی بوزوش اولیغ
اوستلو جزیر و سواحلنه ایجاب اینده تینات لوزری حاوی کینده بفریقه مکانیک حاکری بایلیج اولیغنده
صدرندی اضلاع ایندیورک مجرد نظره معلوم بوزک ایزری بوزک ایچنه عوض و قنیم قلیغنی علی علی اری
سهر بایردی بوزوش اروضه سختو کزمتو مابانو قدرنو و قنتم اقم بوزوش

Ek-II

19974 1248 telhis (II. Mahmut Hattı Hümayunu)

Mısır'a dair elde ettikleri malumat İstanbul'a bildirmeleri hakkında Akdeniz sahilleri ve adalar amirlerine emir yazılması hakkında

رودت مضا فلبندك نغيبه

وخطبت بفتح و فلهو رصناو افصح
اربع و امانه سائيك شرف و رودنه چند روز مغيبه در سه فريب
حموله بجمله محمديا تانك ايكى در كل بر فطمه شرطه نغيب اولوز تكتك
طائفه سبه اسكله رفقه و دورو بديكى جانب عافزانه باله خياد ارعائيك و دورى سائى در عقيب ر فطمه نقد
تكتك صغير بجزب و عمل رفقه ارسال ايمه تكتك و جوزانه رفقه ايمه طائفه ايفى سهولت وجهه اخذ و كرفن و دورى اجماله
جيب ويند و جوزانه رفقه طائفه ايمه حبه ايفى اولوز تكتك محاطم عاليه بيورلوق نكده اراده بيورلوق كاكور
حركه ايندار اولوز تكتك بيانله باقى عصبه عبور بتم اولوز تكتك الله تعالى محاطم عاليه بيورلوق يا فخره فرمايه
حضرت سوله الامير (صلى الله عليه وسلم)

Ek-III

20046.B, 15 Za 1247 ariza arz

Anadolu zavahilinde Hateb Hamulas ile mekri iskelesine gelen Mehmet Ali haininin iki direkli sefinesi ve hamule ve müretebeti zabt edilmekle ne guna irade edileceği hakkında Rodos Mutasarrıfı Hasan Ağanın sadarete arizası ve arz.

OSMANLI ARSIVI DAİRE BASKANLIĞI

حادثه ماحضه مودنه روتو فزندی اغم مطعم فظف
زاده وادایه نرسکا رادرو خالص مودنه خالصانه نند شیرین و فی مطعم اولیفنه اوجین اهلین مقالنه صدف
نظفخ اولوب اجمه مطعم خالصانه کیم فوزه مقوف صیه بیون برخلان برو کیم ویدون طوفن شوفاغش
اولیفنه حسب المصاحم تکوک بوغانیه ارنک محافظه فیه ودرسن اولوب جولدو تندی صدین معالجه این
فانده ویرگی ورسکا اولوب جزیه کیف ادرور هر ایزن فانغی علافنه زوف یک فظایه شکس سارونو کیم و فانه
وایه عبیح یک فظنه و فی یازک اولغینه مابله فظایه بالذکر هله صورته ایه بوغاز متکدر ایه ارنک
محافظه ابا نیک بختانه کسه جور دنی صورتی کمدیک رود عیبه به بوننه بول فونه رصافه اولوب هفت
جم فزیم بو خصوصه کمال اذک ورتنه هره صورته اولوب ارونه فله صور لیک وصول قدر خوبو غا ایه
ارنک محافظه و تقویه وادولوبه سکون حادکه وقوعه کندر لکنه نل روبرو بولک سیاق فقه

محافظه فیه ایزد فظف
کایم

Ek-IV

48097, 12 R 1248 şukka

Ordu Kaymakamı Rauf ve Serasker Mehmet ve Karaman Valisi Aliş Paşa ile birleşerek Mısır askerinin Gülek Boğazı ile Adana'nın muhafaza ve takviyesine bir güne hadise çıkarılmamasına büzl-ü ruyet edilmesi hakkında Sadrazam Reşit Mehmet Paşadan

انظر وند ونگار از افق رضوی
 تکرود صحتیه طرسته طرشد بر خطه غنیه ورود و درونش مطهر بود که زنده و زیننده صلوات سائل اولدی تا کرمه
 اوینکورد مقصد اوله قلعه درونش اوله جبهه زده که صحت جبهه جگمه اولونق اتج ادرق عاکر صحتیه
 اوله ادرق بینه دورینک نفع عاکر اطاق با نازر و اهالده هغه کور و نغی یا نغی اوله نغوسک
 هده مطهری اولدینین و قلعه نیک بر طرفیه حکم و صبر نظم جعما کتوق اولونق نغیر ایدر لر
 محبتت ایشا ایدر اراک طوق ایسی بوزنده اتج فوسه طوقه سوی قصد ایسی ایستده اوردی هکایوبنده
 بالفا نه کتیبه عاکر منبر و پیتاد اولرور تدار اراک طوقه عدوت ایسی و کمد بورضه
 سلهم ایشا مده واده و طوبیورده برقع نخینه دوشورینک قدر دفعه ک جبهه ایبرق فینه
 اوزرینه کتوق اولونق نجران و نزله طوبیورده و ارا زده ستاع ایدر کتیبه نغیر ایدر اولونق
 افاده باری عبیه فضیلت ایشا ایدر اراک طوقه ایسی

Ek-V

20145.D, 13 C 1248 mektup

Adana kalesinde zuhur eden cephane haricinde dört bin nefer Mısır askerinin muhterik olduğu ve İbrahim Paşa Ereğli'ye gelerek Konya'ya suikast niyetinde bulunuyorsa da ordumuzla harpte perişan olup Ereğli'ye avdet ve Beyriyetüşşam ve Adana'dan külliyetli asker celbile Konya üzerine yürüme fikrinde olduğunun istihbar edildiğine dair Tuzla gümrükçüsü İsmail'in mektubu.

20145.E, 11 C 1248 mektup

Tatarla gönderilen mektubun alındığına ve hunei Mısıriyenin Adana, Tarsus ve Gülek Boğazi'nda tecavüzle Ulukışla'ya geldikleri havadisi ledel tahkik hakikat olduğu ve ancak ileri tecvüz edemeyerek ve Ereğli'de kaldıkları ve Sadrazam ve Kırçalı asakirinin ve Sivas Valisinin askerle Konya'ya gelmek üzere olduğuna ve Ereğli üzerine orduyu hümayun sevk edildiğine dair İç il Müttesellimi Sadık Beyin Kıbrıs muhassalına mektubu

دوقطو عطفانو ارفانو سنی الام معالی ایچ سطح حضرتی

بگویم خونیه و صیبه نیک اونه و طویوس کولک بوغازینی نجا وزله اولوقده حوالینی استیلائی بو بوض حدودت هوشه سمیع دا
المنع و جناب عطفانوی و کربن محصلری اصقای دو بقلیه من بو نوزیز ملایسی و میانه مزد اولوقده ای بو فاسبتی کیفیک صفیقا
جانب اخلا درنده استجار اولوقده لزمکلی اولوقده نامل تاتاردی و ساطیته فرساده صوب فیهوری قذانه شقه روفانه دی مزایا
اطلاع خانصانه قلمی ایمنه هندروز اوقه خونیه مقهوره طرفینه بوض اشقا مقلح اونه و طویوس کولک بوغازینی نجا وزله
طرفینه کلنی ایتمه ایرویه نجا وزله سبب وارکلی طرفه اقامه اولوقده عسکر شاهانه کروییه حکمش ایجه منبوع یزارته سی ابر
وقوی الام صد اعظم و بدایع اوقده حضرتی روح ای جاننده کلیتی اربود و قیصله عسکر به مدینه قونییه تیرش بیف اوقه بیوروق
سمیع خانصانه اولوقده غیری دوقطو ایچ نوزیز سنی الام حضرتی مستیبه ارکلی به طوغری اردوی همایونده کلیتی عسکر جدید
وردوی ظریفوی شاهانه دنی اسلم سیکاهنه کلکی و ابریه حوالینده قره خاقانه داده و اباس داده و فر عسکر ایله اردود
کلکی و حال سانه درن دخی عسکر و افره ایله دمه بکلری بوض نر بیدرجه اردوی ملکانه به ورود کلکی و سولس ایالتی و ایلی
کلید عسکر ایله نکر جانینه ورود کلکی اولوقده مخصوه خانصانه اولوقده ایمنه بجه سجان و قنای اردوی همایونده نظیره مقود
سایه دوقلیه از هر جهه قوق کامله سی اولوقده بیاننده سغنی ایمنه انشا اللعین خونیه مقهوره نیک عهده قریب هم
اولوقده خبر سنده ارتسامی دخی صوب خانصانه مدینه و صوبه جانب عطفانیه اشعار اوقده حقی و عدالت سانه سلطنه کینه
یا شاهیه بر طرفون منشا به یورلیه حقی افاده سی منته نیکه صادقانه بخیرینه باری و تاتاردی معاودتیه تبسلی نزد مرتبیا
قلمدر تهنای لری اولوقده معده مکارم بر اولوقده بیوروق بعدا صوب فیهورانه و طویوس ابعاد بیورعلری منوط نیمة روقا

ایچ سطح

حضرت نایب

دو نگو عاینلو مردو خطه قفاکو ارسلد مردو قفاکو صلح کیند لطف و لکم اضم عظام
حاکمای ضایع رویی طرفت قفاکو برضمان قولا بدو که از جمع بان بوم اهدی و سخن بوم اشین او بایه لکم بو طرف سکینه نام عم و در و لکم
او در ازم بح کسرد و بسند و طرفت اشنه جو ایمن عا کو کفید که دو لکن کنش او نوز و فیض طوبیو بیزر دور لکو و لکن طرفه فی عا کو کرا بد
جسامی بان ایز ای طرفت کنی بر قویب دو میر لکن بو طرفت کسودیم ایمن نرون طرفت کوزر و بکو ادم او دره یعنی از جمع بان کسین
ادم قولا بد کوزر ای کلده منی بو در ای حقیق ایمن طرفت قولا بد بو بیج قویب لری افا ره که عضا ان بنه کایم حسابت قند ب
بیم نون قولا بد باقی امر قفاکو لطف احسان دو نگو عاینلو مردو خطه قفاکو ارسلد مردو قفاکو صلح کیند لطف و لکم اضم عظام طرفت عینک

سالم
عبد اللطیف زاده
موردی

Ek-VII

20117.B, 1248 arz

Mısırlı İbrahim Paşanın Gülek Boğazı'na ve Abbas Paşanın İçel tarafına gitmeyi ve bu tarafa geleceği haberine dair Abdülhalil zade Seyit Mehmet izamiledir.

20117.C, 22 Ca 1248 ariza

İlerlemekte olan İbrahim Paşa ordusunun kuvvetine ve müttefikane verilen karara binaen Ereğli'den rücat Karapınar, İsmil ve nihayet Konya'ya gelip karar ittihaz olunacağına dair Serdar Hüseyin Paşa Serasker Mehmet Paşa Ali ve Aliş Paşaların mühriledir.

وَصَلَّى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَبَاؤُكُمْ وَرَاقِدُو الْوَجْهِ الْكَلْبِ اَقْرَبُكُمْ مَقَرًا

كودك بوغارنيك اودير عهده بولاق واقع كودك وقوعبولده صورده حال وقوعولريكات فلو صورلريك قيك
 سینه لیه اولده عیبه لیه معلوم مقام احتمالاً بیورده بیوجده حب القدر صورده معلوم طورده صورده صکه
 صوبه جاگه بی نرفی بیورده اولدیزیک بحد مزیک زیاده افاده اولدیغی حاله اركلیك اسباب کی قلمسی اتحصا
 دولمش لیه اركلی قلمسی طاقته واطرافنی باغ ویاغی وکیشک کدی اولوب امری رسی کیشک لیه
 محتاج اولدیغیه شی ابراهیم لیمیک ضد ما هذینرودر ایکی اوج قولده دیگار اولده تدارک کله سینه منی لقاقت
 سینه قنده دیولدی صلیم زاده تک کاغذ مطالعته دخی معلوم و النوازه بیورده بی اوزره کدی مرقو
 بودقم اولدیغیه کلشنه و تدایر فاسد سنی دخی اجبار نظرًا موجود عکرک تحف و متشنه اولدیه قاشنه و
 اوغوز مطالع بر بناء اركلیک ایشک حکمه اولدیغیه ایشویع صای بالاتقاده حکمه و قره بیگار و صا
 و فراسی ایسده نرفیستو ادرجه وقوعبولده اراده سینه اوزره طویچه اولدیه قونیه بری نخبه برکونرت
 باقعه و باقور صورده اصحاب براراده و وارلیق اقتضایه طواغنه اوزره انتظاراً کدی مرقوده اولد
 بیانیه عیبه جاگه من تقدیمه مبارکه قلمش اولدیغی ایشالله نون می طعم و النوازه بیورده
 امر و اراده صدر الامور کدر ای حالیه

بادشا

قاغقام باشا

مستوب تقریرک دمت رایله روهه بیٹ فلک غریبک وارده بر واور ادره رزه نظرده و قدری معلوم هجیوم اولمدر جووم ال
روم ایلی بهانندیم بو قدر کتیلو نظام وغیری ملر کله و ویدر نظرکون دخی سئو کوزده کلمسی قبول اولدغیزه کومه
بو قدر کون بو تزارکات قور فلک اوزریه بی سئو کولک بو عه زینی طوه بهرک هونه قلمون فلک بی وزیم بو عه رده
الده سئو سبب اولمدری ار قه بیگ بون قیامت و هغه عظیمه اولدغی فی هر دره سبنا ادره نلم الویکل تقریر کده
اولدغی اوزر سولت اجمالیه مبارکت اولغی

کولک کرلو ملا بو قدرلو بیخ نهم ادم

ادری همایونلری قاغقامی بن لری طرفینه بودغه تحریک درو اتمسک الحظه منظور هجیومد معایضه من ماکانه لری جو طوعی عرض و نقدیم فلک
کولک بوغازینک اسباب محاطه سی لایضه استصال اینه مدینه بو عه الده هیقایدی اولجه بیخ ادره ادره اقله ضونه مقود
بونین ایلر و خطوه جبارت اینه ماملری الطاف الیه در سئو اولوب قوندرین زنگار برده حکمکی خاطر لری نه کنور ماملری و ایلر وده بود
مورد لری و ادری همایونلریک هر صاده تیان وضانت اوزره اطری خصوی تقضای اراده سینه شاهانه لری و عه نقدیم طرفه سار
سازاقضا ایلر نه بال طرف بازش ادره بودغه دخی باز جو صواباندره و صابای سینه ناکید و بربز نقدیم حکمی مکارم اضوی صابا
فلک معروضات ماننده مستفاد اولدغی اوزره مرتب اولد قیوم عسکرک ضلیبی بود هیقا طرح اولدغیزه برنوع قوه قیلری مهیا
بوعاده دخی بانه و تمرد اولغی و حسب القدر کولک بوغازی الیزه بیخ ادره بوندره صکره غیرت ایلر و شوایکین اولسود تیان
کونترملری ضمنه تیان لازمه و تهریزان اجمالیه وجه ایلر وده بوغله مهورله تحریک کونترلی و عسکر کولک قسور قوندرینک
برانه اول عاماً افریح و بو طرفه ایللری خصومک دخی مهور لری نه ناکید و استعجال قلمسی صور لریک نوبطه اراده سینه ضلقتنا هجی
شرفیج و صد و بو ریلر الیه اجرای افضله مبارک ارضی مطع علم ادری شاهانه لری جو طرفه امر و فرامد سئو کرانا
بارت هم حضرتیکدر بیخ نهم ادم قدرلو ملا بو

Ek-IX

19964, 1248 telhis (II. Mahmut hattı hümayunu)
Orduda Serasker Rauf Paşadan gelen tahriratta Gülek Boğazının Mısır ordusu tarafından işgal edildiği bildirilmekte olduğuna binaen ordunun hiç olmasa Ereğli'de mukavemet ve Konya'dan beri taraflarda ricat etmemesi için metanet gösterilmesi hakkında tenbih ve tehdidi havi emir yazılacağı hakkında

Ek-X

20050.A, 5 § 1248 ariza

Konya civarında Mısır ordusu ile yapılan muharebe tafsilatına ve maiyetine bu muharebeye iştirakine dair Karaman Valisi Şehla İbrahim Paşa mührile.

عظمتو مرونو زانو قزاقو واکرم خطه

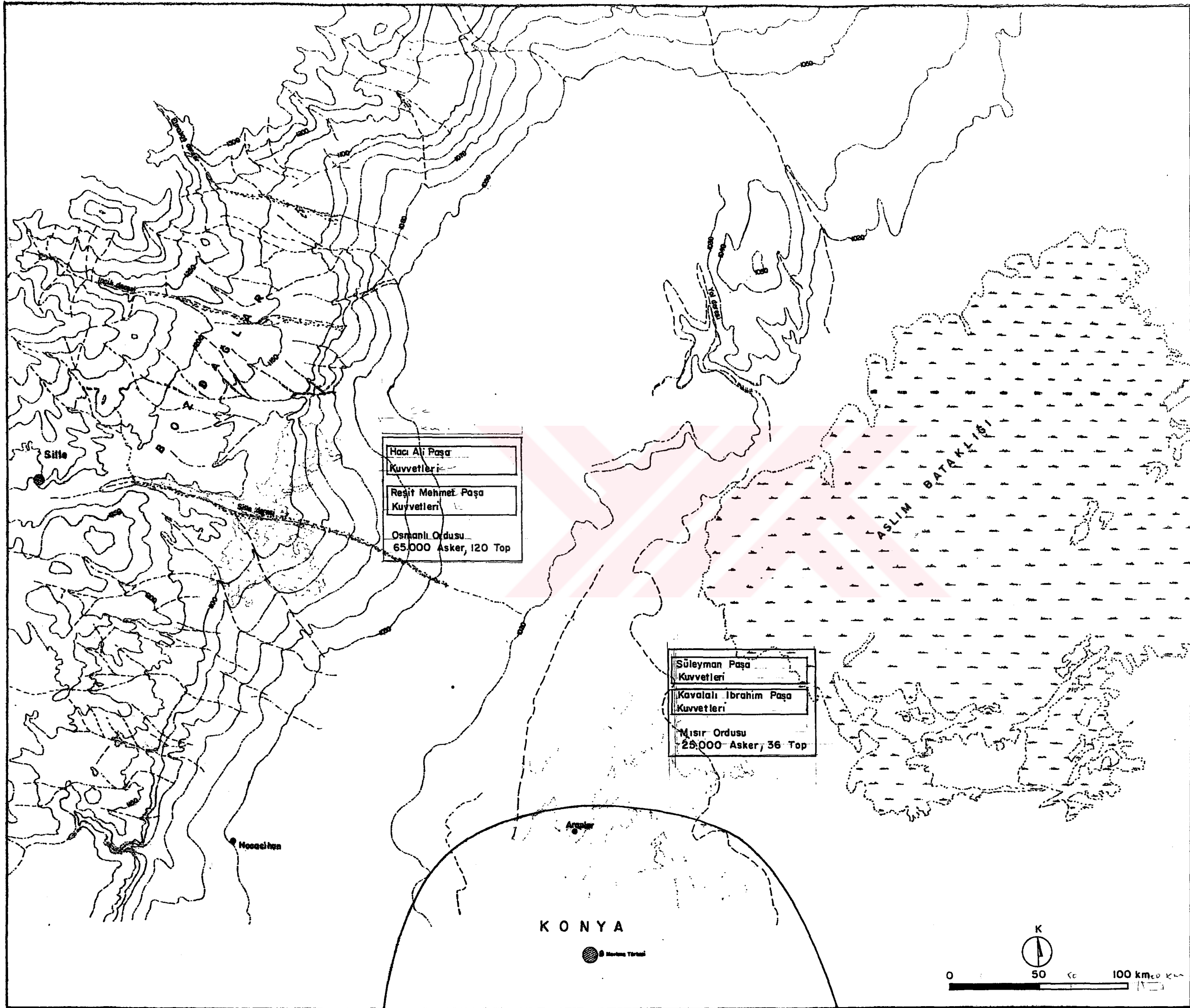
بکمه ماه صبح بیری از نیمی جنبه کوف مدینه توبه حضور همه مافه لا بود و مه شدن
تخم کردن غیر تخم و آب و بیاد کافه عاکه بالاد حساب حکم برایش عمل ابلود حفظه خانه و عیسکه و ایرو او کج بختونه و این کوف نفع
طابو بندبه ساله قزاق و موجود بخر اولد او جیکم زیاده و اورد و در فطحه طوق کجا و سازم ایلم و ما سویه عاکر بی اصباب ابدون قوه
اصول حین اوزد مدینه مزبور اوزدینه وارلد کرده عاکر پیروی مدینه مزبور دنی بایم عه مقدس برو کردک مجاب بماند بونند قزاق از ما !!
انقر بار و کجا سید جانندن و ما سویه سازه طاق عاکر پیروی در هر و هر که کز جویله کجا به لول تقدی حکمت لفظا بر بسا و سی طوع کد کج کردار
اوزان اصاطره کوز کوز کوی کج قزاق ایر عاکر پیروی ابلو طوبر فلاح اولد بصدق مجاب فیصل و بر بندد مدینه مزبور بر طرف حق
بر طرف بر مقدس و انظامی خون نمی اینه کج عاکر پیروی فزارین مجاب فیصل اولد بصدق عاکر جاکب این کوف نکایه ای پیوسته جید پیروی
عکس قدر در بطن انجور لفظ عمه بان و میروا جادلو جدید طانی و بر مسما بیا و نفعی فون نه کنایه خواجده چانه تمبر اظنه که کوه
او کج بختونه و فردی مایه قزاقه بر بی صوبه کز کف مذاکره ابلک اوزده عاصیاج اوزدین قزاق ایر او طواید و دونه بر کویه مدینه
بلکه ذکر اظنه طوق قزاقه جکدر ملامت به لاج و انجی بر فاقم قزاق کوزدیم ک فونیک لفظ طابو بندبه خیده مندا فزارین کوز و حق
انجوا برون ای کون منعم ستم و ای نفع جید و غیرت ک رکوده زین فونه میند بنه کوی فون در بطن قزاق غایب بری مایه قزاق ابراهیم با !!
قون بر این اظه جان و ب توفیق طوی ابراهیم با در کیت سله به نافه طو مو کوز مری اولد قزاق نردن و ای لفظ اولدول مایه قزاقه مقرب
بی و اقسام قزاقیدن فروده میر ک بی جنبه باقی بطن مصلط بو بیک او کت کاب عری ابراهیم کوی و عاکر پیروها فک اندازد اینه کج
نه و لو موجب بات اشی ادرک انای حوی بیک افاد ستم ستمانه اظنه انوه ما سویه سازه به ملا فله اظه بر مذاک انجولام کده کج منصبه
وهی عاکر و طوبارس الوب طوق قزاقه و صولدر انده دخی بر اظوب و فاق و بر ان بر افده و ما سویه و کافه عاکر اقسام از لفظ قزاقه
بطن طوقی مبالیه بکرکه ادم بر لیده نباله حوز و اطراف بری اولد و فرو عی اجاب به و عه ندرک اظه و مذکور و وفی و بر بالدر اظه
کشی اظه مایه محمد بان لفظ بالاییان خانه مذکور و در در انده دخی بری معانه و صبه خانه اظنه اولد بصدق اقرار اقامت اوزد اظه من
خاصه محمد بان و کتده ک فزارین طوق کجا به اظه و ذکر اظنه کافه معانه و صبه خانه دخی مایه محمد بان لفظ بالاییان نجینه طوق و کل اظ
صافیه با انجی جنبه کوف جید بری اظنه و در ابدون او کج بوزن ضمه مندف اولد و انجوا برون ک مایه قزاق و عاکر کوه نکت هت و غیره
در جکاده ای ذایی بو و صبه نخی اشی ادرک معص عطف بر جورق و اظنه فاقم با انقز و فون کتده ک اظ فزارین طوق اظه و ایجاب
نظره اظه ادرک صوره کز نموده لای و ادر جو بوی به دعف نازیز اعاده به کشی به اظنه اظه بناسد

Handwritten signature and stamp.

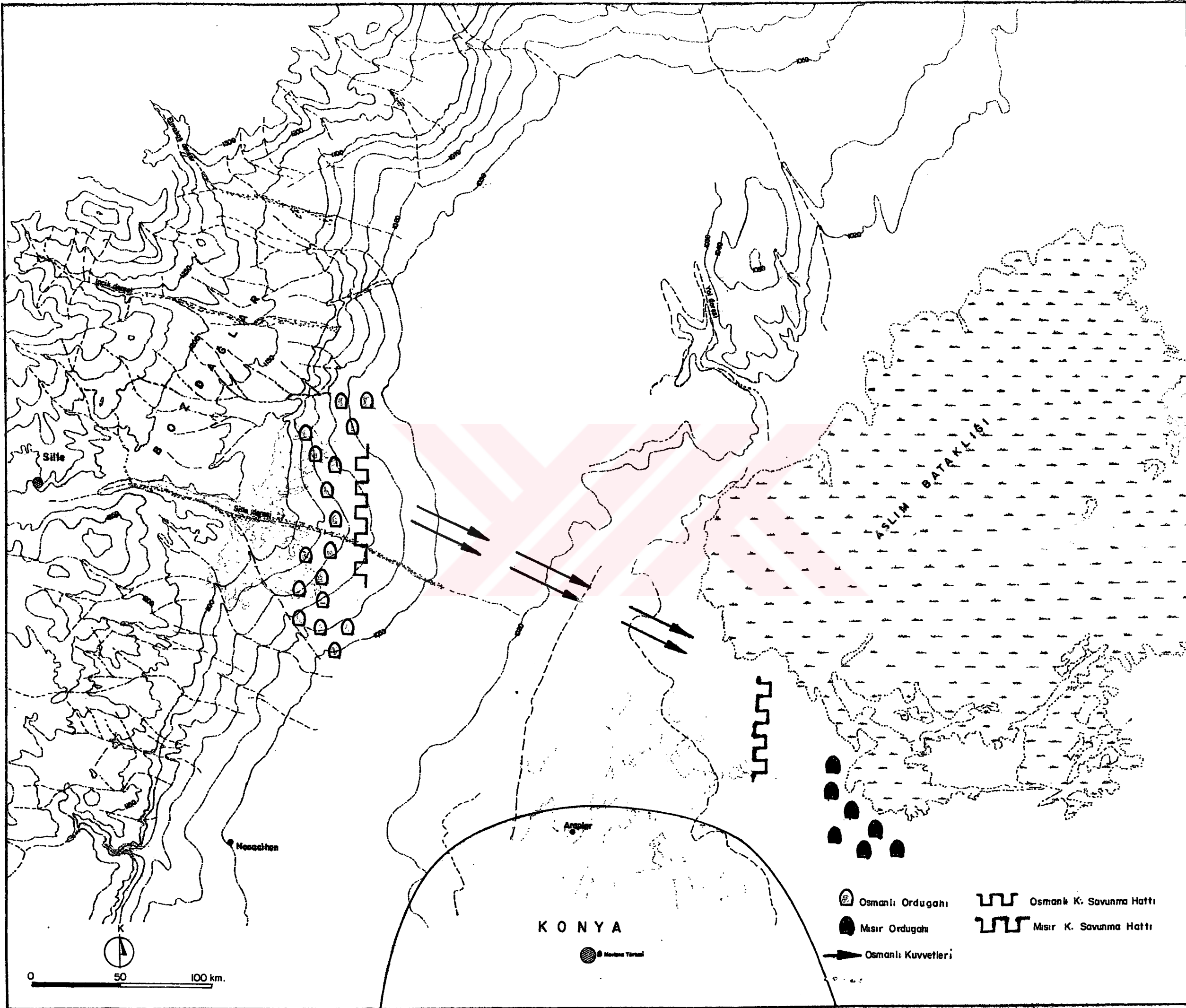
OSMANLI ARŞIVI DAİRE BAŞKANLIĞI

HARİTALAR

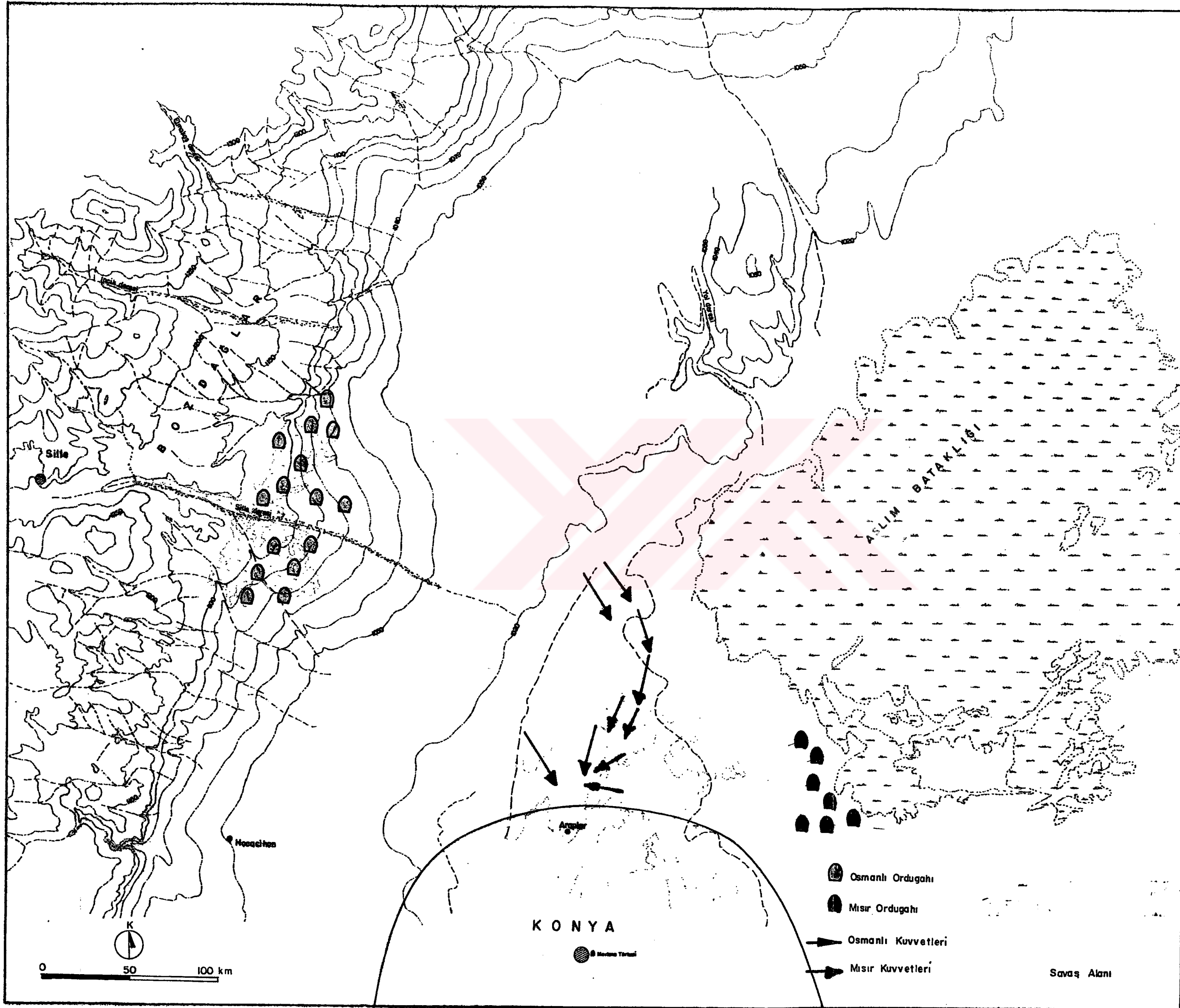

HARİTA - I Osmanlı - Mısır Kuvvetlerinin Dizilişi

HARİTA - II Osmanlı Ordusunun Taarruza Geçmesi

HARİTA - III Konya Muharebesi